

AGILAS
ARCHEOLOGIENOTA 005

ASSE-KALKOVEN 143-145 EN
NERVIËRSSTRAAT 1-3
BOUWEN VAN EEN WINKELFILIAAL

DEEL 2
VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Kristine MAGERMAN

Asse – 2018

AGILAS VZW

[A ZETEL] KELESTRAAT 35, 1730 ASSE – BELGIË

[A DEPOT] KALKOVEN 72, 1730 ASSE – BELGIË

[T] 0478/77.95.20

[M] INFO@AGILAS.BE

[W] WWW.AGILAS.BE

BANK: 734-0164722-25

ONDERNEMINGSNUMMER: 422.882.980.

BTW: NIET BTW-PLICHTIG

AGILAS
ARCHEOLOGIE NOTA 005

ASSE-KALKOVEN 143-145 EN
NERVIËRSSTRAAT 1-3
BOUWEN VAN EEN WINKELFILIAAL

DEEL 2
VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Kristine MAGERMAN

Asse – 2018

Figuur omslag: Deel van de nog aanwezige gebouwen binnen het plangebied.

© 2018 Agilas vzw, Kelestraat 35, 1730 Asse.

Wettelijk depot: D/2018/11998/02

Agilas aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Agilas vzw.

INHOUDSTAFEL

Hoofdstuk 0: Inleiding.....	6
0.1. Administratieve gegevens.....	6
0.2. Randvoorwaarden.....	7
Hoofdstuk 1: Bureauonderzoek	8
1.1. Beschrijvend gedeelte	8
1.1.1. Aanleiding van het onderzoek en juridisch kader.....	8
1.1.2. Archeologienota met uitgesteld traject: juridisch kader en verantwoording	9
1.1.3. Archeologische voorkennis van het eigenlijke plangebied	15
1.1.4. Onderzoeksopdracht bureaustudie: vraagstelling met betrekking tot het plangebied ...	15
1.1.5. Werkwijze en strategie van het bureauonderzoek	17
1.2. Assessmentrapport	20
1.2.1. Motivering van methoden, technieken en criteria.....	20
1.2.2. Assessment van het onderzochte gebied	21
1.3. Verwachtingen voor het plangebied op basis van het historisch-archeologisch en landschappelijk onderzoek	102
1.3.1. Inleiding	102
1.3.2. Verwachtingen.....	102
1.3.3. Conclusie.....	103
1.4. Invloed van de aanwezige gebouwen op het bodemarchief van het plangebied (20 ^{ste} en 21 ^{ste} eeuw)	104
1.4.1. Beschrijving van de aard van de gebouwen	104
1.4.2. Beschrijving van de invloed van de gebouwen op het eventuele bodemarchief	104
1.4.3. Verstoorde zone?	106
1.5. Invloed van de bouwplannen op het bodemarchief van het plangebied (Fig. 77).....	107
1.5.1. Beschrijving van de aard van de bouwplannen.....	107
1.5.2. Beschrijving van de invloed van de bouwplannen op het eventuele bodemarchief.....	118
1.6. Verwachtingen voor het plangebied rekening houdend met de aanwezige verstoringen ...	120
1.6.1. Zones waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt	120
1.6.2. Archeologische verwachting van het onderzoeksgebied	120
1.7. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek	121
1.8. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek	121
1.9. Bibliografie	123
1.9.1. Analoge bronnen	123
1.9.2. Digitale bronnen	124
1.9.3. Mondelinge en interne bronnen.....	125
1.9.4. Archieven.....	125
1.10. Bijlagen	126
1.10.1. Fotolijst	126
1.10.2. Plannenlijst	127
1.10.3. Kaartenlijst.....	130

Hoofdstuk 0: Inleiding

0.1. Administratieve gegevens

Projectcodes		2018J284 (bureauonderzoek)
Erkende archeoloog		Agilas vzw, erkend archeoloog, rechtspersoon OE/ERK/Archeoloog/2015/00039, Kelestraat 35, 1730 Asse.
		Kristine Magerman, erkend archeoloog, natuurlijk persoon OE/ERK/Archeoloog/2015/00032, Kelestraat 35, 1730 Asse.
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Asse
	Deelgemeente	Asse
	Site	Kalkoven 143-145 en Nerviërsstraat 1-3
Kadastrale gegevens		Asse afdeling 1, sectie F, nummers 905A15, 905M13, 905C16, 905N13 en 905L15
Oppervlakte plangebied		9.610 m ²
Bounding Box	Punt 1	137 596,59 m – 178 275,47 m
	Punt 2	137 547,21 m – 178 331,46 m
	Punt 3	137 452,37 m – 178 244,45 m
	Punt 4	137 492,13 m – 178 188,95 m
Begindatum onderzoek		23 oktober 2018
Einddatum onderzoek		25 oktober 2018
Relevante termen thesauri		steentijd, neolithicum, metaaltijden, bronstijd, late bronstijd, Romeinse tijd, middeleeuwen, vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen, late middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, bureaustudie, vooronderzoek, geofysisch onderzoek proefputten, werfbegeleiding, vicus

Auteurs	Inhoud	Kristine Magerman, erkend archeoloog, Agilas vzw
	Kaartmateriaal	Walter Sevenants, Triharch Onderzoek en Advies bvba

0.2. Randvoorwaarden

Deze archeologienota zal na bekrachtiging door het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid deel uitmaken van de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning voor de uitvoering van de hieronder beschreven werken.

Hoofdstuk 1: Bureauonderzoek

1.1. Beschrijvend gedeelte

1.1.1. Aanleiding van het onderzoek en juridisch kader

De archeologienota wordt opgemaakt in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.

Dit decreet verplicht de aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning om in bepaalde gevallen een bekrachtigde archeologienota bij de vergunningsaanvraag te voegen. In die gevallen stelt de aanvrager, voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, een erkend archeoloog aan die een archeologisch vooronderzoek uitvoert en de archeologienota opmaakt. Die wordt dan ter bekrachtiging ingediend bij het Agentschap Onroerend Erfgoed. Of een aanvrager verplicht is een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag, is afhankelijk van de situatie.

Voor dit specifieke project (Asse-Kalkoven 143-145 en Nerviërsstraat 1-3: bouw van een nieuw winkelfiliaal) (Fig. 7) dwingen de volgende criteria om over te gaan de opmaak van een archeologienota:

- + project waarvoor een stedenbouwkundige vergunning nodig is,
- + project met ingreep in de bodem,
- + project ligt niet in een gebied waar geen archeologie verwacht kan worden,
- + het project bevindt zich niet volledig binnen het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur,
- + het project bevindt zich niet in een beschermde archeologische site,
- + het project bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone,
- + het perceelsoppervlak is groter dan 3000 m²,
- + de bodemingreep is meer dan 1000 m²,
- + de aanvrager is niet publiekrechtelijk,
- + het project ligt volgens het gewestplan (gedeeltelijk) in woon- of recreatiegebied maar volgens het Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan '*Afbakening kleinstedelijk gebied Asse, Plan Stedelijke ontwikkelingszones, kleinhandel en gemeenschapsvoorzieningenplan*' goedgekeurd op 28 juni 2016¹, bevindt het plangebied zich in een zone voor grootschalige kleinhandel. Het PRUP heeft voorrang op het gewestplan,
- + de bodemingreep bedraagt meer dan 5000 m².
- + er zijn geen vrijstellingen van toepassing op dit dossier

Voor hetzelfde plangebied en hetzelfde bouwproject werd er reeds in het voorjaar van 2017 een eerste archeologienota en in december 2017 een tweede archeologienota opgemaakt. Omdat de opdrachtgever het aangrenzend noordelijk gelegen perceel 905L15 eveneens kon verwerven, diende

¹ <http://www.vlaamsbrabant.be/wonen-milieu/wonen-en-ruimtelijke-ordering/projecten/kleinstedelijke-gebieden/asse/index.jsp>, geraadpleegd op 29-11-2016.

er een nieuwe bouwaanvraag te gebeuren. Om die reden werd er in april/mei 2018 een nieuwe archeologienota opgemaakt. De nieuwe archeologienota voor hetzelfde plangebied komt er omwille van gewijzigde plannen aan het nieuwe winkelfiliaal.

1.1.2. Archeologienota met uitgesteld traject: juridisch kader en verantwoording

1.1.2.1. Juridisch kader: algemeen

Artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet stelt het volgende: *"Als het onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk is om voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren, dient de erkende archeoloog de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bij het agentschap in als te bekrachtigen archeologienota overeenkomstig onderafdeling 7 en volgt verder de procedure omschreven in die onderafdeling."* In onderafdeling 7 (art. 5.4.12) wordt dit vervolgt: *"In het geval dat er alleen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem plaatsvond omdat een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk was voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning bezorgt de door de initiatiefnemer aangestelde erkende archeoloog een archeologienota aan het agentschap per beveiligde zending.(...)"*

De Memorie van Toelichting stelt bij voormeld artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet:

"Het Onroerend Erfgoeddecreet gaat uit van het principe dat het archeologisch vooronderzoek, zowel de fase zonder ingreep in de bodem als de fase met ingreep in de bodem, plaatsvindt voorafgaand aan de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Dit biedt immers de grootste rechtszekerheid aan de initiatiefnemer (noodzaak tot verder onderzoek, kosten, termijnen, ...), en tevens de grootste garantie op een optimale omgang met eventuele archeologische sites en artefacten (fysiek behoud, planaanpassing, opgraving, ...). In uitzonderlijke gevallen is het echter niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning. De redenen hiervoor dienen uitvoerig te worden gemotiveerd in de archeologienota die het resultaat is van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem.

Het kan bv. onmogelijk zijn om het terrein te onderzoeken wanneer dit nog bebouwd is of de initiatiefnemer nog niet de zakelijk rechthouder is, of onwenselijk het onderzoek uit te voeren indien er grote onzekerheid bestaat over het verkrijgen van de vergunning of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden."

Indien geopteerd wordt om het vooronderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, dient de uitzonderingsprocedure gevolgd te worden zoals omschreven in onderafdeling 7."

1.1.2.2. Juridisch kader: specifiek

De opmaak van deze archeologienota is bedoeld voor het indienen van een bouwvergunning voor het nieuw winkelfiliaal.

Conform art. 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet is het in onderhavig geval niet mogelijk/wenselijk om al het noodzakelijke archeologisch vooronderzoek uit te voeren voorafgaand aan de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning, en dit omwille van de onmogelijkheid ervan:

- Het plangebied bestaat uit vijf verschillende percelen die momenteel nog allemaal bebouwd zijn (Fig. 8):

Op perceel F905A15 bevindt zich momenteel de voormalige gemeentelijke werkliedencentrale die momenteel binnenin ontmanteld wordt in opdracht van de eigenaar (Fig. 1-4).

Fig. 1, 2, 3, 4: Voormalige werklidencentrale op perceel F905A15
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Op perceel F905C16 bevindt zich een woonhuis met voortuin dat tot voor kort bewoond was maar waarvan de eigenaar overleed begin 2017. De woning werd ondertussen verkocht aan de nieuwe eigenaar die het zal laten slopen na het verkrijgen van de bouwvergunning (Fig. 5).

Fig. 5: Woonhuis op perceel F905C16 (© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Op de percelen F905M13 en F905N13 bevindt zich eveneens een nog bewoond woonhuis met voortuin, zijtuin en achtertuin die grotendeels uit verharde materialen bestaat (Fig. 6). Dit gebouw zal eveneens gesloopt worden na het verkrijgen van de bouwvergunning.

Fig. 6: Woonhuis op perceel F905M13 en F905N13 (© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Op perceel F905L15 bevinden zich de voormalige gebouwen Spar. Deze gebouwen zullen eveneens gesloopt worden door de eigenaar na het verkrijgen van de bouwvergunning (Fig. 7).

a

b

c

d

e

Fig. 7: Zicht op de voormalige gebouwen van Spar op perceel F905L15:

a: zicht op het noordwestelijk deel, b: zicht op het noordelijk deel, c: zicht op het noordoostelijk deel, d: zicht op het zuidoostelijk deel, e: zicht op het zuidelijk deel van het gebouwcomplex.

(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 8: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het plangebied (plan 32)

(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

Conform artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed Decreet en op basis van bovenstaande argumenten opteren wij daarom op gemotiveerde wijze om uitstel van het archeologisch vooronderzoek te verkrijgen tot na de verlening van de stedenbouwkundige vergunning.

1.1.3. Archeologische voorkennis van het eigenlijke plangebied

Mogelijk werden er in de 19de eeuw reeds archeologische structuren aangetroffen op perceel F905L15.

In 1900 publiceerde De Grave in zijn *Geschiedenis der gemeente Assche* een kaart waarop twee Romeinse waterputten aangeduid waren. De Grave zou zich hiervoor gebaseerd hebben op gegevens van Galesloot. Maar het is onbekend uit welke publicatie ze precies afkomstig zouden zijn.² Eén van deze waterputten bevond zich wellicht op of nabij het toenmalige perceel sectie F920J3. Bij het graven van de funderingen van een magazijn voor brouwerij Verloesen, in 1899, werd deze waterput toevallig ontdekt. De put was nooit door Crick onderzocht en haar precieze locatie was dan ook verloren geraakt.³ Deze put was 13,25 m diep en 1,10 bij 1,12 m breed. Hij had een vierkante vorm en was opgetrokken in eikenhout. De houten bekisting bevond zich nog in zeer goede staat. De planken hadden een dikte 6 à 7 cm en bezaten spleten om water te laten binnendringen. De put was volledig gevuld met modder. Hierin werden tal van Romeinse objecten gevonden: een bronzen klokje, aardewerkscherven van amforen, kommen, scherven van een fijne pot, fragmenten van gevernist aardewerk, terra sigillata met reliëfversiering, dierenbeenderen, een stenen gewicht, een bronzen haarspeld, een schrijfstift in brons, twee kleine potjes in 'zwartachtig' aardewerk en een bronzen munt van Commodus.⁴ Na dit onderzoek werd de put met een stenen bekisting bekleed en verder gebruikt in de brouwerij.⁵ Geubels vermoedt dat de put gesitueerd kan worden op percelen sectie 905h15 en 905l15.⁶ In zijn artikel sprak De Loë ook van een tweede Romeinse waterput die zich op enkele meters van de put in brouwerij Verloesen bevond.⁷ Door een gebrek aan onderzoek zijn daarover geen gegevens beschikbaar.

Deze meldingen geven aan dat er zich mogelijk twee Romeinse waterputten binnen het projectgebied bevinden.

De archeologische voorkennis voor het gebied rond het plangebied wordt besproken bij 1.2.2.3.

1.1.4. Onderzoeksopdracht bureaustudie: vraagstelling met betrekking tot het plangebied

De bureaustudie heeft als doel om op basis van bestaande bronnen informatie in te zamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de wetenschappelijke waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen.

² De Grave 1900: 46.

³ De Loë 1900: 34; Stroobant 1942: 78; De Maeyer 1940: 7.

⁴ Geubels 1987: 79.

⁵ Michiels 2001: 30.

⁶ Geubels 1987: 79.

⁷ De Loë 1900: 35.

Het **bureauonderzoek** behandelt de volgende onderzoeksvragen:

- Met betrekking tot het landschappelijk kader:
 - ✓ Hoe kan het landschappelijk kader van het plangebied en de ruimere regio omschreven en gekarakteriseerd worden?
 - ✓ Welke informatie kan de landschappelijke context van het plangebied en de ruimere regio leveren in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en de bewaringstoestand van (een) eventuele archeologische site(s) binnen het plangebied?
- Met betrekking tot het archeologisch kader:
 - ✓ Waaruit bestaat het archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio?
 - ✓ Welke informatie kan het archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio bieden in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid, de karakteristieken, de bewaringstoestand, de relatie met het landschap en de waarde van (een) archeologische site(s) binnen het plangebied.
- Met betrekking tot het erfgoedkader:
 - ✓ Welk ander erfgoed bevindt zich in de omgeving van het plangebied?
 - ✓ Welke informatie kan het erfgoedkader van het plangebied en de ruimere regio leveren in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en de bewaringstoestand van (een) eventuele archeologische site(s) binnen het plangebied?
- Met betrekking tot het historisch kader:
 - ✓ Hoe kan de historische context van het plangebied en de ruimere regio omschreven en gekarakteriseerd worden?
 - ✓ Welke informatie kan de historische context van het plangebied en de ruimere regio leveren in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en de bewaringstoestand van (een) eventuele archeologische site(s) binnen het plangebied?
- Met betrekking tot de formulering van een archeologische verwachting voor het plangebied:
 - ✓ Zijn er aanwijzingen dat er geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt of dat er geen potentieel tot kennisvermeerdering te verwachten valt binnen (een deel van) het plangebied, vb.
 - Gebieden waar reeds archeologisch onderzoek werd uitgevoerd.
 - Gebieden met uitgegraven en/of strek verstoorde bodem.

⇒ Kan dit gebied ruimtelijk (oppervlakte en diepte) afgebakend worden (inclusief argumentatie)?
 - ✓ Indien er aanwijzingen zijn voor de mogelijke aanwezigheid van (een) archeologische site(s) binnen het plangebied:
 - Kunnen verwachte archeologische sites in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (inclusief argumentatie)?

- Kunnen de verwachte karakteristieken van elke archeologische site al beschreven worden?
- Wat is de verwachte bewaringstoestand van de archeologische site(s)?
- Wat is de verwachte wetenschappelijke waarde van de archeologische site(s)?
- Met betrekking tot de geplande bodemingrepen:
 - ✓ Welke bodemingrepen gaan gepaard met dit project?
 - Met betrekking tot de voorbereiding en de uitvoering van deze werken?
 - Met betrekking tot de tijdelijke werkzones?
 - Met betrekking tot de eigenlijke bouwingsrepen?
 - ✓ Wat is de potentiële impact van deze bodemingrepen op het archeologisch bodemarchief?
 - ✓ Kan de potentiële impact van deze bodemingrepen op het archeologisch bodemarchief vermeden en/of beperkt worden door de wijziging van het ontwerp en/of de uitvoeringswijze van de geplande ruimtelijke ontwikkeling (door behoud *in situ*)?
- Met betrekking tot de strategie van het vooronderzoek:
 - ✓ Is verder vooronderzoek vereist?
 - ✓ Zo ja, welke onderzoeksstrategie moet gevolgd worden en wanneer wordt deze best uitgevoerd?
 - ✓ Welke soort archeologienota moet ingediend worden ('uitgesteld archeologisch vooronderzoek', 'geen maatregelen – vrijgave', 'met maatregelen' of een combinatie van deze)?

1.1.5. Werkwijze en strategie van het bureauonderzoek

1.1.5.1. Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken

Het bureauonderzoek tracht om op basis van online beschikbare informatiebronnen, beschikbare publicaties, beperkt archiefonderzoek, persoonlijke contacten met lokale personen (Heemkundige Kringen, personen die een relatie hebben met het projectgebied, gemeentediensten,...) en visuele terreinwaarnemingen inzicht te verwerven in het landschappelijk, historisch en archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio waarvan het plangebied deel uitmaakt. Op basis van deze informatie wordt een archeologische verwachting van het plangebied opgesteld en eventueel vervolgonderzoek bepaald.

Voor de landschappelijke situering van het plangebied werd gestart met het verzamelen en de bestudering van de informatie afkomstig van online beschikbare bronnen en uitgegeven publicaties. Vervolgens werd een visuele terreininspectie uitgevoerd om de resultaten van de studie te toetsen aan de actuele toestand van het plangebied en de ruimere regio.

Voor het archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio werd de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd om na te gaan of er reeds archeologische indicatoren

en/of archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied geïnventariseerd werden. Van de gekende archeologische indicatoren en archeologische vindplaatsen werd in een eerste fase een inventaris opgemaakt. Vervolgens werd deze inventaris geanalyseerd en gesynthetiseerd. Bijkomend werd voor de samenstelling van het archeologisch kader gebruikt gemaakt van de eigen, interne informatie van Agilas vzw, afkomstig van het eigen archeologisch onderzoek, en het onderzoek van de Koninklijke Heemkundige Kring Ascania die beiden in de nabije omgeving uitgevoerd werden tussen 1970 en 2015.

Om een zicht te krijgen op de andere erfgoedwaarden van het plangebied en de ruimere regio werd gebruik gemaakt van de website: <https://geo.onroenderfgoed.be>. Van de gekende erfgoedwaarden werd een inventaris gemaakt die vervolgens geanalyseerd en gesynthetiseerd werd.

Voor het historisch kader van het plangebied werd een beknopte geschiedenis gereconstrueerd van de gemeente Asse. De geschiedenis werd samengesteld op basis van zowel online beschikbare bronnen als op basis van bestaande publicaties. Daarnaast werd ook gebruik gemaakt van digitaal beschikbare historische kaarten afkomstig van de 18de tot de 21ste eeuw. Er werd geprobeerd om zoveel mogelijk extra informatie uit deze kaarten te halen (evolutie van het landgebruik, aanwezige wegen en gebouwen,...). Tenslotte werden ook verschillende online beschikbare luchtfoto's uit de 20ste en de 21ste eeuw geconsulteerd. Bijkomende informatie over de *Couperie d'Assche* werd verkregen bij de Koninklijke Heemkring Ascania (dhr. Jaak Ockeleij en dhr. Daniel Horlait).

1.1.5.2. Motivering eventueel afwijkende methodiek

Voor de opmaak van het gedeelte van het bureauonderzoek werd geen afwijkende methodiek toegepast.

1.1.5.3. Uitvoering en organisatie van het bureauonderzoek

Het bureauonderzoek en het uitschrijven van de resultaten van de deelstudies gebeurde door Kristine Magerman (erkende archeoloog) in dienst van Agilas vzw (erkende rechtspersoon).

1.1.5.4. Inbreng van specialisten en externen tijdens het bureauonderzoek

Volgende specialisten en externen leverden een bijdrage aan de studie van het bureauonderzoek:

- 1) De productie van het kaartmateriaal in het kader van dit bureauonderzoek gebeurde door Walter Sevenants op basis van MAPINFO Pro 15.0.
- 2) De Koninklijke Heemkring Ascania, meer in het bijzonder dhr. Jaak Ockeleij en dhr. Daniel Horlait, bezorgden bijkomende historische informatie met betrekking tot de fabriek van Caytan en stelden bijkomend kaartmateriaal ter beschikking.

Voor het bureauonderzoek was geen verder wetenschappelijk advies nodig.

1.1.5.5. Geraadpleegde bronnen

In het kader van het bureauonderzoek werden de volgende types van bronnen geraadpleegd:

- online beschikbare informatiebronnen,
- uitgegeven publicaties,
- beperkt archiefonderzoek (via de Koninklijke Heemkring Ascania),
- persoonlijke contacten met lokale personen (heemkundige Kringen, personen die een relatie hebben met het projectgebied, gemeentediensten,...),
- visuele terreinwaarnemingen,
- informatie verkregen van de opdrachtgever met betrekking tot het bouwproject (plannen, snedes, technische informatie,...)

De productie van het kaartmateriaal in het kader van dit bureauonderzoek gebeurde door Walter Sevenants (Triharch, Onderzoek en Advies bvba), Onderzoek en Advies, bvba op basis van MAPINFO Pro 15.0.

1.2. Assessmentrapport

1.2.1. Motivering van methoden, technieken en criteria

Het bureauonderzoek tracht om op basis van online beschikbare informatiebronnen, beschikbare publicaties, beperkt archiefonderzoek, persoonlijke contacten met lokale personen (Heemkundige Kringen, personen die een relatie hebben met het projectgebied, gemeentediensten,...) en visuele terreinwaarnemingen inzicht te verwerven in het landschappelijk, historisch en archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio waarvan het plangebied deel uitmaakt. Op basis van deze informatie wordt een archeologische verwachting van het plangebied opgesteld en eventueel vervolgonderzoek bepaald.

Voor de landschappelijke situering van het plangebied werd gestart met het verzamelen en de bestudering van de informatie afkomstig van online beschikbare bronnen en uitgegeven publicaties. Vervolgens werd een visuele terreininspectie uitgevoerd om de resultaten van de studie te toetsen aan de actuele toestand van het plangebied en de ruimere regio.

Voor het archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio werd de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd om na te gaan of er reeds archeologische indicatoren en/of archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied geïnventariseerd werden. Van de gekende archeologische indicatoren en archeologische vindplaatsen werd in een eerste fase een inventaris opgemaakt. Vervolgens werd deze inventaris geanalyseerd en gesynthetiseerd. Bijkomend werd voor de samenstelling van het archeologisch kader gebruikt gemaakt van de eigen, interne informatie van Agilas vzw, afkomstig van het eigen archeologisch onderzoek, en het onderzoek van de Koninklijke Heemkundige Kring Ascania die beiden in de nabije omgeving uitgevoerd werden tussen 1970 en 2015.

Om een zicht te krijgen op de andere erfgoedwaarden van het plangebied en de ruimere regio werd gebruik gemaakt van de website: <https://geo.onroerenderfgoed.be>. Van de gekende erfgoedwaarden werd een inventaris gemaakt die vervolgens geanalyseerd en gesynthetiseerd werd.

Voor het historisch kader van het plangebied werd een beknopte geschiedenis gereconstrueerd van de gemeente Asse. De geschiedenis werd samengesteld op basis van zowel online beschikbare bronnen als op basis van bestaande publicaties. Daarnaast werd ook gebruik gemaakt van digitaal beschikbare historische kaarten afkomstig van de 18de tot de 21ste eeuw. Er werd geprobeerd om zoveel mogelijk extra informatie uit deze kaarten te halen (evolutie van het landgebruik, aanwezige wegen en gebouwen,...). Tenslotte werden ook verschillende online beschikbare luchtfoto's uit de 20ste en de 21ste eeuw geconsulteerd. Bijkomende informatie over de *Couperie d'Assche* werd verkregen bij de Koninklijke Heemkring Ascania (dhr. Jaak Ockeleij en dhr. Daniel Horlait).

1.2.2. Assessment van het onderzochte gebied

1.2.2.1. Landschappelijke situering van het plangebied

A. Geografische en kadastrale situering⁸

Het plangebied is gelegen in het Vlaams gewest, provincie Vlaams-Brabant (Fig. 9), gemeente Asse (centrum), Kalkoven 143 en 145 en Nerviërsstraat 1-3. Asse ligt in het centrum van de driehoek die gevormd wordt door de steden Brussel, Aalst en Dendermonde. De huidige gemeente ontstond op 1 januari 1977 door de samenvoeging van Asse, Bekkerzeel, Kobbegem, Mollem, Relegem en Zellik.

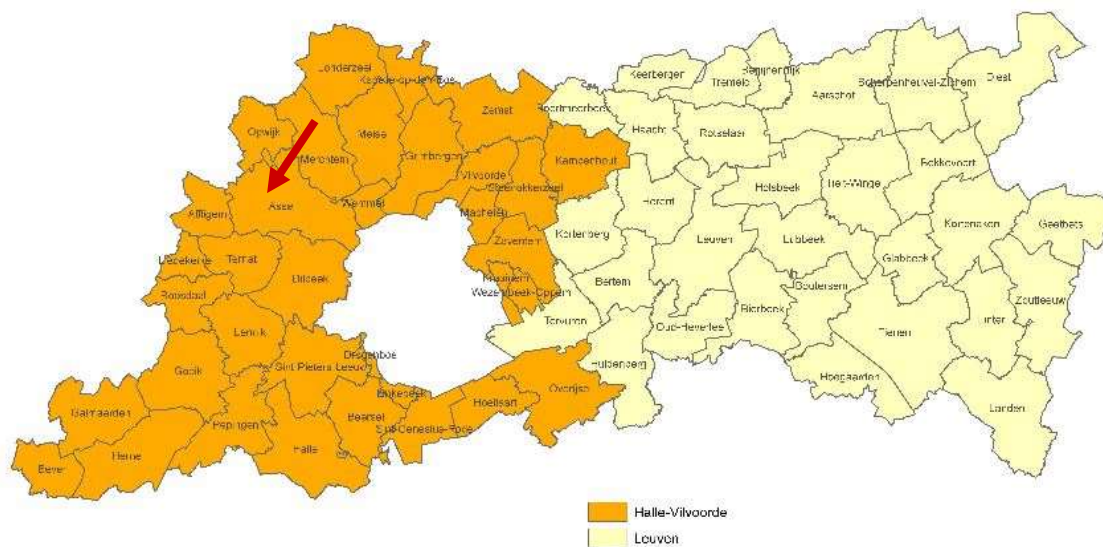

Fig. 9: Situering van Asse binnen de provincie Vlaams-Brabant (© <http://www.vlaamsbrabant.be>).

Het plangebied bevindt zich net ten noorden van het historische en huidige centrum van Asse, aan de westzijde van de N9 (Fig. 8 en 10). Deze gewestweg werd aangelegd in 1704⁹ en vormt de verbinding tussen Brussel en Oostende. De drie meest zuidelijk gelegen percelen (F905N13, F905M13 en F905C16) hebben als adres Kalkoven 143-145, terwijl de twee noordelijk gelegen percelen (F905A15 en F905L15) als adres Nerviërsstraat 1-3 hebben. Ten zuiden van het plangebied liggen de Godfried Kurthstraat en de Putberg.

⁸ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁹ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016..

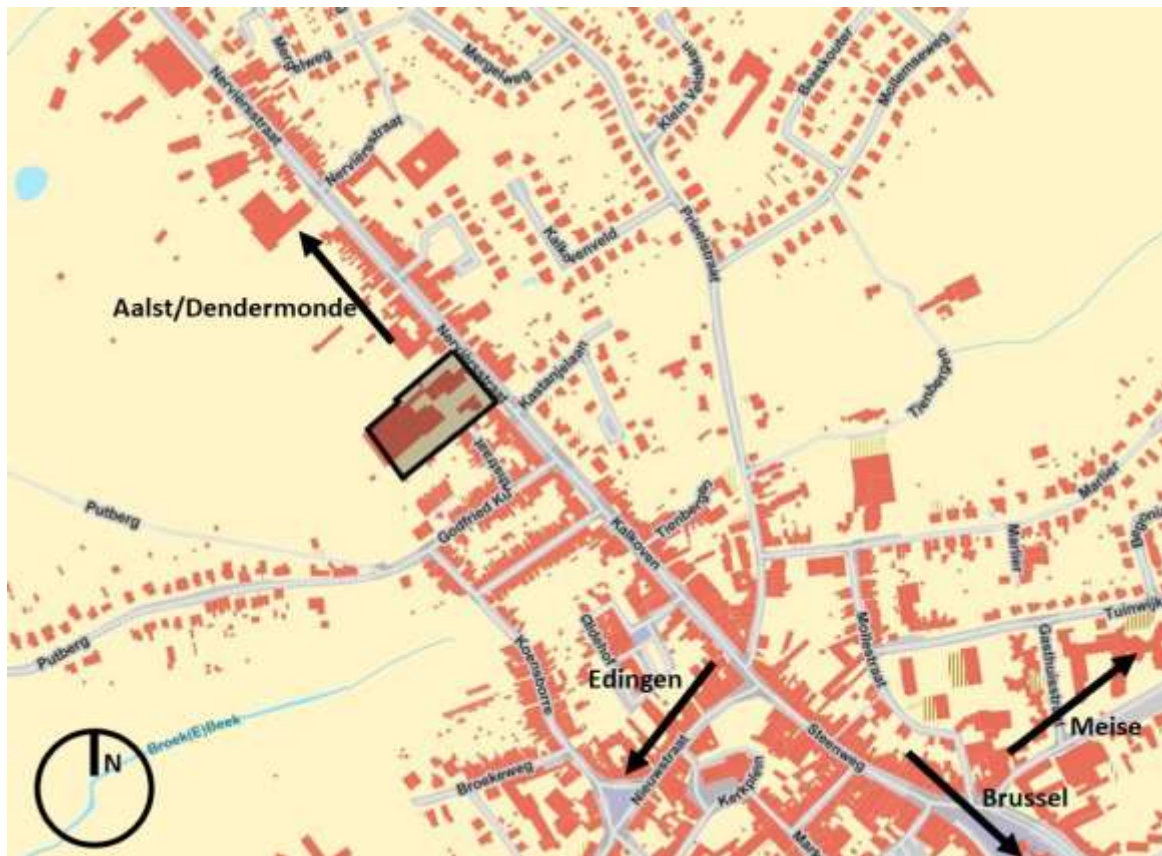

Fig. 10: Stratenplan met aanduiding van het plangebied in zwart (plan 36)
(© www.geopunt.be, bewerkt door Kristine Magerman).

Het plangebied is kadastraal gekend onder de naam Asse afdeling 1, sectie F, nummers 905A15, 905M13, 905C16, 905N13 en 905L15 (Fig. 11a en 11b)

Fig. 11a: Omgevingsplan met aanduiding van perceelsnummers (plan 37)
(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag).

Fig. 11b: Kadasterplan met aanduiding van het plangebied (plan 49)
(© Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie).

B. Topografische situering

Het plangebied is gelegen op een noordoost-zuidwest georiënteerd plateau (plaatselijk gekend als Kalkoven) met een hoogte van 81 m boven de zeespiegel (Fig. 12 en 14).¹⁰

Fig. 12: Topografisch plan met aanduiding van het plangebied (plan 1)

(© <http://www.ngi.be/topomapviewer>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

De gemiddelde hoogte van het projectgebied bedraagt ongeveer 80 m TAW. Wanneer we de hoogte van het terrein meer in detail bekijken (Fig. 13), stellen we vast dat de hoogte:

- op de oostwest as varieert van 82,10 m TAW (O-punt) over 80,11 m TAW (midden) tot 79,07 m TAW (W punt).
- op de noordzuid as varieert van 81,05 m TAW (N-punt) over 80,89 m TAW (midden) tot 80,44 m TAW (Z-punt).

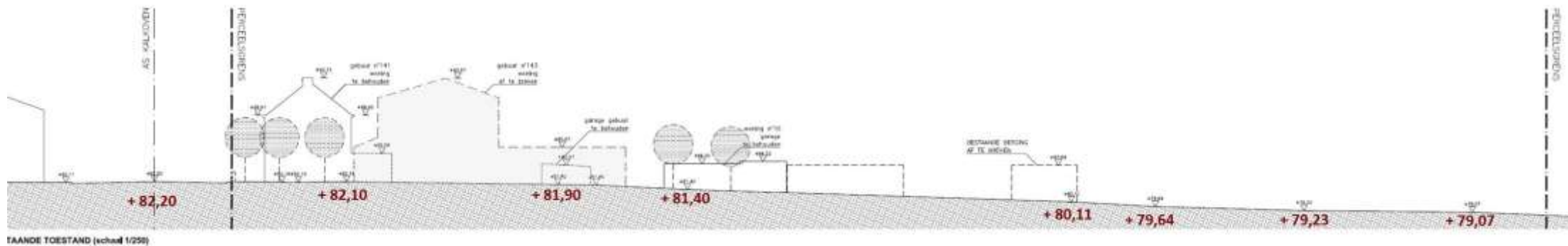
Dit betekent dat het plangebied op de noordzuid-as relatief vlak is (hoogteverschil van 61 cm), terwijl het op de oostwest-as afhelt in westelijke richting met ongeveer 3 m. Dit is een hellingsgraad van ongeveer 2,3%¹¹

¹⁰ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>, geraadpleegd op 25-11-2016.

¹¹ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 25-11-2016.

OOSTKANT

WESTKANT

ZUIDKANT

NOORDKANT

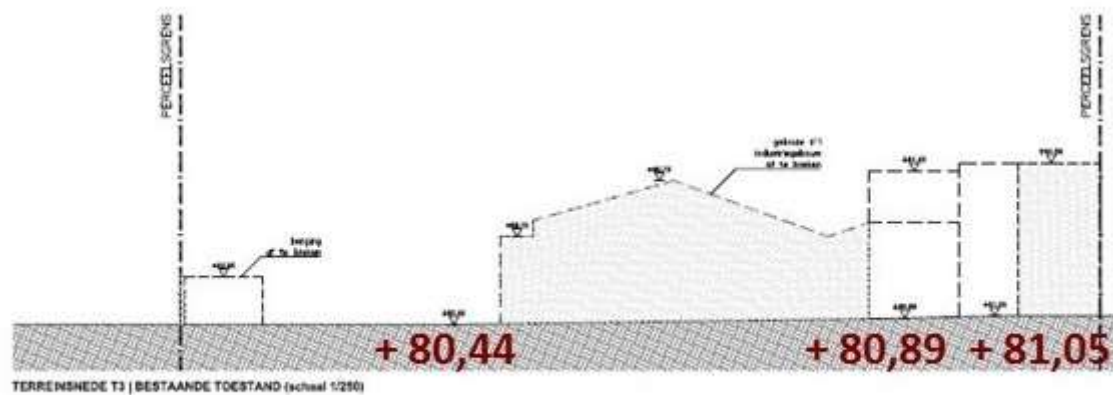

Fig. 13: Hoogteprofiel plangebied oostwest-as en noordzuid-as (Plan 39)

(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag).

Fig. 14: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (plan 2, 3 en 4)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

C. Landschappelijke beschrijving van het gebied

Bij de beschrijving van de landschappelijke structuur wordt gebruik gemaakt van de Landschapsatlas waarin traditionele landschappen worden afgebakend. De indeling van de traditionele landschappen van Vlaanderen dateert van 1985 en was een eerste poging om de regionale verscheidenheid van de historisch gegroeide cultuurlandschappen op kaart voor te stellen in hun situatie van voor de grote veranderingen. De indeling steunt op zowel fysische en natuurlijke kenmerken zoals reliëf en bodemgesteldheid, als op cultuurlandschappelijke kenmerken zoals bewoningsvormen, landgebruik, percelering en landschapstype. Hieruit blijkt dat het Vlaamse Gewest over een bijzonder grote landschappelijke diversiteit beschikt, die echter in een steeds sneller tempo teloor gaat.¹²

Het plangebied behoort tot het traditionele landschap 'Land van Meise-Asse'. Dit traditioneel landschap wordt gekenmerkt door een golvende topografie, een sterk verstedelijkt weefsel (cfr. nabijheid tot Brussel), sterk versnipperde en onregelmatige open ruimten van sterke omvang, een beperkt aantal gerichte vergezichten, begrensd door reliëf, bebouwing en vegetatie, een complexe verweving van open ruimten en bebouwing met veel lintbebouwing, geïsoleerde en weinig herkenbare kleine landschapselementen en talrijke geïsoleerde erfgoedelementen.¹³

¹² <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/90D22342-B387-4366-A4E3-2D14BE128772>, geraadpleegd op 25-11-2016.

¹³ Arts, Dugernier en Parijs 2015: 83.

Een typisch kenmerk van Asse is het reliëfrijk karakter van de gemeente. De gemeente wordt van west naar oost doorsneden door de zogenaamde cuesta van Asse, een asymmetrische heuvelrug met een hoogte tot ca. 85 m. Deze heuvelrug vormt het tracé van de N9 en bepaalt het nederzettingspatroon: Asse-ter-Heide, Krokegem, Asse-centrum, Walfergem en Zellik zijn allen op de cuesta gelegen. Het terrein zakt in NO richting naar de vlakte van Klein-Brabant en in ZW richting naar de vallei van de Bellebeek (een zijbeek van de Dender).¹⁴ Ook het plangebied bevindt zich op deze heuvelrug (Fig. 14). Het plangebied ligt onmiddellijk ten oosten van het in de landschapsatlas vermeldde relict 'Putberg' (Inventaris Landschappelijk Erfgoed ID 135083). Het landschap binnen dit relict wordt beschreven als zeer gevarieerd met sterke reliëfverschillen, taluds, holle wegen, bossen, mooie vergezichten, ondermeer vanaf het gehucht Buda. De vallei van de Kleine Wijtsbeek is weinig veranderd gedurende de laatste twee eeuwen: de perceelsvormen en het bodemgebruik bleven ongewijzigd, perceelsrandbegroeiing komt nog sporadisch voor.¹⁵

D. Hydrografische situering¹⁶

Het plangebied bevindt zich op de cuesta van Asse (*supra*). Deze rug vormt de waterscheiding tussen het Denderbekken in het zuidwesten en het Beneden Scheldebekken in het noordoosten. De grens tussen deze beide bekkens loopt door het plangebied. Zo behoort de noordoostelijke hoek van het terrein tot het Beneden-Scheldebekken terwijl de rest van het terrein tot het Denderbekken hoort. Het Kalkovenplateau, waartoe het plangebied hoort, wordt begrensd door vier beken: de Kleine Wijtsbeek in het westen en in het noordwesten, de Kloosterbeek in het noordoosten, de Krameibeek in het oosten en de Broekebeek in het zuiden en het zuidwesten (Fig. 15).

Fig. 15: Hydrografische kaart met aanduiding van het plangebied (plan 2, 3 en 4)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

¹⁴ <http://www.slideshare.net/vzwArma/planmer-prup-afbakening-kleinstedelijk-gebied-asse-eindrapport>, geraadpleegd op 12-12-2016.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Putberg, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135083> (geraadpleegd op 25 november 2016).

¹⁶ <http://www.geopunt.be>

E. Geomorfologische situering

Door een gebrek aan een goede geomorfologische kaart van Asse werd de geomorfologische informatie uit andere bronnen gehaald.¹⁷

De structuur van Asse wordt in grote mate bepaald door de geomorfologische toestand. De fysische bodemgesteldheid gaf richting aan de waterafstroom. Asse is gevormd op de hoog en droog gelegen rug, 'de cuesta van Asse', die een waterscheiding is tussen de noord- en zuidwaarts stromende beken. Over deze rug loopt van oudsher de Brusselse Steenweg, en op een kruispunt van wegen ontstond het dorp. Ook heden ten dage vormen deze samenkomst van wegen en aanwezige beekdalen een belangrijke typering van de ruimtelijke structuur van het gebied. Lintbebouwing langs de wegen en de invulling van tussenliggende gebieden hebben het dorp laten groeien tot een kleinstedelijk gebied.

De beekdalenstructuur en hoger gelegen kouters en landgoederen zijn de kenmerken van het gevarieerde landschap met aantrekkelijke vergezichten. In een rondgang rond Asse zijn opvallende zichten die kwaliteit bieden aan de omgeving opgetekend. De beekdalen die vanaf de rug, waarop Asse is gelegen, afwateren zijn bepalend geweest voor het gebruik van het landschap. Op de hogere delen werd gewoond en werden gewassen verbouwd, op de lagere delen werd vee geweid. De beken werden gebruikt voor watervoorziening, en als voorziening voor visvijvers en aandrijfkracht voor watermolens.

Ten noorden van Asse stromen de beken rechter weg dan in het zuiden, waar de beekdalen zich kronkelend een weg moesten vormen door de omgeving. Hierdoor heeft ieder beekdal er vele zijdalen, en is het landschap er kleinschaliger, reliëfrijker en afwisselender. Bossen bevonden zich vroeger in heel het gebied, verspreid in het landschap op plaatsen waar geen landbouwontginning aanwezig was. Ze voorzagen in bouw materiaal, voedsel en brandstof. In de loop der tijd is steeds meer land ontgonnen voor de landbouw, en bleven bossen bestaan op de meest natte en droge delen. Nu vormt het bos een gewaardeerd landschap, vaak deel van een parklandschap of landgoed. In het noorden zijn overgebleven bos en de landgoederen bijna overal langs de beken gelegen. In het zuiden bevinden bos en landgoederen zich zowel in de natte en de droge delen.

Het reliëf in het gebied is overal te ervaren: soms als zicht over beekdalen of over een laagte, als zicht over een hooggelegen kouter, en geregeld als steilrand.

Sporen uit het verleden die ook nu nog zichtbaar zijn, bestaan onder andere uit monumenten (woningen, kerkjes en andere gebouwen) (*infra*) maar vooral ook uit kouters, landgoederen, beekdalen en holle wegen. De als cultuurhistorisch of landschappelijk waardevol aangemerkte gebieden van kouters en beekdalen vormen een contramal rond het verstedelijkte gebied van Asse, zeker wanneer hierbij nog de herbevestigde agrarische gebieden zichtbaar worden gemaakt.

¹⁷ Arts, Dugernier en Parijs 2015: 83.

F. Bodemkundige situering¹⁸

Asse bevindt zich op de noordelijke grens van het Brabants leemplateau op de grens van twee landschappelijke streken: het zandleemlandschap en het leemlandschap.

Op bodemkundig vlak bevindt het plangebied zich volgens de bodemkaart in de zogenaamde 'bebouwde zone' (type OT) en in de zogenaamde 'vergraven zone'. Het betreft hier bodems van het type OB en OT. De dieperliggende gronden kenmerken zich echter als leembodems van het type Aba1 (Fig. 16).

Bodemtype OB

Het bodemtype OB behoort tot de bebouwde gronden. Door het ingrijpen van de mens kan het bodemprofiel gewijzigd of vernietigd worden. De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van.

Het grootste gedeelte van het plangebied behoort tot dit bodemtype.

Bodemtype OT

Het bodemtype OT behoort tot de sterk vergraven gronden. Door het ingrijpen van de mens kan het bodemprofiel gewijzigd of vernietigd worden. De bodems in vergraven terreinen (OT) zijn daar een voorbeeld van.

Enkel een zeer beperkte strook langsheen de noordoostelijke perceelsgrens van het plangebied behoort tot dit bodemtype.

Bodemtype Aba1

Dit bodemtype maakt deel uit van de bodemserie Aba. Het betreft een droge leembodem (niet gleyig) met een textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont en met een dunne A-horizont (minder dan 40 cm). De serie Aba, ontwikkeld in het Pleistocene loessdek, vertoont onder de A-horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B-horizont. De bouwvoor is een donkerbruine, homogene, humushoudende leem.

De dieperliggende gronden van het plangebied kenmerken zich echter als leembodems van het type Aba1.

¹⁸ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

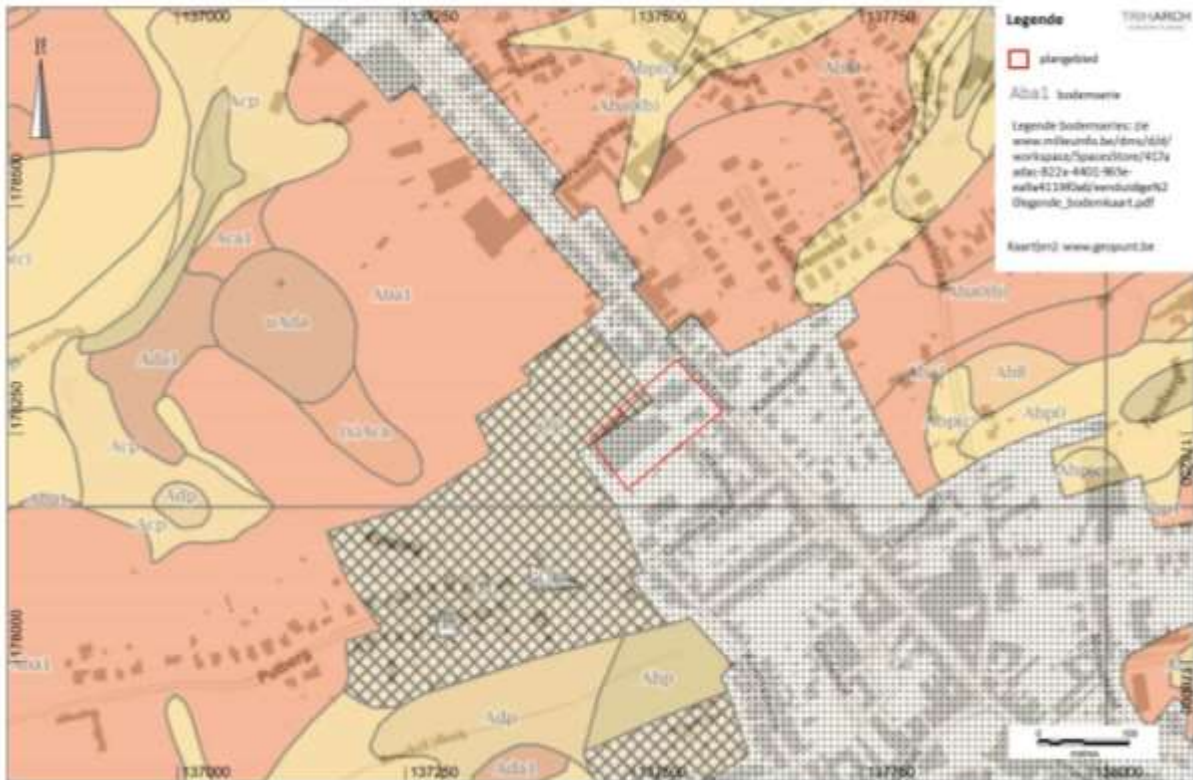

Fig. 16: Bodemkaart met aanduiding van het plangebied (plan 5)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

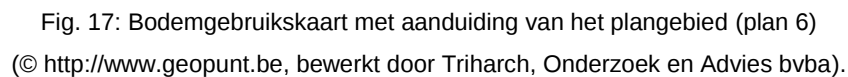
Het WRB Soil Units 40 k-systeem catalogeert het plangebied als zogenaamde 'technosols'. Dit zijn 'bodems' die door zware technische ingrepen gevormd zijn. Deze bodemgroep omvat bebouwde gebieden, vergraven en industriële terreinen, vervuilde gronden, alsook storten en mijnterreils.

G. Situering op de bodemgebruikskaart¹⁹

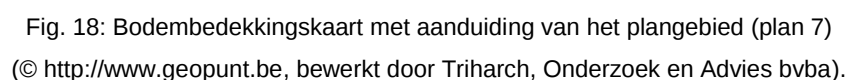
Het bodemgebruiksbestand uit 2001 geeft aan dat het grootste deel (30% tot 80%) van het plangebied wordt bedekt door structuren zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem.

Onmiddellijk ten zuiden van het plangebied worden de gronden gecatalogeerd als 'akkerbouw': een bodem die gebruikt wordt in een of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland (Fig. 17).

¹⁹ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

De bodembedekkingskaart van 2012 met een resolutie van 1 m geeft aan dat er binnen het plangebied gebouwen (huidige werkliedencentrale en twee woonhuizen), afgedekte oppervlakten (toegangswegen op het terrein), bomen hoger dan 3 m en struiken en gras lager dan 3 m die niet overeenkomen met de landbouwgebruikspcelen, voorkomen (Fig. 18).

31

De bodemafdekkingskaart van 2012 laat zien dat meer dan 99% van het terrein voor 100% is afgedekt (Fig. 19).

Fig. 19: Bodemafdekkingskaart met aanduiding van het plangebied (plan 8)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

I. Geologische situering²¹

- Kwartairgeologie

Het kwartairgeologisch profiel kan omschreven worden als 'geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie, type 2'. Het betreft Eolische afzettingen van het Weischelien (Laat-Pleistoceen) die bestaat uit zand tot zandleem. Het kwartairpakket heeft op de plaats van het projectgebied een dikte van ongeveer 3,5 m. Hieronder bevindt zich een 60 cm dik pakket rolkeien. Recent onderzoek doet vermoeden dat de kiezels gevormd werden door een kwartaire rivierterrasafzetting (Fig. 20).²²

²¹ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

²² Crick 2006 en De Nil 2012: persoonlijke communicatie;
<https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner#ModulePage>, geraadpleegd op 14-02-2017.

Fig. 20: Kwartiargeologische kaart met aanduiding van het plangebied (plan 9)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Tertiairgeologie

Onder voornoemde kwartaire rivierrerasafzetting bevinden zich de tertiaire lagen waarvan het bovenste pakket binnen het hele plangebied en de omliggende percelen (zone van de Romeinse nederzetting) bestaat uit de formatie van Sint-Huibrechts-Hern. Deze laag bestaat uit zeer fijn, grijsgroen zand, zandhoudende klei en een basislaag bestaande uit rolkeien. Deze formatie is glauconiethoudend en glimmerrijk. Deze formatie vormt de overgang tussen het laatste Eoceen en het jongere Oligoceen. Onder de formatie van Sint-Huibrechts-Hern bevindt zich de formatie van Maldegem die opgedeeld kan worden in het lid van Zomergem, het lid van Buisputten, het lid van Onderdale, het lid van Ussel, het lid van Asse (klei) en het lid van Wemmel.

Op een afstand van 170 m ten zuiden van het plangebied bestaat het bovenste tertiaire pakket uit de Formatie van Maldegem. Het Lid van Onderdale, het Lid van Ussel, het Lid van Wemmel en de Formatie van Lede bevinden zich op respectievelijk 460 m, 500 m, 600 m en 800 m ten westen van het plangebied (Fig. 21).

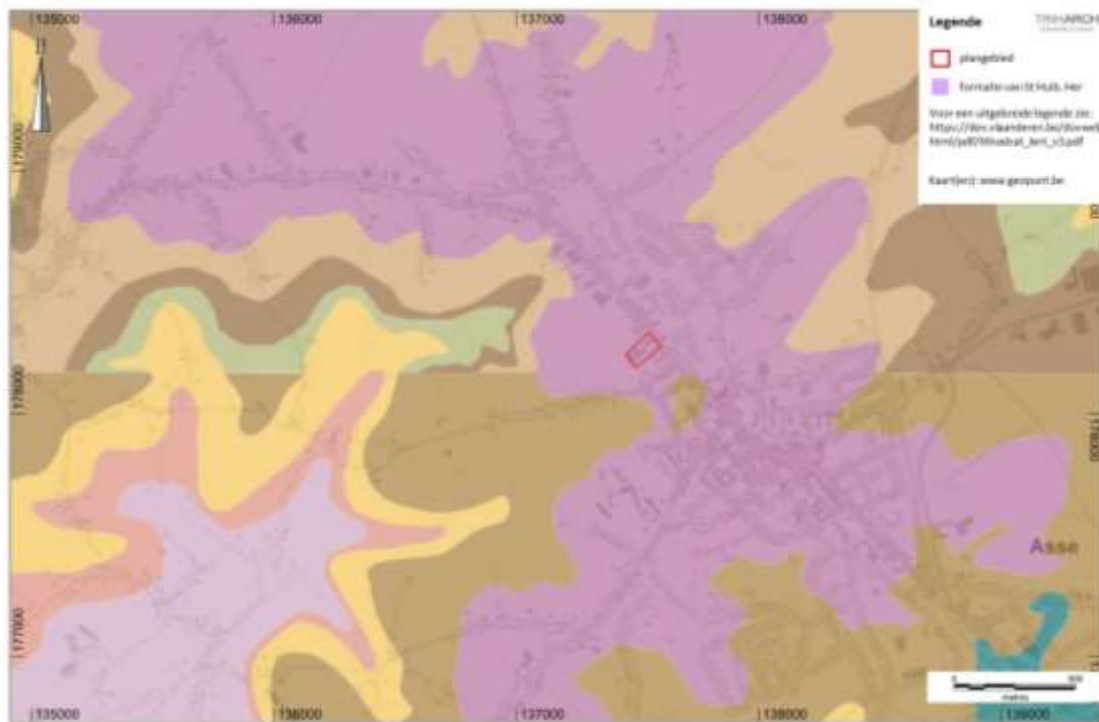

Fig. 21: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het plangebied (plan 10)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

J. Situering op vlak van bodemerosie²³

De potentiële bodemerosiekaart uit 2016 geeft aan dat het plangebied op dit vlak niet gekarteerd werd (Fig. 22).

Fig. 22: Bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (plan 11)

²³ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

K. Visuele terreinwaarnemingen in het kader van de landschappelijke situering

Op 2 december 2016 en op 30 april 2018 werd er een visuele terreininspectie uitgevoerd. Op het vlak van de landschappelijke situering van het plangebied, bevestigden de visuele terreinwaarnemingen de hierboven beschreven landschappelijke kenmerken volledig.

L. Samenvatting en conclusie met betrekking tot de landschappelijke situering van het projectgebied

Het plangebied, dat zich net ten noorden van het huidige centrum van Asse bevindt, maakt deel uit van het gebied Kalkoven, een plateau met een hoogte van ongeveer 81 m boven de zeespiegel. Het plateau wordt omgeven door een viertal beekjes. Het plangebied behoort tot het traditionele landschap 'Land van Meise-Asse'. Dit traditioneel landschap wordt gekenmerkt door een golvende topografie. Asse wordt van west naar oost doorsneden door de zogenaamde cuesta van Asse die de waterscheiding is tussen de noord- en zuidwaarts stromende beken. Deze rug vormt de bovendien de waterscheiding tussen het Denderbekken in het zuidwesten en het Beneden Scheldebekken in het noordoosten. Asse, en bijgevolg ook het plangebied, bevindt zich op de noordelijke grens van het Brabants leemplateau op de grens van twee landschappelijke streken: het zandleemlandschap en het leemlandschap. Op bodemkundig vlak bevindt het plangebied zich volgens de bodemkaart in de zogenaamde 'bebouwde zone' en in de zogenaamde 'vergraven zone'. Het betreft hier bodems van De dieperliggende gronden kenmerken zich echter als leembodems van het type Aba1. Het kwartairpakket bestaat uit een laag zand tot zandleem waaronder zich een 60 cm dik pakket rolkeien bevindt dat afkomstig is van een kwartaire rivierterrasafzetting. Daaronder bevindt zich de tertiaire formatie van Sint-Huibrechts-Hern. Deze laag bestaat uit zeer fijn, grijsgroen zand, zandhoudende klei en een basislaag bestaande uit rolkeien.

Een dergelijk landschap, gekenmerkt door heuvels, beekdalen en beekjes met een vruchtbare grond en de aanwezigheid van talrijke grondstoffen in de ondergrond (klei, rolkeien, kalkzandsteen,...) kan niet anders dan interessant geweest zijn voor de mens in het verleden, vanaf de prehistorie tot heden. Een dergelijk landschap vormde wellicht een sterke aantrekkingskracht voor menselijke bewoning.

1.2.2.2 Archeologische situering van het plangebied

A. Inleiding

Om de situering van het projectgebied op archeologisch vlak zo goed mogelijk in te schatten, werd gebruik gemaakt van de Centraal Archeologische Inventaris, kortweg CAI genoemd. Dit overheidsinstrument is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. De CAI helpt ons om een inschatting te maken van het archeologisch potentieel voor een specifiek projectgebied. Bijkomend werd ook gebruik gemaakt van de eigen, interne informatie van Agilas vzw waarvan de data nog niet allemaal opgenomen werden in de CAI. Specifiek voor de Romeinse nederzetting werd in eerste instantie gebruik gemaakt van de eigen, interne informatie waarover Agilas vzw beschikt en die het resultaat is van het jarenlange onderzoek dat ze uitvoerden. Deze informatie werd getoetst aan de data in de CAI. Daaruit bleek dat bepaalde informatie waarover Agilas beschikt, nog niet werden opgenomen in de CAI. Voor dit bureauonderzoek werden alle beschikbare data (interne informatie en data uit de CAI) in oogschouw genomen. Hierbij werd de interne informatie gekoppeld aan het CAI-nummer, waar dit mogelijk was. De gegevens die nog niet in de CAI-databank aanwezig zijn, werden, indien mogelijk, onder een apart 'Agilas-nummer' op de CAI-kaart gezet. De CAI-nummers, vermeld in dit overzicht, die zich buiten het afgebakende gebied rond het plangebied bevinden, werden niet opgenomen op de CAI-kaart omdat zij louter als aanvullende informatie dienen (Fig. 24).

Omwille van het groot aantal erfgoedobjecten in het centrum van Asse werd er gekozen om een zone af te bakenen rond het plangebied. Hierbij werd vooral rekening gehouden met enkele landschappelijke en historische overwegingen met betrekking tot het plangebied.

Het plangebied bevindt zich namelijk op de Kalkoven, een plateau met een hoogte van ongeveer 81 m boven de zeespiegel begrensd door enkele beken. Bijkomend is het plangebied buiten het historisch centrum van Asse gelegen. Dit historisch centrum, en meer bepaald het gebied rond de Sint-Martinuskerk van Asse, bevindt zich op een heuvel met een hoogte van ongeveer 84 m boven de zeespiegel.

Bijkomend kunnen het gebied op en rond de Kalkoven enerzijds en het centrum van Asse op historisch vlak beschouwd worden als twee aparte entiteiten. In de Romeinse periode ontwikkelde de bewoning zich op en rond het Kalkovenplateau en vormde deze zone de bewoningskern. Vanaf de middeleeuwen schoof de bewoning op in zuidelijke richting en ontwikkelde de bewoning zich op de plaats waar vandaag de Sint-Martinuskerk gelegen is. Het gebied rond de straten Gildenhof, Tienbergen en Kalkoven (zuidelijk deel) vormt als het ware een zone waar de Romeinse en de middeleeuwse geschiedenis samen voorkomen (*supra*). In de Romeinse periode vormde deze zone de meest zuidelijke zone van de nederzetting, tijdens de middeleeuwen werd dit gebied als ambachtelijke zone gebruikt, net buiten het toenmalige centrum.

Vanuit deze landschappelijke en historische informatie werd er voor gekozen om een gebied af te bakenen dat begrensd wordt door (volgens de windrichtingen en vertrekken in het noorden): de loop van de Kleine Wijsbeek – het kruispunt Wijndruif – kruispunt Prieelstraat/Merchtemsebaan – traject

van de Prieelstraat – kruispunt Prieelstraat/Marliër – Gildenhof – de loop van de Broekebeek (deel) – Borchstad. Dit gebied vormt bovendien het noordoostelijk gedeelte van de ankerplaats 'Putberg' zoals opgenomen in de Inventaris Landschappelijk Erfgoed. Bijgevolg kan het als één landschappelijk geheel beschouwd worden (Fig. 23).

Dit gebied heeft een oppervlakte van 1,05 km². De afstand tot het projectgebied bedraagt maximaal 1 km en minimaal 300 m.

Fig. 23: Topografisch plan met aanduiding van het plangebied (rode, volle lijn)
en de afgebakende zone van 1 km² rond het plangebied (rode stippellijn) (plan 12)
(© <http://www.ngi.be/topomapviewer>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

Binnen het afgebakende gebied werden de CAI-locaties die verwijzen naar een gebouw zoals een kerk, een kasteel, een hoeve,...niet weerhouden omdat zij elders in dit document apart besproken worden. Het betreft hier dus zuiver een opsomming van de locaties die verwijzen naar archeologische vondsten.

De inventaris maakt een opdeling in de Steentijd, de Metaaltijden, de Romeinse periode, de Middeleeuwen en de Nieuwe en Nieuwste tijd.

B. Inventaris

- Steentijd (paleolithicum, mesolithicum en neolithicum) (2 miljoen jaar geleden – 3500 v.c.)

Binnen het plangebied zelf bevindt zich geen CAI-nummer.

Hieronder volgt een overzicht van de vindplaatsen uit de CAI die binnen het afgebakende gebied werden aangetroffen (Fig. 24).

LOCATIE	CAI-NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	1207	Niet-geretoucheerde microkling	Neolithicum
	150229	Kling	Neolithicum
	150508	Gepolijste bijl en pijlpunt	Neolithicum
	151369	Silexbijlen, afslagen, geretoucheerde silexartefacten, schrabber op afslag met schors, kraal uit silex, aardewerk, fragment van een maalsteen, polijst- of slijpsteen.	Neolithicum

Binnen het afgebakende gebied werden ook op andere plaatsen vondsten uit de Steentijd aangetroffen. Hieronder volgt een overzicht van deze objecten die nog niet in de CAI werden opgenomen. In deze archeologienota krijgen zij een Agilasnummer dat aan de CAI-kaart toegevoegd werd.

LOCATIE	AGILAS-NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE KROKEGEMSEWEG I²⁴	001	Afslag in amethyst	Neolithicum
KROKEGEMSEWEG II²⁵	002	2 klingfragmenten	Laat-Paleolithicum
		1 spits	Mesolithicum
KALKOVEN/PRIEELSTRAAT²⁶	003 (deel van CAI 206922)	1 microklingfragment	Laat-Paleolithicum tot Laat-Mesolithicum
		1 gebroken corticale afslag met gekerfde/getande boorden	Onbepaald
		1 distaal gedeelte (schrabhoofd) van een	Onbepaald

²⁴ Interne informatie Agilas vzw.

²⁵ Cornelis, Krekelbergh en Perdaen 2014: 18-20.

²⁶ Van Liefferinge 2017: 20.

	afslagschrabber		
NERVIËRSSTRAAT 32-40²⁷	004 (deel		Neolithicum
	van CAI 160346)	Gepolijste bijl en pijlpunt	(in Romeinse context)
KALKOVEN²⁸	005	3 afslagen	Onbepaald
		1 onbepaald brokstuk	Onbepaald
		1 hielfragment van een gepolijste bijl	Neolithicum
		1 brede mijnkling	Neolithicum

Buiten het afgebakende gebied werden er ook nog Steentijd artefacten aangetroffen tijdens een archeologisch onderzoek in de Kelestraat/Veegang (CAI 208854)²⁹ en tijdens prospecties in Kobbegem en Relegem (CAI-nummers 5361, 5349, 5343, 5342, 5329, 5325, 5318, 5309, 5398, 5387, 8375, 5370, 5373), aan het Hoogpoortkasteel (CAI 1967), nabij Kartelobos³⁰ en in Zellik (CAI-nummers 50449 en 3029). De vondsten nabij Kartelobos werden nog niet opgenomen in de CAI.

- Metaaltijden (Bronstijd en IJzertijd) (3500 v.C. – 58 v.C.)

Binnen het plangebied zelf bevindt zich geen CAI-nummer.

Hieronder volgt een overzicht van de vindplaatsen uit de CAI die binnen het afgebakende gebied werden aangetroffen.

LOCATIE	CAI-NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	113 +	Borchstad, Keltisch oppidum (?)	Late-IJzertijd
	151369		
	1207	Keltische munten	Late-IJzertijd

Vlak buiten het afgebakende gebied werden er tijdens opgravingen ook nog voorwerpen en structuren aangetroffen daterend uit de Metaaltijden in de Kelestraat/Veegang (paalsporen van een houtbouw en aardewerk uit de Bronstijd) (CAI 208854)³¹, langs de Assesteenweg (paalsporen van houtbouwen en aardewerk uit de Bronstijd)³², te Node (mogelijk crematiegraf uit de Late-IJzertijd) (CAI 27) en tijdens prospecties in Kobbegem en Relegem (Aardewerk uit de Late-IJzertijd) (CAI-nummers 5282, 5291, 5295, 5296, 5309, 5310, 5371). De vondsten langs de Assesteenweg werden nog niet opgenomen in de CAI.³³

²⁷ Interne informatie Agilas vzw.

²⁸ Sergeant 2006: 3-4.

²⁹ De Beenhouwer, Devroe, Arckens en Magerman 2014: 24.

³⁰ Interne informatie Agilas vzw.

³¹ De Beenhouwer, Devroe, Arckens en Magerman 2014: 28.

³² Steenhoudt, De Raymaeker en Smeets 2014.

³³ <https://cai.onroerendergoed.be>, geraadpleegd op 30-11-2016.

- Romeinse periode

Binnen het plangebied zelf bevinden zich mogelijk één of twee Romeinse waterputten (*supra*) (CAI 1941).

Hieronder volgt een overzicht van alle Romeinse vindplaatsen die binnen het afgebakende gebied gekend zijn. In de eerste plaats is dit overzicht gebaseerd op interne informatie van Agilas.³⁴ Deze informatie werd getoetst aan de CAI³⁵ en waar mogelijk werd het CAI-nummer toegevoegd (Fig. 24).

³⁴ Geubels 1987, Michiels 2001, Magerman 2005, Agilas 2016: interne informatie.

³⁵ <https://cai.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 30-11-2016.

Perceelsnummer	Jaartal	Archeologie	Onderzoeker	CAI-informatie ³⁶	Extra informatie
1. Periode 19de eeuw tot 2005					
F 918A, 920 en 921	1950	Romeinse weg	Mertens	CAI 1927, CAI 151373, CAI 80	
F 924 en 925	jaren '50	Romeinse weg (?)	Mertens	<i>niet in CAI</i>	Agilas Nr. 006
F 921E	1986	Romeinse weg, bouw materiaal, aardewerk	Agilas	CAI 151374	
F 920	jaren '80	Romeinse weg	Agilas	<i>niet in CAI</i>	
F 921B-C-D	1986	Romeinse weg	Agilas	<i>niet in CAI</i>	
F 922K	1986	Romeinse weg	Agilas	<i>niet in CAI</i>	
F 921C-D	1970	Romeinse weg + brandrestengraven	Ascania	CAI 18	
F 918W-X	1978-1979	Romeinse weg, afvalkuilen gevuld met objecten, paalgaten	Scheltens	CAI 150493	Dit perceel grenst aan het plangebied
B 100I9 en B96D	1977	Romeinse weg	Ascania	<i>niet in CAI</i>	Agilas Nr. 007
F 894B	1978	Romeins bouw materiaal	Ascania	CAI 4697	
F 921G	1978-1979	Romeins bouw materiaal en vondsten (AW, metalen objecten, bouw materiaal)	Scheltens	CAI 151371	
F 96G	1978	Romeins bouw materiaal, afvalkuilen,	Scheltens	CAI 151370	

³⁶ <https://cai.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 30-11-2016.

		paalgaten, aardewerk, metalen objecten			
F 96E	1978	Paalgaten en afvalkuilen gevuld met objecten: Romeins	Scheltens	<i>niet in CAI</i>	
F 905P10	1986	Afvalkuilen gevuld met objecten, verschillende muurfunderingen: Romeins	Agilas	CAI 150508	Dit perceel grenst aan het plangebied
F 905H15	1986	Gracht en vergravingen gevuld met pijpenpaarden paardenbeeldjes: Romeins	Agilas	CAI 150508	Dit perceel grenst aan het plangebied
F 905P10	1986	Grondsporen, structuren en vele vondsten: Romeins	Agilas	CAI 150508	Dit perceel grenst aan het plangebied
F 918A2	Jaren '80	Concentratie zandstenen en roetsporen	Agilas	<i>niet in CAI</i>	Dit perceel grenst aan het plangebied Agilas Nr. 008
Kalkoven, zonder perceel	19de eeuw	Bouwmateriaal, tubuli, kalkmortel, delen van een hypocaustsysteem, beschilderd pleisterwerk, vensterglas, bronzen godenbeeldjes, intaglio's, religieuze voorwerpen, paardenfigurines	Crick-De Clippele	CAI 1207, 2109	
Kalkoven, zonder perceel	20 ^{ste} en 21 ^{ste} eeuw	Prospecties door Agilas en metaaldetectoristen: diverse vondsten: metalen voorwerpen, aardewerk,... gouden muntschat	Agilas en diverse metaaldetectoristen	CAI 1207, 150229, 150507, 150909, 160367, 160368, 206998, 207212	Agilas Nr. 009
F 920F3	1871-1874 en 1900	Romeinse waterput met tal van	De Graeve	<i>niet in CAI</i>	Agilas Nr. 012

		objecten			
F 920J3, 905H15, 905I15 (?)	1899	Romeinse waterput met tal van objecten	De Graeve en Scheltens	CAI 1941	Dit perceel grenst aan het plangebied
F 921G	1978-1979	Romeinse brandrestengraven en objecten	Agilas	<i>niet in CAI</i>	Agilas Nr. 010
F 899, 900 en 902	2002-2003	Metaalslakken		<i>niet in CAI</i>	Agilas Nr. 011
Godfried Kurthstraat, zonder perceel	20ste eeuw	Romeins materiaal	Marnix Pieters	CAI 1349	Dit perceel grenst aan het plangebied
Ten westen van de Borchstad, perceel onbekend	1950	Romeins materiaal	Mertens	CAI 78	
Borchstad	1981	Romeins materiaal	Graff en Lenoir	CAI 113	
F 905C4	1979	Romeins materiaal	Rochette	CAI 150494	
919P en 918/2P		Romeinse republikeinse muntschat		<i>Niet in CAI</i>	Agilas Nr. 013
Diverse percelen rondom het Kalkovenplateau (duidelijkst op	1984	Gracht: verdediging of grens	Léva	CAI 2105, 2283, 150235	
2. Periode 2005-2015					
F 905G16	2006	Stenen muurfunderingen gebouw: Romeins	Agilas	CAI 1864, CAI 151224	Project Llyda Nerviërsstraat 27 en 29
B 77M2 (partim), 78B, 78D, 79A, 84F (partim), 84L, 85E,	2007	Romeinse weg, waterput, tumulus, V-vormige grachten, twee	KULeuven en Agilas	CAI 2283, 150235	Project Krokegemseweg

87C2		pottenbakkersovens, afvalkuilen gevuld met grote hoeveelheid materiaal, dempingspakket			
B 81L, 81 B, 81 C, 81 N, 82 F2, 81N, 81B, 81F, 81G, 81C, 82F2	2008/2010/2013/2014	Romeinse weg, grachten, pottenbakkersoven, afval lijmpductie, afvalkuilen gevuld met grote hoeveelheid materiaal, dempingspakket, paalgaten houtbouw	KULeuven en Agilas	CAI 20087	Project Regie der Gebouwen Nerviërsstraat 60
B 99 C, 99K, 99 L, 99 M, 100G5, 100M9, 100W12, 100S12, 100T12, 100X13, 100V15, 100W13, 100L9, 100V16	2009/2010/2012/2013	Romeinse weg, grachten, stenen funderingen van 5 gebouwen, 3 waterputten, pottenbakkersoven, enclos, afvalkuilen gevuld met grote hoeveelheid materiaal, dempingspakket	KULeuven en Agilas	CAI 1929 (Slos), CAI 160346	Project Ryon en De Troch Nerviërsstraat 32-40
B 100R12, 100X14	2010	Stenen muurfundering van een gebouw, afvalkuilen gevuld met nederzettingsafval, dempingspakket	Agilas	CAI 157993	Project De Meijst Nerviërsstraat 54-56
B 100R16	2015	Kuil met pottenbakkersafval	Agilas	CAI 210004	Project De Meijst Nerviërsstraat 6
B 100D11	2013-2014	Gracht, afvalkuilen gevuld met nederzettingsafval	Agilas	CAI 163508	Project Saerens-Magerman Kalkoven 72
B 82E2	2013-2015	Afvalkuilen gevuld met nederzettingsafval	Agilas	CAI 162784	Project Krokegemseweg 22
L 68F, 68G, 71G, 72A3, 72F2,	2014	Romeinse weg, 11 crematiegraven	Studiebureau	CAI 206922	Project Fico

72H2, 72N2, 72Z2, 83H en 84S			Archeologie		
A 274A2, 274E2, 275A, 276C2, 276E2	2014	Grondsporen	BAAC	CAI 206922	Project Krokegemseweg 2

Net buiten het afgebakende gebied werden er tijdens prospecties en opgravingen ook nog voorwerpen en structuren aangetroffen uit de Romeinse periode langs de Kruiskouter (CAI 25), aan de Merchtemsebaan (CAI 26), in Asbeek (CAI 40, 46, 47, 61, 112), te Vogelenzang (CAI 63 en 135), te Vrijthout (CAI 64), aan het Hoogpoortkasteel (CAI 1967), in de omgeving van de Sint-Martinuskerk en de Kerkhofstraat (niet in CAI), in de buurt van het station van Asse (CAI 390) en de Romeinse weg richting Rumst aan de Koereit (CAI 24).

Ook in de omliggende deelgemeenten Kobbegem, Relegem, Mollem en Zellik zijn een grote hoeveelheid sporen, structuren en vondsten uit de Romeinse periode gekend.³⁷

- Middeleeuwen (450 tot 1450)

Binnen het plangebied zelf bevindt zich geen CAI-nummer.

Hieronder volgt een overzicht van de vindplaatsen uit de CAI³⁸ die binnen het afgebakende gebied werden aangetroffen (Fig. 24).

LOCATIE	CAI-NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	1207	Munt	Vroege-middeleeuwen (5 ^{de} -6 ^{de} eeuw)
	2283	Grafveld: inhumatiegraven	Vroege-middeleeuwen (6 ^{de} eeuw, Merovingisch)
	161735	Munt	13 ^{de} eeuw
	206922	Pottenbakkersoven met bijhorende misbaksels, dakpanoven, kuilen met afval	Volle tot Late-middeleeuwen

In de onmiddellijke nabijheid van het afgebakende gebied komen een groot aantal gebouwen voor die hun oorsprong vinden in de Middeleeuwen. Deze worden uitgebreid besproken in het volgend hoofdstuk (zie 1.2.2.3.) en worden bijgevolg hier verder buiten beschouwing gelaten.

Archeologische sporen, structuren en vondsten kwamen buiten het afgebakende gebied onder meer aan het licht tijdens het archeologisch onderzoek op de Hopmarkt (CAI 151338) en tijdens het onderzoek tussen Huinegem en het Gemeenteplein (CAI 10007)³⁹. In Walfergem kwam een middeleeuwse muntschat aan het licht met een sluitmunt uit 1347 (CAI 3174).

³⁷ <https://cai.onroenderfgoed.be>, geraadpleegd op 30-11-2016.

³⁸ <https://cai.onroenderfgoed.be>, geraadpleegd op 30-11-2016.

³⁹ Interne informatie Agilas vzw.

- Nieuwe Tijd (16de, 17de en 18de eeuw)

Binnen het plangebied zelf bevindt zich geen CAI-nummer.

Hieronder volgt een overzicht van de vindplaatsen uit de CAI die binnen het afgebakende gebied werden aangetroffen (Fig. 24).

LOCATIE	CAI-NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	1207	Munt	18 ^{de} eeuw
	2283	Veldovens (?)	17 ^{de} eeuw (?)
	206922	Dakpanoven met bijhorend afval	Eind 15 ^{de} , begin 16 ^{de} eeuw

In de onmiddellijke nabijheid van het afgebakende gebied komen een groot aantal gebouwen voor die in de 16de, de 17de en de 18de eeuw gebouwd werden of in gebruik waren. Voorbeelden zijn een molen uit de 17de en een molen uit de 18de eeuw (CAI 1285 en 1975), verschillende hoven en hoeves (CAI 1287, 1949, 1973, 2581 en 5215), enkele kastelen (CAI 1967, 2579 en 5227) en twee kapellen (CAI 5221 en 163696).

Archeologische sporen, structuren en vondsten kwamen buiten het afgebakende gebied onder meer aan het licht tijdens het archeologisch onderzoek op de Hopmarkt (muurresten en voorwerpen) (CAI 151338), in het gebied Vogelenzang (honderden pijparden pijpfragmenten) (CAI 160369), op de Markt (losse munt) (CAI 2002) en tijdens het onderzoek tussen Huinegem en het Gemeenteplein (CAI 10007)⁴⁰.

- Nieuwste Tijd (19de en 20ste eeuw)

Binnen het plangebied zelf bevindt zich geen CAI-nummer. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de aanwezige gebouwen binnen het plangebied teruggaan op de *Couperie d'Assche* die in het begin van de 20ste eeuw gebouwd werd (*infra*).

Hieronder volgt een overzicht van de vindplaatsen uit de CAI die binnen het afgebakende gebied werden aangetroffen (Fig. 24).

LOCATIE	CAI-NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	163168	Restanten Villa Rosa	20 ^{ste} eeuw

⁴⁰ Interne informatie Agilas vzw.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat ook de twee landhuizen op de Borchstad in het begin van de 20ste eeuw gebouwd werden (*infra*).

In de onmiddellijke nabijheid van het afgebakende gebied komen een groot aantal gebouwen voor die hun oorsprong vinden in de Nieuwste Tijd. Deze worden uitgebreid besproken in het volgend hoofdstuk (zie 1.2.2.3.) en worden bijgevolg hier verder buiten beschouwing gelaten.

Archeologische sporen, structuren en vondsten kwamen buiten het afgebakende gebied onder meer aan het licht langsheen de Mollemseweg (munt en andere metalen voorwerpen) (CAI 165918) en in Asse-ter-Heide (waterput 19de eeuw) (CAI 163168).

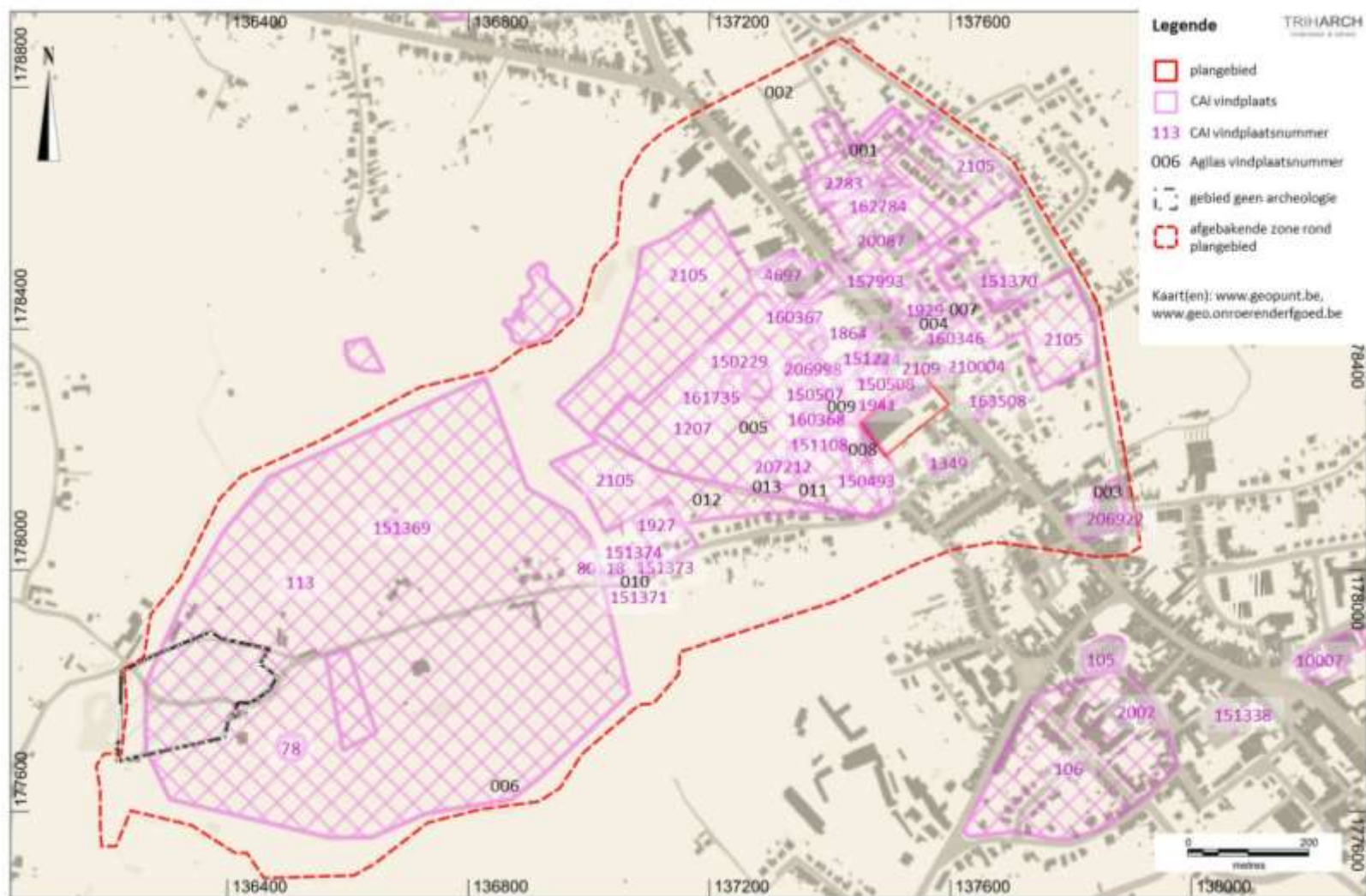

Fig. 24: CAI-vindplaatsen en Agilas-vindplaatsen binnen de afgebakende zone rond het plangebied (plan 13)
(© <http://www.geopunt.be> en <http://www.geo.onroerendergoed.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

C. Analyse op basis van de gegevens uit de inventaris

- Binnen het plangebied

Binnen het plangebied zijn mogelijk twee Romeinse watreputten aanwezig (*supra*). Hierbij dient bijkomend opgemerkt te worden dat de aanwezige gebouwen binnen het plangebied teruggaan op de *Couperie d'Assche* die in het begin van de 20ste eeuw gebouwd werd (*infra*).

- Binnen de afgebakende zone rond het plangebied

Binnen de afgebakende zone van 1 km² rond het plangebied komen een grote hoeveelheid archeologische sporen, structuren en vondsten voor. Deze *archaeologica* dateren zowel uit de Steentijd, de Metaaltijden, de Romeinse periode, de Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd met een duidelijke focus op de Romeinse periode.

Het plangebied is namelijk gelegen binnen de gekende grenzen van de Romeinse vicus van Asse, een handelsdorpje uit de 1ste tot wellicht het einde van de 4de eeuw n.C. Op alle percelen grenzend aan het plangebied werden in het verleden reeds Romeinse vondsten en/of structuren aangetroffen. Het plangebied behoort tot de zuidelijke (rand)zone van deze nederzetting.

Ten westen van het plangebied bevindt zich de Borchstad die mogelijk als woonplaats in het Neolithicum, als Keltische hoogtenederzetting en/of als Romeins militaire kamp in gebruik was. Ten zuidwesten van het plangebied werden indrukwekkende structuren uit de Middeleeuwen opgegraven waaronder een dakpanoven en een pottenbakkersoven met een enorme hoeveelheid misbaksels.⁴¹

- Net buiten het afgebakende gebied

Buiten het afgebakende gebied komen eveneens een grote hoeveelheid archeologische restanten terug. De focus daar ligt in de eerste plaats op de periode van de Middeleeuwen tot heden. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de historische kern van Asse zich meteen ten zuidwesten van het plangebied bevindt. Daarnaast zijn ook sporen en vondsten uit de Romeinse periode goed vertegenwoordigd. Dit kan verklaard worden omwille van het feit dat de Romeinse vicus een ruim hinterland had waarin zich tal van landbouwbedrijven (*villae*) bevonden.

⁴¹ Hus, Ech-Chakrouni en Van Liefferinge 2015: 129-133; Debacker 2015: 22-23, Van Liefferinge 2017: 47-92.

D. Besluit

De analyse van de gegevens uit de CAI enerzijds en de interne informatie van Agilas anderzijds voor wat betreft de aanwezigheid van archeologisch erfgoed tonen aan dat er:

- 1) binnen het plangebied twee Romeinse waterputten aanwezig zijn,
- 2) in een afgebakende zone van 1 km² rond het plangebied een grote hoeveelheid archeologische vondsten gekend zijn die dateren uit de Prehistorie, de Metaaltijden, de Romeinse periode, de Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd, met een sterke focus op de Romeinse periode. Het plangebied maakt namelijk deel uit van de Romeinse nederzetting van Asse.
- 3) net buiten het plangebied eveneens talrijke vondsten aanwezig zijn die gedateerd kunnen worden vanaf de Prehistorie tot de Nieuwste Tijd.

Daaruit kunnen we besluiten dat het plangebied gelegen is in een gebied dat sinds de Prehistorie erg aantrekkelijk was voor de mens. Bovendien toont de analyse aan dat het plangebied deel uitmaakt van de gekende zone van de Romeinse vicus van Asse. Op alle percelen grenzend aan het plangebied werden in het verleden reeds Romeinse vondsten en/of structuren aangetroffen. Dit betekent dat er, met een aan de zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, ook binnen het plangebied Romeinse resten aanwezig zijn/waren.

1.2.2.3 Situering van het plangebied binnen andere erfgoedwaarden in de omgeving

A. Inleiding

Om de andere erfgoedwaarden binnen het projectgebied en de onmiddellijke omgeving zo goed mogelijk in te schatten en een beter beeld te krijgen op de meer recentere geschiedenis van de directe omgeving van het plangebied, werd gebruik gemaakt van de website: <https://geo.onroerenderfgoed.be>. Dit online portaal geeft een visueel overzicht van het door de overheid geïnventariseerd en beschermd erfgoed. Bij elke 'object' wordt doorverwezen naar een beschrijving in de inventaris- en beschermingsdatabank.

Omwille van het groot aantal erfgoedobjecten in het centrum van Asse werd er gekozen om een zone af te bakenen rond het plangebied. Hierbij werd vooral rekening gehouden met enkele landschappelijke en historische overwegingen met betrekking tot het plangebied.

Het plangebied bevindt zich namelijk op de Kalkoven, een plateau met een hoogte van ongeveer 81 m boven de zeespiegel begrensd door enkele beken. Bijkomend is het plangebied buiten het historisch centrum van Asse gelegen. Dit historisch centrum, en meer bepaald het gebied rond de Sint-Martinuskerk van Asse, bevindt zich op een heuvel met een hoogte van ongeveer 84 m boven de zeespiegel.

Bijkomend kunnen het gebied op en rond de Kalkoven enerzijds en het centrum van Asse op historisch vlak beschouwd worden als twee aparte entiteiten. In de Romeinse periode ontwikkelde de bewoning zich op en rond het Kalkovenplateau en vormde deze zone de bewoningskern. Vanaf de

middeleeuwen schoof de bewoning op in zuidelijke richting en ontwikkelde de bewoning zich op de plaats waar vandaag de dag de Sint-Martinuskerk gelegen is. Het gebied rond de straten Gildenhof, Tienbergen en Kalkoven (zuidelijk deel) vormt als het ware een zone waar de Romeinse en de middeleeuwse geschiedenis samen voorkomen (*supra*). In de Romeinse periode vormde deze zone de meest zuidelijke zone van de nederzetting, tijdens de middeleeuwen werd dit gebied als ambachtelijke zone gebruikt, net buiten het toenmalige centrum.

Vanuit deze landschappelijke en historische informatie werd er voor gekozen om een gebied af te bakenen dat begrensd wordt door (volgens de windrichtingen en vertrekken in het noorden): de loop van de Kleine Wijsbeek – het kruispunt Wijndruif – kruispunt Prieelstraat/Merchtemsebaan – traject van de Prieelstraat – kruispunt Prieelstraat/Marlier – Gildenhof – de loop van de Broekebeek (deel) – Borchstad. Dit gebied vormt bovendien het noordoostelijk gedeelte van de ankerplaats 'Putberg' zoals opgenomen in de Inventaris Landschappelijk Erfgoed. Bijgevolg kan het als één landschappelijk geheel beschouwd worden.

Dit gebied heeft een oppervlakte van 1,05 km². De afstand tot het projectgebied bedraagt maximaal 1 km en minimaal 300 m (Fig. 24).

B. Inventaris

Binnen het plangebied is geen enkel erfgoedobject aanwezig.

In de onderstaande inventaris wordt een onderscheid gemaakt tussen: beschermd onroerend erfgoed, de vastgestelde inventarissen en de wetenschappelijke inventarissen.

De rubrieken beschermd onroerend erfgoed, beheersplannen, gebieden zonder archeologie en erfgoedlandschappen zijn niet van toepassing op dit projectgebied en worden bijgevolg niet vermeld in onderstaand overzicht.⁴²

- Vastgestelde inventarissen

LOCATIE	NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
1. Landschapsatlas			
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE		GEEN	
2. Historische tuinen en parken			
ASSE – AFGEBAKENDE ZONE		GEEN	

⁴² <https://geo.onroenderfgoed.be>, geraadpleegd op 1-12-2016.

3. Houtige beplanting

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

4. Archeologische zones

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

5. Bouwkundig erfgoed - gehelen

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

6. Bouwkundig erfgoed - relictten

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	76645	Druivenserre ⁴³	Eerste helft 20 ^{ste} eeuw
	76724	Semi-gesloten hoeve ⁴⁴	18 ^{de} eeuw
	76669	Burgerhuis ⁴⁵	19 ^{de} eeuw
	76670	Burgerhuis ⁴⁶	19 ^{de} eeuw
	76671	Hoekpand ⁴⁷	1937
	76754	Ecclectisch landhuis ⁴⁸	1912-1914
	76755	Landhuis Borchstad ⁴⁹	1935-1936

- Wetenschappelijke inventarissen

LOCATIE	NR	OMSCHRIJVING	OPMERKING
1. Landschapsatlas			
ASSE –	135083	Putberg ⁵⁰	

⁴³ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76645>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁴⁴ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76724>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁴⁵ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76669>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁴⁶ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76670>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁴⁷ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76671>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁴⁸ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76754>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁴⁹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76755>, geraadpleegd op 01-12-2016.

AFGEBAKENDE ZONE

2. Historische tuinen en parken

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	134033	Tuin landhuis Borchstad ⁵¹	20 ^{ste} eeuw
	134032	Park Kasteel De Bergen ⁵²	20 ^{ste} eeuw

3. Houtige beplanting

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

4. Archeologische zones

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

6. Bouwkundig erfgoed - gehelen

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

7. Bouwkundig erfgoed - relictten

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	76645	Druivenserre ⁵³	Eerste helft 20 ^{ste} eeuw
	76724	Semi-gesloten hoeve ⁵⁴	18 ^{de} eeuw
	76669	Burgerhuis ⁵⁵	19 ^{de} eeuw
	76670	Burgerhuis ⁵⁶	19 ^{de} eeuw
	76671	Hoekpand ⁵⁷	1937
	76754	Ecclectisch landhuis ⁵⁸	1912-1914

⁵⁰ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135083>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵¹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134033>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵² <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134032>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵³ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76645>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵⁴ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76724>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵⁵ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76669>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵⁶ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76670>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵⁷ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76671>, geraadpleegd op 30-11-2016.

	76755	Landhuis Borchstad ⁵⁹	1935-1936
	76753	OLV-kapel ⁶⁰	1980

8. Orgels

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

9. Wereldoorlogrelicten

ASSE – AFGEBAKENDE ZONE	GEEN
------------------------------------	------

- Beschermd onroerend erfgoed

Niet van toepassing voor het betrokken gebied

- Erfgoedlandschappen

Niet van toepassing voor het betrokken gebied

- Beheersplannen

Niet van toepassing voor het betrokken gebied

- Gebieden geen archeologie

Niet van toepassing voor het betrokken gebied

C. Analyse

Het aantal erfgoedwaarden binnen het afgebakende gebied is relatief beperkt. Dit kan verklaard worden door het feit dat het afgebakend gebied voornamelijk bestaat uit natuurelementen. De weinige erfgoedobjecten die er zijn, twee landhuizen, twee burgerhuizen en een hoeve, herinneren vooral aan het 18de en 19de-eeuwse verleden van de gemeente Asse (*infra*).

Net buiten het afgebakende, binnen het historisch centrum van Asse bevinden zich opvallend meer erfgoedobjecten. Zonder er in detail om in te gaan, kan hier wel melding gemaakt worden van de meest belangrijke:

- Parochiekerk Sint-Martinus ⁶¹	Beschermd monument	13 ^{de} eeuw	ID: 754-76674
	Vastgesteld relict		CAI 105

⁵⁸ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76754>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁵⁹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76755>, geraadpleegd op 01-12-2016.

⁶⁰ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76753>, geraadpleegd op 30-11-2016.

⁶¹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76674>, geraadpleegd op 01-12-2016.

Inventaris relict

- Huis Stas ⁶²	Beschermd monument Vastgesteld relict Inventaris relict	1731	ID: 368-76690
- Onze-Lieve-Vrouwgasthuis ⁶³	Beschermd monument Vastgesteld relict	13 ^{de} eeuw	ID: 765-76663
- Zwartzusterklooster ⁶⁴	Beschermd monument Vastgesteld relict	18 ^{de} eeuw	ID: 300-76740

Andere voorbeelden van vastgesteld bouwkundig erfgoed (relicten) zijn: de pastorie (op dit perceel zou ook de Borch van Asse te situeren zijn (CAI 106)), verschillende burgerhuizen, herenhuizen, dorpswoningen, een herberg, het gemeentehuis, het Vredegerecht,...⁶⁵

Voorbeelden van erfgoedobjecten uit de inventaris bouwkundig erfgoed (relicten): een melkerij, herbergen, verschillende rij- en stadswoningen, burgerhuizen,...⁶⁶

Deze erfgoedobjecten herinneren vooral aan het rijk historisch verleden van de gemeente Asse dat opklimt tot de 13de eeuw.

D. Besluit

Binnen het afgebakende gebied komt slechts een beperkt aantal erfgoedobjecten voor. Diegene die voorkomen zijn voornamelijk landhuizen, burgerhuizen en een hoeve die herinneren aan het 18de en 19de-eeuwse verleden van Asse.

Net buiten het afgebakende gebied herinneren een groot aantal erfgoedobjecten aan de oudere en rijke geschiedenis van de gemeente die opklimt tot de 13de eeuw.

1.2.2.4. Historische situering van het plangebied

A. Geschiedenissen

- Geschiedenis Asse – algemeen

De geschiedenis van Asse wordt in dit hoofdstuk opgesplitst in 7 periodes met name de pré-Romeinse periode, de Romeinse periode, de 5de tot de 10de eeuw n.C., de 10de tot de 15de eeuw, de 16de en de 17de eeuw, de 18de en de 19de eeuw en de 20ste eeuw.

⁶² <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76690>, geraadpleegd op 01-12-2016.

⁶³ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76663>, geraadpleegd op 01-12-2016.

⁶⁴ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76740>, geraadpleegd op 01-12-2016.

⁶⁵ <https://geo.onroenderfgoed.be>, geraadpleegd op 01-12-2016.

⁶⁶ <https://geo.onroenderfgoed.be>, geraadpleegd op 01-12-2016.

I. De pré-Romeinse periode

Bovenstaand archeologisch overzicht toont aan dat er op het grondgebied van Asse vondsten gekend zijn die dateren uit de prehistorie. Deze objecten kwamen zowel tijdens veldprospecties als tijdens archeologisch onderzoek aan het licht en tonen aan dat er in Asse reeds in de prehistorie menselijke aanwezigheid was. Bij gebrek aan duidelijke prehistorische sites en structuren kunnen we de prehistorische geschiedenis van Asse echter niet reconstrueren.

Hoewel losse vondsten uit de Bronstijd al langer gekend waren voor Asse, bracht recent onderzoek langs de Assesteenweg enerzijds en de Kelestraat/Veegang anderzijds ook sporen aan het licht die in verband gebracht kunnen worden met bewoningssites uit deze periode (*supra*). Toch blijft het moeilijk om het Bronstijdverleden van Asse te reconstrueren.

Ook uit de IJzertijd zijn al langer vondsten gekend afkomstig van het grondgebied van Asse (*supra*). Duidelijke structuren of nederzettingssporen ontbreken echter nog. Wel wordt van oudsher de Borchstad in verband gebracht met een Keltisch oppidum. De Borchstad is een heuvelplateau met een hoogte van 72 m boven de zeespiegel dat zich onmiddellijk ten westen van het huidige gemeentecentrum bevindt. Dit plateau wordt doormidden gesneden door de *Putbergstraat*. *Borchstad* is een landtong die gevormd wordt door de beekvalleien van de *Broekebeek* en de *Kleine Wijsbeek*. Traditioneel wordt dit plateau beschouwd als een *oppidum* of een hoogtenederzetting uit de IJzertijd, voorzien van een buiten- en een binnenwal. Tot op heden zijn sommige delen van deze omwalling nog steeds in het landschap zichtbaar⁶⁷. Toch bestaan er niet voldoende archeologische bewijzen om aan te nemen dat het daadwerkelijk om door de mens aangelegde wallen gaat. Kleinschalige opgravingen in de jaren '60 en '70 binnen de zogenaamde omwallingen van *Borchstad* brachten eveneens te weinig archeologisch materiaal aan het licht om een interpretatie als hoogtenederzetting uit de IJzertijd te bevestigen. Voorlopig blijft de interpretatie van *Borchstad* als een *oppidum* uit de IJzertijd dus erg onzeker.

Wel kan met zekerheid gesteld worden dat het grondgebied van Asse bewoond werd door de Nerviërs die wellicht leefden van extensieve landbouw. Mogelijk werden grote delen van het Kolenwoud toen reeds gerooid.⁶⁸

II. De Romeinse periode⁶⁹

Door de verovering van Gallië, onder leiding van J. Caesar, kwamen onze gebieden voor het eerst rechtstreeks in contact met de Romeinen. In 22 v.C. werd de Lex Provinciae uitgevaardigd, een wet om de administratieve en juridische status van het veroverde gebied vast te leggen. Gallia werd daarbij onderverdeeld in drie grote gebieden: Gallia Lugdunensis met als hoofdplaats Lyon, Gallia

⁶⁷ de Clippele 2006: 7-14.

⁶⁸ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁶⁹ Magerman 2016: samenvatting eigen onderzoek.

Aquitania met als hoofdplaats Bordeaux en Gallia Belgica, waartoe Asse behoorde, met als hoofdplaats Reims. Gallia Belgica werd op zijn beurt onderverdeeld in 17 civitates met elk hun eigen hoofdplaats. Het grondgebied van deze civitates kwam grotendeels overeen met het grondgebied van de vroegere Keltische stammen. De vier belangrijkste civitates op het huidige grondgebied van ons land zijn de Civitas Menapiorum (Kassel als hoofdplaats), de Civitas Nerviorum (Bavai als hoofdplaats), de Civitas Tungrorum (Tongeren als hoofdplaats) en een deel van de Civitas Treverorum (Trier als hoofdplaats). De Romeinse nederzetting van Asse maakte deel uit van de Civitas Nerviorum.

Het is niet duidelijk wanneer de Romeinse vicus op de Kalkoven ontstond. Op basis van de munten besloot van Heesch dat de vicus opgenomen werd in muntcirculatie in de periode Tiberius-Claudius. De analyse van het materiaal attesteert de Romeinse aanwezigheid in het midden van de 1ste eeuw n.C. Een artikel in het numismatisch tijdschrift Bulletin du Cercle des Etudes Numismatiques in 2004 wees echter op een mogelijk vroegere opname in de muntcirculatie waarbij een Augusteïsch ontstaan (begin 1ste eeuw) mogelijk geacht wordt. Bij het niet-numismatisch materiaal werden er een vijftal voorwerpen gevonden die dateren uit de periode vóór Claudius. Zelfs indien er een Augusteïsche aanwezigheid was, impliceert dit niet noodzakelijk de aanwezigheid van een vicus. Ook een andere nederzettingvorm behoort tot de mogelijkheden (baanpost, enkele losse boerderijen of woningen). Verschillende 18de en 19de-eeuwse auteurs gingen er van uit dat het kamp van Quintus Cicero op de Borchstad gelegen was. Volgens dezelfde theorie zou de Romeinse nederzetting ontstaan zijn rond dit militair kamp. De kleinschalige opgravingsactiviteiten in de jaren '70 leverden echter niet voldoende bewijzen op om de hypothese van een dergelijke militaire aanwezigheid op de Borchstad te bevestigen.

De nederzetting van Asse ontwikkelde zich in de loop van de 1ste eeuw n.C. rond een kruispunt van Romeinse wegen. In Asse splitste de Romeinse weg Asse-Bavay zich in de baan die Asse met Elewijt verbond en de baan die vanuit Asse in de richting van Rumst en Utrecht liep. Een gedeelte van de weg richting Rumst werd tijdens de opgravingen van de Onderzoekseenheid Archeologie van de KU Leuven in 2007 aan de Krokegemseweg teruggevonden. Het bestaan van de Romeinse banen Asse – Tienen, Asse – Velzeke (eventueel via Hofstade) en Asse – Waasmunster-Pontrave kon nog onvoldoende archeologisch aangetoond worden. Over de functie van een geplaveide Romeinse weg, onderzocht in 2008, en een gedeelte van een geplaveide baan die in 2010 werd opgegraven, bestaat nog geen duidelijkheid. Mogelijk kunnen ze beschouwd worden als interne wegen binnen de nederzetting van Asse (*infra*). Vermoedelijk in de tweede helft van de 1ste eeuw n.C./eerste helft van de 2de eeuw n.C. werd de nederzetting begrensd door een 4,50 m brede V-vormige gracht met een diepte van 2,10 m. Sporen van deze grens kwamen aan het licht bij het archeologisch onderzoek nabij de Krokegemseweg in Asse in 2007. Reeds in de jaren '80 nam Ch. Léva een brede gracht waar rond de nederzetting via luchtfotografische prospecties. Verder onderzoek zal hier meer duidelijkheid over moeten brengen. De bloeiperiode van de vicus situeert zich tussen het midden van de 1ste eeuw n.C. en het begin van de 3de eeuw n.C. In deze periode groeide Asse uit tot een belangrijke nederzetting. Over de interne structuur van de nederzetting zijn we vooralsnog slecht ingelicht. De vondst van

paalgaten, gebakken leem, vele afvalkuilen met nederzettingsafval, waterputten, uitbraaksporen van funderingen en Romeins bouw materiaal (dakpanfragmenten, mortelbrokken, vloertegelfragmenten,...) tijdens de verschillende opgravingen, uitgevoerd tussen de jaren '70 en 2012/2013, wijst op de aanwezigheid van verschillende woningen en gebouwen. De vondst van 17 fragmenten beschilderd pleisterwerk in witte, groene, rode en gele kleuren tijdens veldprospecties in het gebied Kalkoven wijst op de aanwezigheid van een gebouw met een zekere luxe. Sporen van gebouwen met een publieke functie (badgebouwen, theaters, herbergen,...) ontbreken op dit ogenblik nog. In de noordwestelijke hoek van het opgravingsterrein dat in de periode 2009-2010/2012/2013 onderzocht werd, waren verschillende muurfunderingen aanwezig die afkomstig zijn van vijf naast elkaar gelegen gebouwen. Vier van deze gebouwen werden gekenmerkt door een rechthoekige plattegrond, één gebouw had een vierkant grondplan met een indeling in verschillende kamers. De zware funderingen waren opgebouwd uit rolkeien samengehouden door een roestkleurig bindmiddel. Op sommige plaatsen bestond de fundering uit een combinatie van rolkeien en stukken kalkzandsteen. Op sommige plaatsen werden parallel aan de muurfunderingen kleinere, schijnbaar afzonderlijke stukken fundering aangetroffen die mogelijk in verband gebracht kunnen worden met een zuilengandaerij. Naar alle waarschijnlijkheid kunnen deze gebouwen als baanhuzen geïnterpreteerd worden en waren zij met hun korte zijde naar de straat gericht. In de onmiddellijke nabijheid van deze woningen werden in totaal drie waterputten aangetroffen. De gebouwen bleken gedeeltelijk over oudere, opgevolde Romeinse kuilen te zijn gebouwd. Om stabiliteitsproblemen te vermijden, waren de funderingen ter hoogte van deze oudere kuilen merkbaar dieper gegraven en gevuld met zeer grote blokken kalkzandsteen. Opmerkelijk zijn de grote zorg die besteed werd aan de aanleg van de funderingen, de aanwezigheid van grote hoeveelheden kalkzandsteen, bekapte Doornikse steen en mortelresten. Op basis van een eerste studie van de vondsten en dendrochronologisch onderzoek van het hout van de in 2010 opgegraven waterput vermoeden we dat deze gebouwen dateren uit de tweede helft van de 2de eeuw n.C. en/of het begin van de 3de eeuw n.C.

Ook de opgraving in 2010 op het naburig perceel bracht resten van een stenen gebouw aan het licht. Van het indrukwekkende complex werden minstens drie afzonderlijke rechthoekige ruimtes onderscheiden. In tegenstelling tot de funderingen op het eerste opgravingsterrein, waren ze volledig opgebouwd uit grote blokken kalkzandsteen die in een onregelmatig verband gestapeld waren met een zwarte organische leem als bindmiddel. Opvallend was de bewaring van een gedeelte van de opstand van het gebouw. Deze bestond uit een parement van schuin geplaatste, bekapte kalkzandstenen met een vulling van breukstenen in een gele, zandige kalkmortel. De oriëntatie van het complex loopt vrijwel gelijk met die van de gebouwen met de keienfundering en die van de geplaveide weg die in 2008 op het aanpalend perceel door de KU Leuven onderzocht werd. Hieruit blijkt duidelijk een doordachte ruimtelijke planning van de nederzetting.

Bij de verschillende opgravingen, uitgevoerd tussen de jaren '70 en 2016, trof men archeologisch materiaal aan dat wijst op het belang van een religieuze beleving in Romeins Asse. Er werden verschillende godenbeeldjes (Mercurius, Ceres en Pomona) aangetroffen evenals een bronzen ram, een bronzen bokje en ram die mogelijk afkomstig zijn van een godenbeeldje. Verschillende juwelen

dragen eveneens de afbeelding van een Romeinse godheid. Over de betekenis van 288 fragmenten van pijparden paardenbeeldjes bestaat er nog heel wat discussie. Mogelijk kunnen ook zij met religie in verband gebracht worden. Ook van de god Apollo, de godin Venus en van zogende moeders werden verschillende fragmenten in pijparden aangetroffen. In 2008 werden ook een unieke Mercuriusvaas, astrale ceramiek en fragmenten van een wierookbrander aangetroffen. Duidelijke sporen van een tempel of een ander heiligdom ontbreken vooralsnog in Asse. Mogelijk zijn enkele uitbraaksporen van een fundering, aangetroffen in de jaren '80, wel afkomstig van een Romeinse tempel.

Ten zuidwesten van de nederzetting, nabij de baan naar Bavai, vond men in het verleden drie crematiegraven met rijk materiaal (urne met beenderresten, aardewerk, glazen voorwerpen en munten) die dateren uit het einde van de 2de eeuw en het begin van de 3de eeuw n.C. Tijdens de opgraving van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE) en de KU Leuven in 2007 langsheen de Krokegemseweg werden mogelijk enkele crematiegraven en de restanten van een tumulus aangetroffen die wellicht deel uitmaakten van het noordoostelijk grafveld van de nederzetting. Tijdens het archeologisch onderzoek van Studiebureau Archeologie in 2014 op een perceel gelegen tussen Kalkoven en Prielstraat werden 11 crematiegraven aangetroffen die behoorden tot het zuidoostelijk grafveld van de Romeinse nederzetting.⁷⁰

Ook de economische activiteiten speelden een belangrijke rol voor de ontwikkeling van de nederzetting. Er zijn nog geen rechtstreekse getuigenissen van landbouw (silo's, landbouwwerktuigen,...) binnen het nederzettingsareaal gekend. Verschillende fragmenten van maalstenen wijzen op maalactiviteiten. Bijkomend wijzen de aanwezigheid van een grote hoeveelheid kafnaalden van granen zoals spelt, gerst, emmer, rogge en de aren van spelt op het belang van graanactiviteiten binnen de nederzetting. In Romeins Asse werden landbouwgewassen wellicht verwerkt, gestockeerd en geconsumeerd.

De vondst van talrijke metaalslakken, metaalafval en fragmenten van laagovens wijst op ijzerbewerking (smeedactiviteit) in de nederzetting. In de tweede helft van de 2de eeuw n.C. bevond zich aan de noordoostelijke rand van de nederzetting en in de onmiddellijke nabijheid van de Romeinse banen richting Rumst en Elewijt een pottenbakkersatelier. De Assese productie bestond onder meer uit borden, kommen, bekken, kruiken, kruikamforen, deksels maar er werden ook misbaksels van kleine amforen en dolia aangetroffen. De pottenbakkersoven, aangetroffen in 2009-2010 nabij de interne weg en de weg richting Elewijt, kan mogelijk in een vroegere periode, met name op het einde van de 1ste eeuw of het begin van de 2de eeuw n.C., gedateerd worden. Een vierde pottenbakkersoven, opgegraven in 2010, kon op basis van het archeologisch materiaal in de vulling gedateerd worden omstreeks het midden van de 1ste eeuw n.C. De oven bewijst dat Asse ook in deze

⁷⁰ Van Liefferinge 2017: 24-43.

vroege periode al een belangrijke rol speelde in de lokale productie van aardewerk waaronder imitaties van terra nigra.

Tijdens haar bloeiperiode lag de Romeinse nederzetting van Asse ingebed in een ruim netwerk van handelsrelaties. Producten uit Italië, het Iberisch schiereiland, het Eifelgebied, Zuid-, Midden-, Noord-, en Oost-Gallië bereikten Asse. In de onmiddellijke omgeving van de nederzetting bevonden er zich verschillende villadomeinen. Het aangetroffen archeologisch materiaal onderstreept het belang van Asse in de Romeinse periode. Het betreft aardewerk (terra sigillata, terra nigra, geverfd aardewerk, Pompejaans Rood aardewerk, vele fragmenten van dolia en mortaria, fragmenten van verschillende types amforen, oxiderend en reducerend gebakken aardewerk waaronder kruiken, kruikamforen, bekers, deksels, potten,...) maar ook glazen voorwerpen en objecten in metaal (fibulae, armbanden, paardentuig, sleutels, sierknoppen, messen, schrijfstiften, munten,...). Enkele zeldzame voorwerpen zijn een ring in bergkristal, fragmenten van olielampen en een onderdeel van een juweel in goud.

Wellicht in de tweede helft van de 3de eeuw n.C. veranderde de functie van de noordoostelijke rand van de Romeinse nederzetting. In deze periode raakte de wegen in onbruik, de afwateringsgrachten werden opgevuld, de gebouwen met stenen fundering werden afgebroken en grote delen van de zone werden bedekt/genivelleerd met een donker pakket aarde ('zwarte laag') waarin heel wat nederzettingsafval (aardewerk, dakpannen, slachtafval,...) werd aangetroffen.

Over het einde van de Romeinse bewoning in Asse zijn we nog steeds slecht ingelicht. Vondsten uit de late 3de en 4de eeuw n.C. ontbreken vrijwel volledig bij het aardewerk. Een viertal vondsten dateert echter zeker uit de latere periode: een kruisboog-fibula, een bronzen haarspeld en een bronzen armband. Enkel de armband kon exact gedateerd worden tussen 340 en 360 n.C. De munten vormen echter een vrij continue reeks tot in het midden van de 4de eeuw. De discrepantie tussen het ceramisch materiaal en de metalen voorwerpen is vermoedelijk te verklaren door het feit dat het ceramisch materiaal enkel afkomstig is van een zeer beperkt deel van de vicus. De metalen voorwerpen, dikwijls het resultaat van prospecties met metaaldetectoren, zijn van een veel ruimer gebied afkomstig. Bijkomend zijn de munten ook gemakkelijker dateerbaar dan heel wat categorieën van aardewerk. De aanwezigheid van een imitatie tremisses van Anastatius I wijst op menselijke aanwezigheid in de post-Romeinse periode. Vermoedelijk kan deze gedateerd worden op het eind van de 5de eeuw, begin van de 6de eeuw. Het is nog erg onduidelijk hoe Asse er in de late 3de en 4de eeuw uitzag, hoe groot de Germaanse invloed was en op welke manier en in welke periode de nederzetting aan haar einde kwam.

De vondst van 8 graven uit de Merovingische periode wijst in ieder geval op nieuwe bewoning in het gebied van de Romeinse nederzetting in de loop van de 6de eeuw n.C.

III. Asse in de 5de tot de 10de eeuw

Wellicht vestigden zich tussen de 5de en de 7de eeuw de eerste Frankische landbouwers op het grondgebied van Asse. Sporen van nederzettingen ontbreken echter nog. Plaatsnamen eindigend op ‘-gem’ wijzen mogelijk op de woonplaats van deze families, vb. Krokegem, Kobbegem, Huinegem, Relegem,... Sommige van deze hoeven zoals Kobbegem en Relegem groeiden verder uit tot een dorp maar eveneens een kerk verscheen, andere bleven het centrum van een uitgebreid landbouwdomein. De vondst van acht graven uit de Merovingische periode, meer bepaald uit de 6de eeuw, wijst in ieder geval op nieuwe bewoning in het gebied van de Romeinse nederzetting in de loop van de deze eeuw.⁷¹

In de loop van de 7de en de 8ste eeuw n.C. vestigden zich nieuwe families in de streek. Ze vestigden hun uitbating, naar de vorm van een hoeve (‘-sale’, ‘-sal’, ‘-zele’) (vb. Bekkerzeel), naast de ‘-gem’ boerderijen. Zij waren meer op ontginning aangewezen. Archeologische bewijzen voor dergelijke nederzettingen zijn er op het grondgebied van Asse echter nog niet teruggevonden.

Tussen de 6de en de 8ste eeuw bekeerden enkele Kamerijkse bisschoppen West-Brabant tot het Christendom: Sint-Gorik in de 6de eeuw, Sint-Amebert en Sint-Amand in de 7de eeuw en Sint-Ursmaar in de 8ste eeuw. Zij stichtten tevens de moederparochies. Zo had Asse de zorg over Essene-Hekelgem, Baardegem-Meldert, Mazenzele, Mollem, Bekkerzeel en Sint-Ulriks-Kapelle. Later kregen deze buitenparochies een eigen kerk. In Asse en in Bekkerzeel werd het initiatief daartoe genomen door de bezitter van het primitieve hof en noemde men dit een villa-kerk. Soms nam de dorpsgemeenschap in haar geheel het initiatief, zoals in Mollem of in Relegem, en sprak men van een vicus-kerk. In Bollebeek waren het laten van het Nijvelse abdijdomein, in Zellik en in Kobbegem de Gentse St.-Baafsabdij.⁷²

IV. Asse in de 10de tot de 15de eeuw

Eens de Lotharingse familievetes waren uitgevochten (843-1015), namen de Leuvense graven het bewind over het domein en de kerkelijke inkomsten over van de Brusselse graven. Tot het domein behoorden de bossen en ook de pas ontgonnen gronden. Allodiaal bezit was eerder zeldzaam. De tenures waren in leen- of cijnspacht gegeven aan de plaatselijke riddersgeslachten, een toestand die tot het einde van het Ancien Régime is blijven bestaan. De oudst tot hiertoe gekende oorkonde waarin Asse wordt vermeld, dateert uit 1015. Toen rilde graaf Lambrecht I van Leuven met zijn broer graaf Reinier het Henegouwse dorp Buvrinnes voor het Brabantse Asse.

Asse en Mollem behoorden zo als leengoed toe aan de ridders van Asse, die ook erfelijk standaarddrager van het hertogdom Brabant waren. Kleinere hertogelijke lenen waren het Hof te Waalborre, het kasteel van Walfergem en het Kravaalbos in vier partijen. In Mollem zijn gekend: het goed van Obbergen en de heerlijkheid van Ryst. In Relegem waren er ook twee manschappen

⁷¹ Magerman, Pede en Lodewijckx 2008: 89-91.

⁷² <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

rechtstreeks in leen gehouden van het Leenhof van Brabant, waarvan er één vanaf 1466 aan de Cotereau en hun opvolgers, de markiezen van Asse, behoorde. Bekkerzeel kende drie achterlenen: het Hof te Zittert, het Hof te Ginderomme en het Hof te Boterberg. Samen met o.a. het Hof te Vrijthout onder Asse en het Torenhof in Kobbegem, waren ze feodaal afhankelijk van de heerlijkheid Groot-Bijgaarden. Vanaf 1600 volgde het Torenhof de weg van Relegem, zodat de markiezen van Asse ook hier het oppergezag tot de Franse revolutie bleven uitoefenen. In 1662 werd Willem de Cotereau, markies van Asse en erfelijk bezitter van Mollem, Kobbegem en Relegem, heer van Bekkerzeel en Zellik, zodat in de 17de eeuw de zes gemeenten die nu Groot-Asse vormen, voor een eerste maal een eenheid vormden, zij het wel in een personele unie.

In de 12de eeuw bestonden er in al deze dorpen kerken waarvan de inkomsten grotendeels in plaatselijk lekenbezit waren overgegaan. De Kerk, onder impuls van paus Gregorius VII, verzette zich hier echter tegen. Daarop droegen de plaatselijke heren de ingepalmde kerkelijke bezittingen (tienden, kerkengoed, benoemingsrecht van de bedienaar, enzovoort) weer over aan de kerkelijke overheid, namelijk aan een abdij. Affligem (gesticht in 1062) verwierf Asse en Mollem, Grimbergen verkreeg in 1131 Relegem, terwijl Zellik en Kobbegem bezit werden van Sint-Baafs. Groot-Bijgaarden (1126) verwierf rond 1135 Bekkerzeel en Vorst (1096) in 1117 Bollebeek.

Buiten het patronaatsrecht bezaten deze abdijen ook nog uitgestrekte landerijen in deze gemeenten. De aanzienlijkste grootgrondbezitter was wel de abdij Affligem. In Asse, waar de abdij ruim 650 ha in eigendom had (meer dan 1/4 van de totale oppervlakte), bezat ze drie pachthoven: 't Verbrandhof in Krokegem, het Hof te Montenaken in Asbeek en het Hof ter Heiden in den Bosch in Walfergem. In Mollem hoorde het Hof ter Kalken (nabij Vrijlegem) haar toe en in Kobbegem ongeveer de helft van het dorp. In Zellik was haast 2/3 van de bodem Affligems bezit, waaronder de hoven te Overjette en het Hooghof. Het Hof te Bettegem en het Hof te Piermont waren eigendom van Sint-Baafs. Ook in Relegem en in Bekkerzeel bezat Affligem landerijen.

Vanaf de 12de tot het einde van de 18de eeuw stimuleerde Affligem de ontginning van Lediaanse zandsteen. De abdij dolf in Asse steen op meer dan 50 verschillende plaatsen, net als in Mollem, in Kobbegem en in Zellik. De Steenpoel in Zellik (nabij de kerk), de Putberg in Asse, de Poel en de Jodenput zijn nog duidelijke littekens van deze eens zo winstgevende uitbatingen. Omdat haar grondbezit over ruim 600 jaar gaat en de abdij de bodem intensief ontgonnen heeft, is het Affligemse goederenbezit nog meer dan de heerlijke rechten van de Cotereau een bindteken geweest tussen de zes deelgemeenten van Groot-Asse.

Door de feodale verbrokkeling kwam er ook een versnippering op gerechtelijk en administratief gebied. Oorspronkelijk bezat de hertog van Brabant in alle dorpen de rechtspraak. Later werden deze geheel of deels aan de plaatselijke heren in pand gegeven. Hertog Jan I had in 1292, met de publicatie van de Landskeur, al een poging gedaan om de rechtspraak gelijkvormig te maken. De amman van Brussel als opperrechter en de hoofdmeiers spraken sindsdien recht in het kwartier Brussel. Asse en Mollem hoorden als delen van het land van Asse tot de hoofdmeierij Asse. Zellik,

Kobbegem en Relegem vormden een onderdeel van de hoofdmeierij Merchtem. Bekkerzeel ten slotte ging ten hove bij Sint-Agatha-Berchem, dat afhing van de meierij Sint-Genesius-Rode. Asse had eigen rechtsgebruiken, de andere meierijen volgden het Ukkels recht of dat van Leuven.

Om de grote dorpen te ontvoogden van de plaatselijke heren en van de vrije poorters een steun voor de centrale macht te maken, werden door de hertogen stadskernen gecreëerd. Zo verhief hertog Hendrik I rond 1230 (de oorspronkelijke keur verbrandde in 1356) de kom van Asse tot immunitetsgebied. In Asse werd ca. 1270 ook een passantenhospitaal opgericht. Dat dit was om de bedevaarders naar het Heilige Kruis van Asse, de verering dateert uit 1317, op te vangen, is onterecht. Door Asse te ontvoogden kreeg de hertog rechtstreeks toezicht op de verdediging van de Vlaams-Brabantse grenslijn. Dat verhinderde echter niet dat de Vlaamse legers in 1213, 1227, 1334 en 1356 Asse en omliggend gebied kwamen 'in as' leggen. Bij deze invallen werden vaak de kerken verwoest. In Kobbegem werd de St.-Gorikkerk niet meer herbouwd maar verving men ze door de nieuwe St.-Magdalenakerk. Ook Relegem en Zellik kregen toen nieuwe gotische kerkgebouwen. In Asse werd op een Romaanse onderbouw een gotisch bedehuis opgetrokken. Misschien was dit ook het geval in Bollebeek, Mollem en Bekkerzeel, maar aangezien deze dorpen in de 18de eeuw een volledig nieuw kerkgebouw kregen, kan hierover geen uitsluitsel worden gegeven.

In 1485 werd Asse platgebrand door het Vlaamse leger dat uittrok tegen keizer Maximiliaan en in 1489 nam Albrecht van Saksen wraak. Bovendien brak dan nog een pestepidemie uit, waardoor de bevolkingsdichtheid in 1437 rond 62 inwoners per km² lag, in 1526 tot 56 per km² was teruggelopen.⁷³

V. Asse in de 16de en de 17de eeuw

De eerste helft van de 16de eeuw betekende voor Asse een periode van rust op het platteland. De tweede helft van de 16de eeuw werd echter gekenmerkt door hevige politieke en sociale beroeringen. In 1575 kwamen de Brusselse geuzen, gevolgd door Spaanse huursoldaten, Waalse Malcontenten in 1579 en daarna opnieuw de Geuzen. Pas in 1583 slaagde Farnese erin om de orde te herstellen. Toch hield de pest op het einde van de 16de eeuw lelijk huis in de regio. Het resultaat was dat de streek één grote puinhoop was, de velden bleven braak liggen en het inwonersaantal voor Asse liep terug tot ongeveer één derde ten opzichte van het midden van de 16de eeuw.

Het Twaalfjarige Bestand tussen Spanje en de opstandelingen in 1609 bracht opnieuw welvaart. De kerken werden gerestaureerd en met zijbeuken vergroot. Barokke altaren met schilderijen van onder meer de hand van Casper de Crayer sierden hun interieur. Huizen en hoeven namen in aantal toe, handel, landbouw en nijverheid leefden weer op. Het bevolkingsaantal steeg opnieuw. In de tweede helft van de 17de eeuw kreeg de streek van Asse haar deel van de expansieoorlogen van Lodewijk XIV te verduren. Al in 1667 kwamen de Fransen onder Turenne, in 1678 met maarschalk de Luxembourg en in 1684 met markies de Boufflers. Omdat zij niet in staat waren hun oorlogsbelasting

⁷³ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

te betalen, werden in januari 1684 19 dorpen platgebrand waaronder Asse, Bekkerzeel en Zellik. In 1691 legden de Fransen Mollem in de as.⁷⁴

VI. Asse in de 18de en de 19de eeuw

Op verschillende vlakken was de 18de eeuw voor heel wat dorpen en gemeenten zoals Asse een periode van welvaart die gekenmerkt werd door volksfeesten, kermissen, wipschietingen,... Het religieuze leven werd gestimuleerd door predikers en broederschappen. In de landbouw werden de uitbatingsmethoden verbeterd. De oude driejaarlijkse wisselbouw verdween. Braakland werd vervangen door klaverland. De grond werd vanaf deze periode bemest, gemergeld en gekalkt. Door een intensiever gebruik van de bodem was het mogelijk om op minder oppervlakte evenveel te produceren.⁷⁵

Van groot belang voor de handel was de aanleg, het rechte trekken en het kasseien van de grote verkeersader Brussel-Gent in 1704, waarlangs het plangebied zich bevindt. Op verschillende plaatsen in Asse en Zellik kon men halt houden om mens en dier te verfrissen. Langsheen deze steenweg kwamen kleine, landelijke nijverheden tot stand zoals brouwerijen, graan- en oliemolens en huidenvetterijen. De voornaamste activiteit in Asse tijdens de 18de eeuw werd echter gevormd door landbouwactiviteiten om Brussel van voedsel te voorzien. Ruim 60% van de bevolking was landbouwer. In 1709 telde Asse 3066 inwoners. De bevolking nam in de loop van de 18de eeuw toe: in 1755 waren er 4842 inwoners en in 1786 telde de gemeente 5677 inwoners.⁷⁶

Een belangrijk gebouw in Asse tijdens de 18de eeuw was het Oud-Gasthuis waarvan het ontstaan wellicht opklimt tot in de 13de eeuw. Aanvankelijk werd onderdak verleend aan hulpbehoevenden en passanten. In de 16de eeuw moest de opvangfunctie wijken voor de verzorging van zieken. Na 1630 werd ziekenzorg de belangrijkste activiteit van de instelling. Door tal van verbouwingen en uitbreidingen in de loop van de 18de eeuw kreeg het Oud-Gasthuis haar huidig uitzicht. Tijdens de Franse Revolutie, meer bepaald in 1798, werd de rechtervleugel ingepalmd door de gendarmerie en de kapel werd na ontmanteling korte tijd omgevormd tot Tempel van de Rede. Ze werd pas heropend in 1802.⁷⁷

Tijdens de Brabantse Omwenteling stuurden Asse en Mollem vrijwilligerskorpsen en droegen de andere dorpen bij in de kosten van een kanon. Advocaat Vonck wist op de pastorie van Bekkerzeel kolonel Van der Mersch te overtuigen de leiding van een opstandelingenlegertje op zich te nemen.

Tijdens de Franse Revolutie werden alle kerken en kapellen gesloten en moesten de pastoors die geen eed wilden afleggen, onderduiken of werden, zoals pastoor Van der Saecken van Asse, opgepakt en verbannen. Jonge mannen moesten verplicht soldatendienst doen. Tot een regelrecht gevecht tussen sansculotten en boerenkrijgers, zoals in Merchtem, is het in Asse niet gekomen. Van

⁷⁴ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁷⁵ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁷⁶ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁷⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/76663>, geraadpleegd op 29-11-2016.

1796 tot 1800 vormden Asse, Zellik, Bekkerzeel samen met een aantal andere dorpen een kantonnale gemeente. Kobbegem en Mollem waren toen aangesloten bij Merchtem en Relegem bij Grimbergen.⁷⁸

De Hollandse tijd en zelfs de onafhankelijkheidstijd van 1830 gingen grotendeels aan Asse voorbij. Groot-Asse miste in de 19de eeuw de greep van de industrialisatie, met als gevolg dat ook nu nog veel inwoners elke dag naar en van Brussel pendelen. De aanleg van de spoorlijn Dendermonde-Brussel in de jaren 1879-1881 en de buurtspoorweg Aalst-Asse-Brussel (1904-1931) heeft dit nog in de hand gewerkt. De handel bleef volledig afgestemd op de bevoorrading van de grootstad. In 1835 telde Asse 6 water-, 8 wind- en 2 olierosmolens, 9 brouwerijen, 2 stokerijen, 1 huidenvetterij en 1 zeepziederij. De teeltoppervlakte bedroeg toen 4.368 ha, waarvan 3 915 ha akkerland en 416 ha weide. De bevolking groeide langzaam aan: van 5256 inwoners in 1806 tot 11.127 in 1900.⁷⁹

VII. Asse in de 20ste eeuw

In het begin van de 20ste eeuw werd Asse gekenmerkt door de aanwezigheid van verschillende kleine bedrijven of industrieën, in de volksmond 'koten' genoemd. Zij waren van onschatbare waarde voor de Assese bevolking. Zo kennen we onder meer 'het vellekenskot', 'het leerkot' en 'het lijn- of teerkot'. Eén van deze bedrijven was gelegen binnen het plangebied, met name 'het vellekenskot' of de '*Couperie d'Assche*'. Dit bedrijf werd er in 1906 opgericht door Lucien Caytan (*infra*).

Hoewel de twee wereldoorlogen ook in Asse heel wat menselijk leed veroorzaakten, ontsnapte de gemeente grotendeels aan het strijdtoneel. Toch lieten de oorlogen ook hier hun sporen na: de kerktoeren van Mollem werd in 1914 gedynamiteerd en in Vrijlegem vond er een kleine schermutseling plaats. In 1918 legden de Duitsers in Bollebeek een vliegveld aan, ontplofte er een munitietrein in het station in Asse en werd er gevochten in Mollem. In 1940 vond er aan het station van Asse een kort achterhoedegevecht plaats tussen Engelse en Duitse tanks en bij de bevrijding werden een aantal Vlaamse nationalisten hardhandig aangepakt.

In de 20ste eeuw kenmerkt Asse zich aanvankelijk nog als een landbouwgemeente, na 1945 komt de industrialisatie ook in Asse op gang. De bevolking groeide verder aan tot 16 841 in 1947. Tot 1970 was Asse het Brabants centrum van de hopteelt; sindsdien is de totale oppervlakte van de hopvelden sterk teruggelopen. In 1976 werden Asse, Bekkerzeel, Kobbegem, Mollem, Relegem en Zellik samengevoegd tot één gemeente.⁸⁰

⁷⁸ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁷⁹ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁸⁰ <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>, geraadpleegd op 29-11-2016.

- Geschiedenis van het plangebied⁸¹

Wellicht reeds vroeger, maar zeker op het einde van de 17de eeuw was het terrein van het plangebied eigendom van de markies van Asse (familie de Cotereau). Deze familie⁸² beschikte tot het midden van de 19de eeuw over verschillende percelen ten oosten en ten westen van de huidige N9 (Kalkoven-Nerviërsstraat) (Fig. 28). Zeker tot in 1860 was het perceel niet bebouwd.

In 1835 stonden deze percelen op naam van Maximiliaan Louis van der Noot, markies d'Assche. Zij vererfden in 1849 op diens zoon, graaf Theodoor Charles Antoine van der Noot (te Brussel). Nagenoeg alle bezittingen van graaf van der Noot in Asse werden in 1856 verkocht. Het bewuste perceel F 905-906 werd verkocht in drie delen: 905a (= 1 ha 30 a 80 ca aan Daniel Frans Esselens, landbouwer in Asse), 905b (1 ha 20 a, aan Jozef Frans van der Hasselt, pachter in Bollebeek) en 905c (61 a 50 ca). Perceel sectie F, nr. 905c kwam in handen van Jan Baptist Boon-Coomans, landbouwer in Asse. Hij verkocht in 1880 een deel (sectie F, nr. 905p, groot 30 a 70 ca. verder aan Frans van der Straeten-Alloo, winkelier in Asse en deze in 1882 aan Guilielmus Van Elsen-Verdoodt, landbouwer in Asse. In 1883 werd eigenaar de zijn zoon Pieter Jan Van Elsen-Meersman. Pieter Jan Van Elsen verkocht in 1902 perceel sectie F, nr. 905p door aan Willem Stevens-Escolas, nijveraar, die op perceel 905c3, groot 6a 40 ca. een vellekrabberij liet bouwen. Deze vellekrabberij/haarsnijderij met de naam '*couperie de poils Stevens*' is meteen de oudste, met zekerheid bekende, bebouwing binnen het plangebied. Omdat ze niet goed draaide werd ze in 1906 verkocht aan Lucien Theodore Caytan, een nijveraar te Sint-Jans-Molenbeek. Volgens de verkoopsadvertentie had ze een totale oppervlakte van 1,50 ha en bestond ze uit verschillende gebouwen en waren er nog bouwmogelijkheden. Deze liet op perceel F 905c3 een stoomtuig plaatsen met een enorm vliegwiel en een zware dynamo die een goed bevolkte fabriek kon voorzien van kracht en licht. en zijn gebouwen verder uitbreiden in samenwerking met J. Van Langermeersch, nijveraar in Sint-Jans-Molenbeek. Men sprak toen van een hoedenmakerij. Tal van andere machines werden aangekocht en kregen een eigen lokaal: snijmachines, trekmachines, zuivermachines, blaasmachines, slijpmachines,... Na de eerste wereldoorlog kende het bedrijf een enorme groei.

Lucien Caytan kocht in 1919 een enorme boomgaard aan de overzijde van de straat waar hij de grootste villa oprichtte die Asse ooit gekend heeft.

Omdat Jean Colin, de technisch-directeur van de fabriek, definitief in Asse zou kunnen verblijven, werd er in 1921 een mooi burgerhuis gebouwd op de weg naar de inrit van de fabriek. In 1928 verliet

⁸¹ Karel De Bouw 1986, via <http://www.ascania.be/asca-special-caytan.html>, geraadpleegd op 22-11-2016; Heemkundige Kring Ascania, Jaak Ockeleij 2016: persoonlijke communicatie.

⁸² Onder meer onder markies Henri-François de Cotereau (+ 1710, zoon van Willem de Cotereau (+ 1689) en Catherine de Cotereau (zijn nicht), en voordien Marie de Cotereau (+ 1661), vrouw van Willem de Cotereau (+ 1620) en na hem, Jan de Cotereau (+ 1725), man van Cornelia Joanna Theresia van Leeftael, en vervolgens Catherine Louise de Cotereau (vrouw van Philippe Taye) en na deze haar kleinzoon Maximilien Louis van der Noot (zoon van Jan Antoon van der Noot en Marie Joséphe Taye).

Jean Colin het vellekensfabriek en stichtte op eigen initiatief een haarsnijderij daar waar hij woonde in de Nerviërsstraat. In zijn tuin liet hij een groot magazijn opbouwen.

Uit een beschrijving van één van de werknemers van de fabriek weten we dat de fabriek een bebouwde oppervlakte had van ongeveer een hectare. Ze was verdeeld in de machinekamer, het grote vellenmagazijn, de kaardersafdeling, de snijderij, de vliezenmakerij, de plaats van de trekmachientjes, die van de zuivermachientjes, de strijkerij, de blazerij en het kleine en het grote haarmagazijn (de kelder genaamd) waar de goede kwaliteiten, mooi verpakt in bruine zakken, in grote rekken gestockeerd werden. Voor 1918 heette de fabriek nog '*couperie de poils*', daarna kreeg ze de naam '*Couperie d'Assche*'. In deze fabriek werden hazen- en konijnenvellen machinaal werden onthaard.

Eind 1955 besliste Lucien Caytan zich terug te trekken na 50 jaren intense activiteit in 't Vellekenskot', en dit ten voordele van zijn zoon William. De bestellingen namen echter af. Het personeel verminderde sterk en er werd verder gewerkt met enkele arbeiders. William Caytan hield het nog tien jaar moeizaam vol tot 1965.

Lucien Gaytan begon zijn eigendommen te verkopen, zowel zijn eigen villa als die van zijn zoon aan de overzijde van de straat. Ook het burgershuis aan de oprit werd verkocht. De naakte fabriek bleef alleen nog eigendom van William Caytan, die ze in de loop der jaren verhuurde aan verschillende handelszaken (waaronder supermarkten *Inter Battard* en later *Spar*).

In 1985 werd de fabriek aangekocht door de Gemeente Asse die er de technische diensten van de gemeente in onderbracht tot 2008.

Fig. 25 en 26: Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Begin 2008 verhuisden de technische diensten naar de nieuwe Werkliedencentrale in Mollem. Sindsdien staan de gebouwen officieel 'leeg'. In de praktijk werden ze enerzijds nog gebruikt door de gemeente Asse voor de opslag van allerlei materiaal van de gemeente. Anderzijds werden enkele ruimtes van de voorbouw tussen 2010 en 2016 gebruikt voor de tijdelijke stockage van het archeologisch materiaal dat aan het licht kwam tijdens het archeologisch onderzoek van de Onderzoekseenheid Archeologie van de KU Leuven en Agilas vzw tussen 2009 en 2013 (Fig. 25 en 26).

Over de historiek van de twee woningen, gesitueerd op de percelen F905C16, F905M13 en F905N13 is weinig historische informatie beschikbaar. Op de topografische kaart van 1936 is wel te zien dat er op die locatie gebouwen staan. Er kan aangenomen worden dat zij, net als de fabriek van Caytan, rond de eeuwwisseling (omstreeks 1900) gebouwd werden.

B. Historische kaarten

Alle in dit hoofdstuk gebruikte historische kaarten zijn terug te vinden als aparte bijlage bij dit document.

- Frickx-kaart (1712)⁸³

Op de Frickx-kaart van 1712 situeert het projectgebied zich binnen een open gebied, gelegen op een heuvelrug in de nabijheid van een waterloop (Fig. 27).⁸⁴

Fig. 27: Frickxkaart uit 1712 met aanduiding van het plangebied (plan 14)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

⁸³ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁸⁴ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

- Kaart uit 1713⁸⁵

Deze kaart (Fig. 28) toont verschillende percelen ten oosten en ten westen van de in 1704 aangelegde 'steenweg' (huidige Kalkoven en Nerviërsstraat). Ook het plangebied ten westen van deze steenweg staat afgebeeld. De kaart toont vooral aan dat het plangebied zeker op het einde van de 17de eeuw eigendom was van de markies van Asse (familie de Cotereau). Deze familie beschikte tot het midden van de 19de eeuw over verschillende percelen ten oosten en ten westen van de huidige N9 (Kalkoven-Nerviërsstraat) (*supra*).

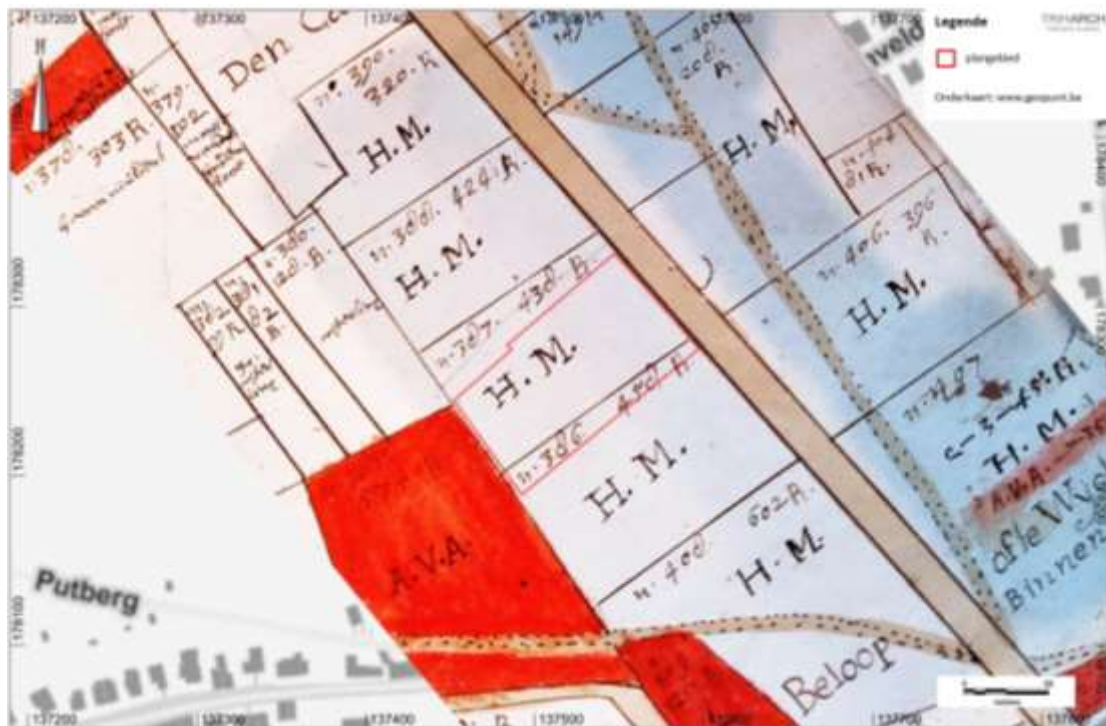

Fig. 28: Perceelskaart uit 1713 met aanduiding van het plangebied (plan 15)
(© Archief Ascania, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Ferrariskaart (1771-1778)⁸⁶

Het plangebied maakte in deze periode blijkbaar deel uit van een uitgebreide zone ten westen van de in 1704 aangelegde Nerviërsstraat die bestaat uit akkers en velden. Volgens de Ferrariskaart was de huidige Nerviërsstraat in die periode een verharde weg (Fig. 29).

Ten zuiden van het plangebied bevond zich een niet verharde weg (de huidige Godfried Kurthstraat/Putberg). Ten westen bevond zich een pad. Deze veldweg bestaat tot op de dag van vandaag nog steeds.

De oostzijde van het huidige perceel zou afgezoomd geweest zijn met een bomerij. Het plangebied behoorde op het einde van de 18de eeuw tot parochie nummer 35.

⁸⁵ Archief Koninklijke Heemkundige Kring Ascania.

⁸⁶ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

Fig. 29: Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (plan 16)

(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Kaart van 1823⁸⁷

Deze kadasterkaart uit 1823 (Fig. 30) toont aan dat het plangebied nog steeds deel uitmaakt van een groter perceel dat zich ten westen van de 'steenweg' bevindt.

⁸⁷ Archief Koninklijke Heemkundige Kring Ascania.

Fig. 30: Perceelskaart uit 1823 met aanduiding van het plangebied (plan 17)
(© Archief Ascania, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Atlas der Buurtwegen (1841)⁸⁸

De Atlas der Buurtwegen uit 1841 (Fig. 31) toont geen noemenswaardige veranderingen binnen het plangebied en de aangrenzende percelen ten opzichte van de situatie, zichtbaar op de Ferrariskaart.

De huidige Nerviërsstraat, waarlangs het plangebied gelegen is, wordt in de Atlas der Buurtwegen aangeduid als *'Route de Gand et Termonde à Bruxelles'*.

De huidige Godfried Kurthstraat, ten zuiden van het plangebied, staat vermeld als 'Sentier n° 61'. Een *sentier* is een voetweg; een smalle weg met een breedte van soms maar 1 meter waarvan de bedding gewoonlijk toebehoort aan de aangelanden.⁸⁹ De huidige Putbergstraat, ten zuidwesten van het plangebied is de zogenaamde 'Chemin n° 2' of een voetweg. Ook de huidige veldweg ten zuidwesten van het plangebied zou een voetweg geweest zijn, de zogenaamde 'Chemin n° 60'. Net tegenover het plangebied, aan de andere zijde van de huidige Nerviërsstraat, staat vanaf deze periode een weg aangeduid, met name 'Sentier n° 109'. Deze weg vormde van hieruit de verbinding met Krokegem, ten noorden van het plangebied.

Het plangebied maakt in de eerste helft van de 19de eeuw deel uit van een groter perceel dat aangeduid staat met het nummer 72.

⁸⁸ <http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 29-11-2016.

⁸⁹ <http://www.vlaamsbrabant.be/verkeer-mobiliteit/trage-wegen/atlas-der-buurtwegen/index.jsp>, geraadpleegd op 29-11-2016.

Fig. 31: Kaart Atlas der Buurtwegen uit 1841 met aanduiding van het plangebied (plan 18)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Vandermaelenkaart (1846 - 1854)⁹⁰

Deze kaart (Fig. 32) geeft weinig bijkomende elementen met betrekking tot het projectgebied. De indeling van de buurtwegen en de voetwegen is nog steeds dezelfde als in de voorgaande periodes. Deze kaart geeft geen verdere informatie op perceelsniveau. Vermeldenswaardig is het feit dat de Borchstad, 600 m ten zuidwesten van het plangebied, vanaf deze periode aangeduid wordt met de benaming 'Camp de Ciceron'.

⁹⁰ <http://www.geopunt.be/>, geraadpleegd op 29-11-2016.

Fig. 32: Vandermaelenkaart uit 1846-1854 met aanduiding van het plangebied (plan 19)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Poppkaart (1842 - 1879)⁹¹

De Poppkaart (Fig. 33) uit de periode 1842-1879 toont aan dat het plangebied nog steeds deel uitmaakt van een groter perceel dat zich over een afstand van 250 m ten westen van de huidige Nerviërsstraat uitstrekt. Opvallend is dat de voormalige 'Sentier n°61' niet langer bestaat en daarentegen deel uitmaakt van datzelfde groot perceel, met nummer 905. Vanaf deze periode is er ook voor het eerst sprake van de benaming 'Den Calck Hoven', als toponiem van het gebied.

⁹¹ <http://www.geopunt.be/>, geraadpleegd op 29-11-2016.

Fig. 33: Poppkaart uit 1842-1879 met aanduiding van het plangebied (plan 20)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Kaart 1949⁹²

Fig. 34: Perceelskaart uit 1949 met aanduiding van het plangebied (plan 21)
(© Archief Ascania, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

⁹² Archief Koninklijke Heemkundige Kring Ascania.

Deze kaart (Fig. 34) toont de kadastrale situatie in 1949, enkele jaren na het einde van WO II en 6 jaar voor het jaar dat Lucien Caytan zich terugtrekt uit het bedrijf. De rode kleur toont het door de fabriek bebouwde gedeelte van het terrein in die periode.

- Kaart 1969⁹³

Fig. 35: Perceelskaart uit 1969 met aanduiding van het plangebied (plan 22)

(© Archief Ascania, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

Deze kadasterkaart (Fig. 35) schetst de situatie vier jaar nadat William Caytan de fabriek stop gezet heeft. Op deze kaart zijn de bebouwde stukken goed zichtbaar: de eigenlijke fabriek, de huizen van Jean Colin en zijn zoon Albert (thans verdwenen) en de nog steeds aanwezige woningen op de percelen F905C16, F905M13 en F905N13. Opmerkelijk zijn de bebouwde stukken in het zuidwestelijk deel van het terrein en centraal op het terrein. Van deze gebouwen zijn geen restanten bewaard gebleven. In het noordoostelijk gedeelte van perceel F905L15 bevond zich in deze periode eveneens een gebouw waarvan geen restanten bewaard gebleven zijn (nu: toegang parking voormalige Spar).

C. Historische topografische kaarten⁹⁴

De in dit hoofdstuk gebruikte kaarten zijn terug te vinden als bijlage van dit document.

⁹³ Archief Koninklijke Heemkundige Kring Ascania.

⁹⁴ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal>, geraadpleegd op 05-12-2016.

- Kaart 1860

Op deze topografische kaart (Fig. 36) staat er nog geen bebouwing afgebeeld binnen het plangebied.

Fig. 36: Topografische kaart van 1860 met aanduiding van het plangebied (plan 23)
(© <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Kaart 1881

Op deze topografische kaart (Fig. 37) staat de zuidzijde van het plangebied ingekleurd als 'tuinzone'⁹⁵

Fig. 37: Topografische kaart van 1881 met aanduiding van het plangebied (plan 24)
(© <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Kaart 1883-1939

⁹⁵ <http://www.ngi.be/cartesius/legends/Legende3nl.html>, geraadpleegd op 05-12-2016.

Vanaf deze periode staat de bebouwing afgebeeld op de topografische kaart (Fig. 38). Het grondoppervlak van de fabrieksgebouwen zijn duidelijk zichtbaar op de kaart.

Fig. 38: Topografische kaart van 1883-1939 met aanduiding van het plangebied (plan 25)
(© <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Kaart 1952

Op deze kaart (Fig. 39) zijn zowel het grondoppervlak van de fabrieksgebouwen als het grondoppervlak van de zuidelijk gelegen woonhuizen duidelijk te zien.

Fig. 39: Topografische kaart van 1952 met aanduiding van het plangebied (plan 26)
(© <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

- Kaart 1961

De informatie op deze kaart (Fig. 40) is sterk vergelijkbaar met de informatie op de kaart uit 1952.

Fig. 40: Topografische kaart van 1961 met aanduiding van het plangebied (plan 27)

(© <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

D. Luchtfoto's⁹⁶

De in dit hoofdstuk gebruikte luchtfoto's maken deel uit van de bijlage bij dit document.

- Inleiding

De beschikbare luchtfoto's werden vooral bekeken in functie van de 20ste-eeuwse geschiedenis en evolutie van het plangebied. Hierbij een overzicht van de foto's, telkens voorzien van een analyse.

⁹⁶ <http://www.geopunt.be/>, geraadpleegd op 29-11-2016.

- Inventaris en analyse

Fig. 41: Luchtfoto 1951 (plan 28)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

In 1951 ziet de configuratie van het plangebied er als volgt uit: een relatief smalle oprijlaan geeft uit op het gebouwcomplex. Dit complex bestaat uit een voorbouw en een zijbouw waarachter zich verschillende loodsen bevinden. Een eerste reeks loodsen (4 parallelle daken zichtbaar) ligt evenwijdig met de Nerviërsstraat. Daarachter bevindt zich, in de hoek van het terrein, waarop 4 loodsen aansluiten. Deze bevinden zich haaks op de Nerviërsstraat. Ten zuiden hiervan bevinden zich 5 loodsen die opnieuw evenwijdig met de straat gelegen zijn. Net ten oosten hiervan ligt opnieuw een afzonderlijk gebouwtje. Aan de noordwestkant van de oprijlaan bevinden zich enkele gebouwen. Dit zijn wellicht de woning en fabriek die Colin liet bouwen. Deze foto toont bovendien aan dat een gedeelte van het perceel waarop de voormalige supermarkt Spar zich bevond, deel uitmaakte van de site van Caytan. Aan de straatzijde van dit perceel bevond zich een woning met daarachter een drietal loodsen. De twee naast elkaar gelegen zuidoostelijke percelen zijn bebouwd door twee woonhuizen.

Fig. 42: Luchtfoto, kleinschalig, zomer 1971 (plan 29)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Vanaf 1971 ziet de configuratie van het plangebied er als volgt uit: een brede oprijlaan geeft uit op het gebouwcomplex. Dit complex bestaat uit een voorbouw en een zijbouw waarachter zich, vanaf deze periode, één grote loods bevindt (in plaats van verschillende afzonderlijke loodsen). Ten noorden hiervan bevinden zich nog enkele afzonderlijke gebouwen. De zuidkant van het gebouw is verhard en diende wellicht als parking. De woning en de loodsen van Colin, ten noordwesten van de oprijlaan, zijn minstens vanaf deze periode (en mogelijk zelfs al vroeger) vervangen door één groot gebouw (waarin later supermarkt Spar gehuisvest werd). De twee naast elkaar gelegen zuidoostelijke percelen zijn bebouwd door twee woonhuizen.

Fig. 43: Luchtfoto, kleinschalig, zomer 1979-1990 (plan 30)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Het perceel blijft zijn configuratie behouden. Het perceel van supermarkt Spar wordt afzonderlijk verder tot ontwikkeling gebracht en bestaat, wellicht sinds de jaren '70, uit een winkelgedeelte met een bijhorende parking aan de noordzijde. De gebouwen in de zuidwestelijke hoek zijn gesloopt.

Fig. 44: Luchtfoto, grootschalig, winter 2000-2003 (plan 31)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Hoewel het perceel zijn configuratie grotendeels behoudt, stellen we vast dat het terrein aan de westzone uitgebreid wordt met een verhard gedeelte en een toegangsweg die uitgaat op de Putbergstraat. De loodsen worden aan de westzijde uitgebreid met een overdekt gedeelte. Het westelijk gedeelte doet dienst als containerpark. Deze configuratie blijft uiteindelijk tot op heden behouden.

Fig. 45: Luchtfoto, grootschalig, winter 2005-2007
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 46: Luchtfoto, grootschalig, zomer 2009
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 47: Luchtfoto, grootschalig, winter 2008-2011
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 48: Luchtfoto, grootschalig, zomer 2012
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 49: Luchtfoto, grootschalig, winter 2012
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 50: Luchtfoto, grootschalig, winter 2013
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 51: Luchtfoto, grootschalig, winter 2014
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 52: Luchtfoto, grootschalig, zomer 2015
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

Fig. 53: Luchtfoto, grootschalig, winter 2015 (plan 32)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch,
Onderzoek en Advies bvba).

Behoud van de configuratie.

- Besluit

Op basis van de voorgaande luchtfoto's wordt een goed beeld geschetst van de evolutie van en de activiteiten binnen het plangebied tussen 1971 en heden.

Op basis van het historisch onderzoek weten we dat de 'naakte fabriek' tot 1984 in handen bleef van William Caytan die ze verhuurde aan verschillende handelszaken uit Asse, onder meer het gebouw op perceel F905L15 waar sinds de jaren '70 een supermarkt (o.a. Spar) in gevestigd was.

In 1985 werden de grond en de gebouwen op de perceel F905H15 verkocht aan de Gemeente Asse die er de verschillende technische diensten in huisvestte. Aan de westkant van het terrein werd het

containerpark aangelegd. Dit is zichtbaar op de luchtfoto's omwille van de uitbreiding die er toen plaatsvond in westelijke ligging, de bouw van een overdekt gedeelte en de aanleg van een toegangsweg die uitgaat op de Putberg.

Begin 2008 verhuisden de technische diensten naar de nieuwe Werkliedencentrale in Mollem. Sindsdien staan de gebouwen 'leeg'. Op de luchtfoto's is vanaf die periode te zien dat de verhardingen aan de oostzijde en de zuidzijde van de gebouwen niet meer gebruikt worden als parkeerplaats van (vracht)wagens van de gemeentelijke diensten. Daarentegen deze zone echter wel gebruikt als stockageplaats van autowrakken, grond, verkeersborden,...

Hoewel over het bouwjaar van de twee zuidelijk gelegen woonhuizen op percelen F905C16, F905M13 en F905N13 weinig met zekerheid gekend is, kunnen we op basis van de luchtfoto's stellen dat deze percelen minstens tussen het midden van de jaren '50 en het midden van de jaren '70 (en wellicht zelfs in het begin van de 20ste eeuw) bebouwd werden en dat ze dat tot op heden steeds.

E. Visuele terreinwaarnemingen in het kader van de historische situering

- Inleiding

Op 2 december 2016 werd een visuele terreinprospectie uitgevoerd door erkend archeologe Kristine Magerman (Agilas vzw) in het kader van de opmaak van de archeologienota, versie 1 en 2.

In het kader van deze derde versie van de archeologienota werd een bijkomende visuele terreinprospectie uitgevoerd op perceel F905L15 op 30 april 2018.

De visuele waarnemingen tijdens de terreinprospectie bevestigen de hierboven beschreven informatie:

+ Op perceel 905A15 bevindt zich een gebouwcomplex dat bestaat uit:

- een grote opslagloods in het meest westelijk gedeelte (Fig. 54),
- een voorbouw in het centraal gedeelte met een daaraan verbonden zijbouw (Fig. 55 en 56),
- een L-vormig gebouw in het noordwestelijk gedeelte (Fig. 57),
- een verbingsgebouw tussen de voorbouw en het L-vormig gebouw (Fig. 58),
- een apart rechthoekig gebouw in het noordelijk gedeelte (Fig. 59).

Fig. 54: De opslagloods
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 55: De voorbouw
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 56: Zijbouw aan de hoofdbouw
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 57: Het L-vormig gebouw
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 58: Het verbindingsgebouw
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 59: Het apart rechthoekig gebouw
(© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Dit gebouwencomplex werd in haar laatste fase gebruikt als Technische Dienst van de Gemeente Asse en gaat terug op de voormalige haarsnijderij van Lucien Caytan. Visueel kon echter niet achterhaald worden welke delen van het gebouw oorspronkelijk deel uitmaakte van deze haarsnijderij.

Op basis van de terreinwaarnemingen bleek dat minstens de voorbouw in het centrale gedeelte onderkelderd is. De grote opslagloods, het L-vormig gebouw, het verbindingsgebouw en het apart rechthoekig gebouw leken niet onderkelderd te zijn.

De niet-bebouwde delen van dit perceel zijn verhard als toegangsweg met asfalt, klinkers en steenslag. De dikte van deze verhardingen kon tijdens de visuele terreinprospectie niet achterhaald worden. Op enkele plaatsen waren toegangspuizen van ondergrondse leidingen zichtbaar (Fig. 60, 61 en 62).

Fig. 60 en 61: Asfalt- en klinkerverhardingen als toegangsweg (© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Fig. 62: Toegangspunt naar de ondergrondse leidingen.

Verder zijn er op dit perceel ook nog een ondergrondse smeerput en een opgevulde ondergrondse dieseltank met bijhorende verdeelpomp aanwezig.⁹⁷

+ Op perceel F905C16 bevindt zich een woning. De voortuin bestaat uit een beperkte groenzone en een gedeelte dat verhard is met steenslag en tegels. Over de dikte van deze verharding kan niks met zekerheid gezegd worden. Over de achtertuin kunnen geen uitspraken gedaan worden omdat deze op het ogenblik van de terreinprospectie niet toegankelijk en niet zichtbaar was. Een raam in de voorgevel, onder het maaiveld, doet besluiten dat het gebouw, minstens gedeeltelijk, onderkelderd is (Fig. 63 en 64).

Fig. 63a en 63b: Gebouw op perceel F905C16 (© Kristine Magerman, Agilas vzw).

⁹⁷ Daelman en Smets 2016: persoonlijke communicatie.

Ook op de percelen F905M13 en F905N13 bevindt zich een woning die nog bewoond is. De voortuin bestaat uit een gazon en een verhard tuinpad. Over de dikte van deze verharding kan niks met zekerheid gezegd worden. Over de achtertuin kunnen geen uitspraken gedaan worden omdat deze op het ogenblik van de terreinprospectie niet toegankelijk en niet zichtbaar was.

Kleine raampjes in de voorgevel, onder het maaiveld, doen besluiten dat het gebouw, minstens gedeeltelijk, onderkelderd is (Fig. 64).

Fig. 64: Gebouw op de percelen F905M13 en F905N13 (© Kristine Magerman, Agilas vzw).

Op perceel F905L15 bevinden zich de voormalige gebouwen van supermarkt Spar. Dit gebouw kan omschreven worden als een onregelmatige 'loods' die in het westen tegen het 'apart rechthoekig gebouw' op perceel F905A15 gebouwd is. Het voormalig winkelgebouw is niet onderkelderd. Aan de noordzijde van het gebouw bevindt zich in het centrale en het oostelijk deel een parking die aangelegd is in asfalt. Over de dikte van deze asfaltlaag en onderliggende fundering kan niks met zekerheid gezegd worden (Fig. 7a tot 7e). Het noordwestelijk deel van dit terrein bestaat uit een braakliggend stuk dat begroeid is met gras, laag struikgewas en enkele lage en middelhoge bomen en enkel aan de oostkant verhard is met beton. Over de dikte van deze betonlaag kunnen geen uitspraken gedaan worden.

Fig. 65: Struikgewas en betonplaat in het oostelijk deel van perceel F905L15 (© Kristine Magerman, Agilas vzw).

F. Historische bodemverontreiniging binnen het plangebied

In het kader van de geplande openbare verkoop van de betrokken percelen gaf de gemeente Asse de opdracht aan ABO NV om eventuele bodemverontreinigingen op te sporen. Hiervoor werden verschillende grondstalen, verspreid over alle percelen en enkele aangrenzende percelen in het zuiden genomen.

Het onderzoek stelde drie soorten bodemverontreinigingen vast⁹⁸:

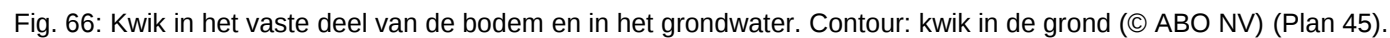
Er komt een historische bodemverontreiniging voor met **kwik** in het vaste deel van de aarde en het grondwater verspreid over een groot deel van het perceel. De verontreiniging is ontstaan op dit perceel ten gevolge van de activiteiten in de voormalige haarsnijderijen die geëxploiteerd werden tussen 1906 en 1965. Deze vastgestelde bodemverontreiniging geeft aanleiding tot bodemsanering (Fig. 66 en 67) in opdracht van de nieuwe grondeigenaar.

Er komt een gemengd overwegend nieuwe bodemverontreiniging voor met **minerale olie** in het vaste deel van de aarde en het grondwater ter hoogte van de ondergrondse tank voor diesel. De verontreiniging is ontstaan op dit perceel tussen 1980 en 2013 door het gebruik van de ondergrondse tank en pomp. De vastgestelde bodemverontreiniging geeft aanleiding tot bodemsanering (Fig. 68 en 69). ABO schat het verontreinigd volume grond hier op 1500 m³ en het verontreinigd volume grondwater op 855 m³.⁹⁹

Er komt een gemengd overwegend nieuwe bodemverontreiniging voor met **benzeen** in het grondwater ter hoogte van de ondergrondse tank en met minerale olie in het vaste deel van de aarde. De verontreiniging is ontstaan op dit perceel. De vastgestelde bodemverontreiniging geeft geen aanleiding tot verder onderzoek.

⁹⁸ De Clercq 2016: persoonlijke communicatie

⁹⁹ Viane 2017: persoonlijke communicatie.

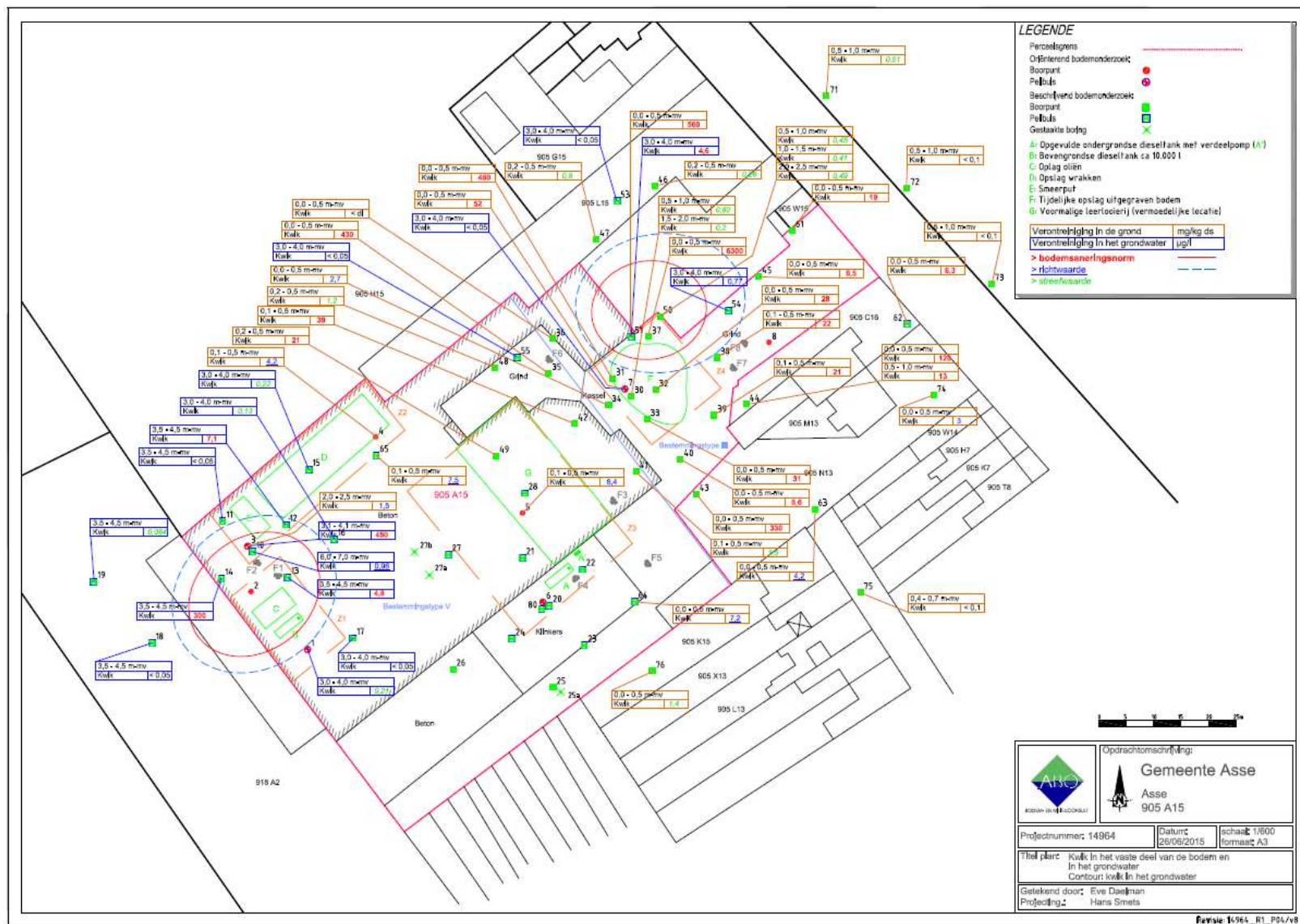

Fig. 67: Kwik in het vaste deel van de grond en in het grondwater. Contour: kwik in het grondwater (© ABO NV) (Plan 46).

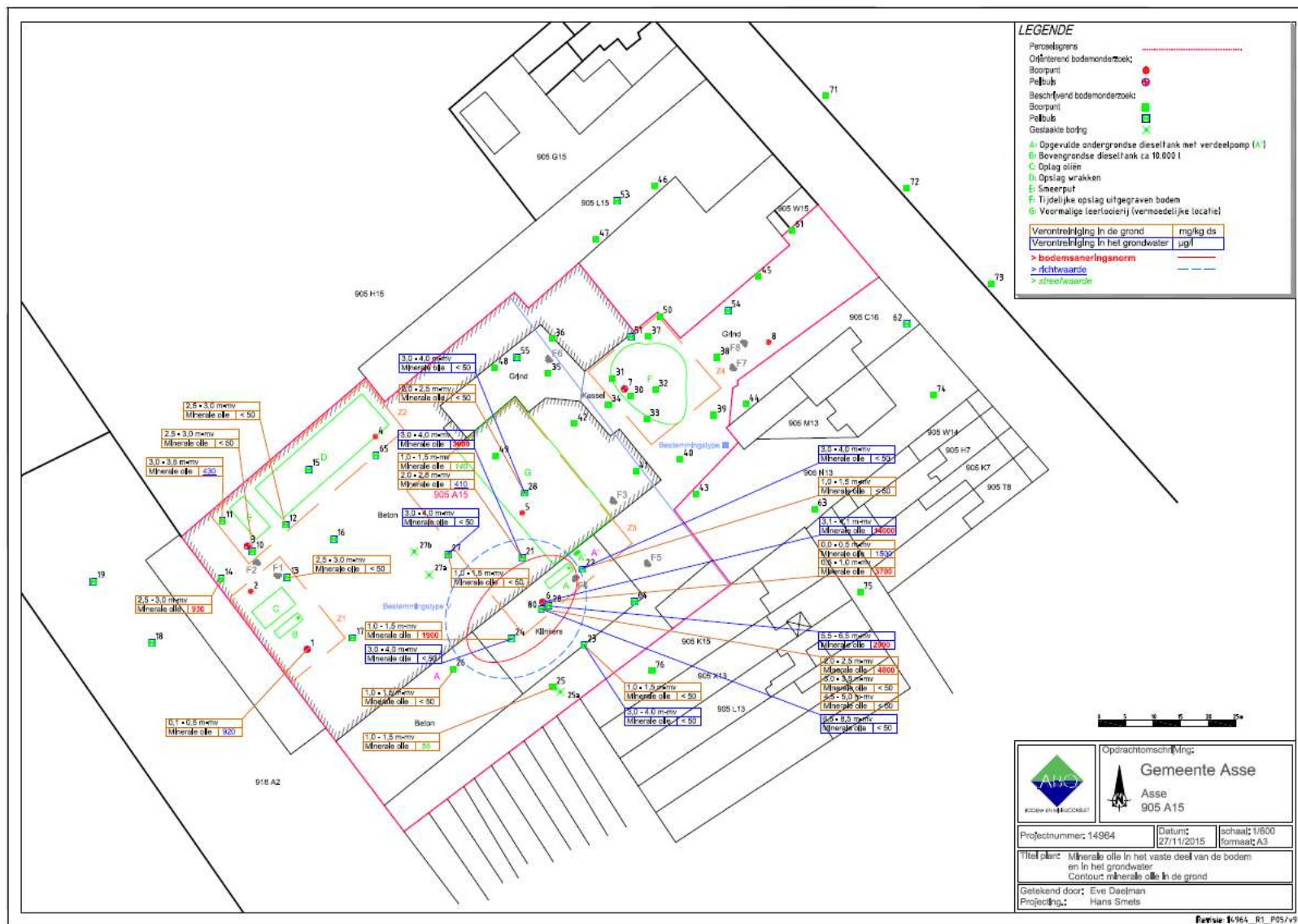

Fig. 68: Minerale olie in het vaste deel van de bodem en in het grondwater. Contour: minerale olie in de grond (© ABO NV) (Plan 47).

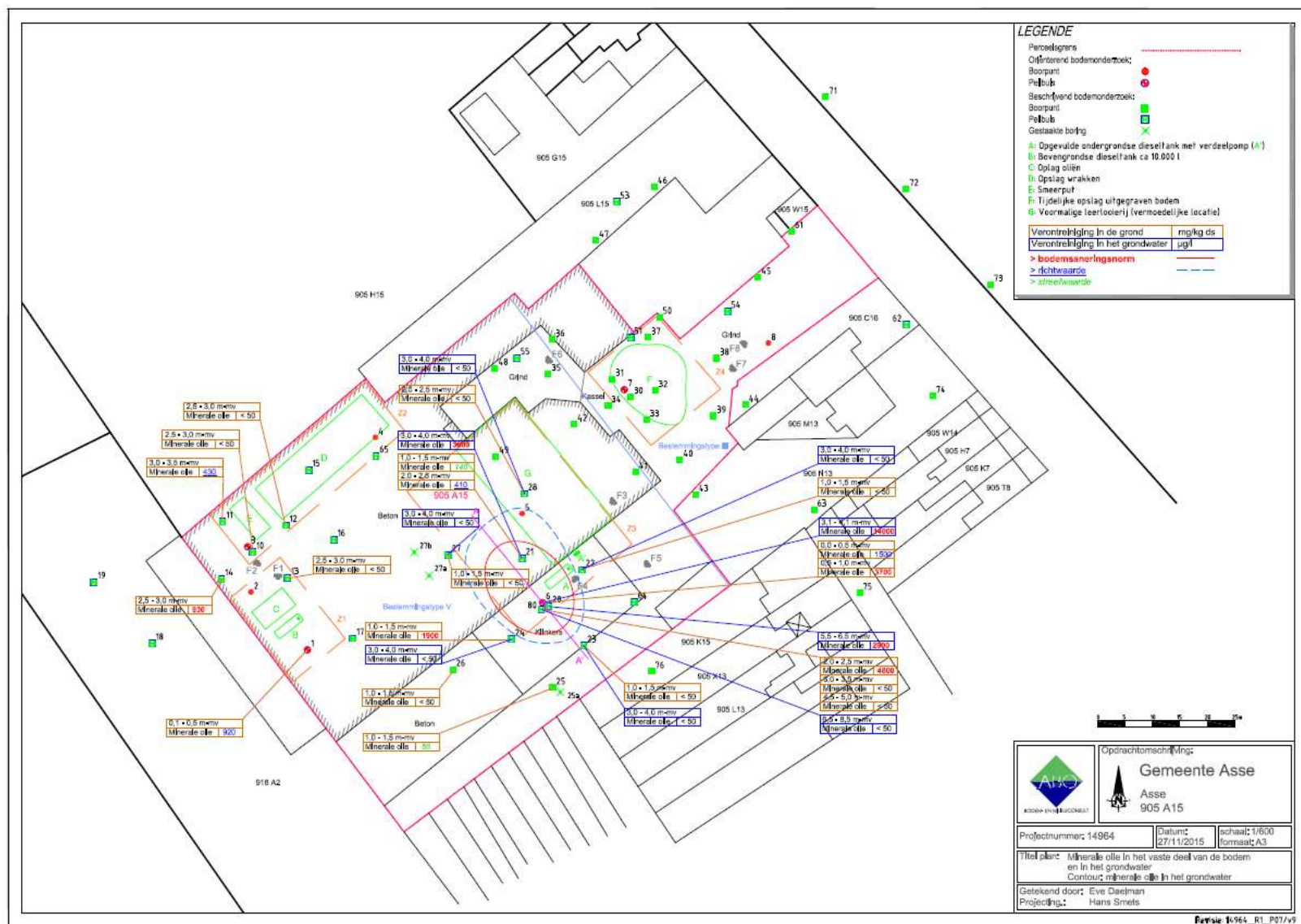

Fig. 69: Minerale olie in het vaste deel van de bodem en in het grondwater. Contour: minerale olie in het grondwater (© ABO NV) (Plan 48).

Op basis van deze informatie zullen saneringsmaatregelen noodzakelijk zijn. De effectieve uitwerking van de saneringsmaatregelen zal deel uitmaken van twee bodemsaneringsprojecten die OVAM in samenspraak met de definitieve eigenaar en in het kader van de definitieve bouwplannen zal opstellen. Deze plannen en bijhorende methodiek worden verwacht tegen eind mei 2018.¹⁰⁰

1.2.2.5 Conclusie met betrekking tot het cultuur-historisch en archeologisch belang van het onderzoeksgebied

A. Prehistorie

Binnen het plangebied zijn geen sporen of objecten uit de prehistorie gekend. Zowel binnen het afgebakende gebied van 1 km² rond het plangebied als in de ruimere regio kwamen, zowel tijdens veldprospecties als tijdens archeologische opgravingen, prehistorische vondsten aan het licht. Dit toont aan dat de regio van Asse in de prehistorie zeker en vast bewoond was.

B. Metaaltijden

Binnen het plangebied zijn geen sporen of objecten uit de metaaltijden gekend. Zowel binnen het afgebakende gebied van 1 km² rond het plangebied als in de ruimere regio kwamen, zowel tijdens veldprospecties als tijdens archeologische opgravingen, vondsten (aardewerk, munten), sporen en structuren (huisplattegronden, een mogelijk crematiegraf, een mogelijk oppidum) aan het licht uit de Metaaltijden, zowel uit de Bronstijd als de IJzertijd. Dit toont aan dat de regio van Asse zowel in de Bronstijd als in de IJzertijd bewoond was.

C. Romeinse periode

Binnen het plangebied bevinden zich mogelijk twee Romeinse waterputten die in een publicatie uit 1900 beschreven werden. Op basis van het archeologisch onderzoek dat er sinds lange tijd in Asse plaatsvindt maar vooral dankzij de opgravingen die tussen 2005 en 2015 plaatsvonden, weten we dat het plangebied gelegen is binnen het areaal van de Romeinse nederzetting (vicus) van Asse. Zowel op alle aanpalende percelen als op de meeste percelen in de onmiddellijke omgeving van het plangebied werden Romeinse vondsten, sporen en structuren aangetroffen die in verband gebracht kunnen worden met het leven in Romeins Asse.

D. Middeleeuwen

Binnen het plangebied zelf zijn geen middeleeuwse vondsten, sporen of structuren gekend. Binnen het afgebakende gebied van 1 km² wijzen enkele Merovingische graven uit de 6de eeuw op een vroeg-Middeleeuwse bewoning in het gebied. In de onmiddellijke nabijheid van het afgebakende gebied komen een groot aantal gebouwen voor die hun oorsprong vinden in de volle Middeleeuwen zoals het Oud-Gasthuis, de Sint-Martinuskerk en enkele kerken in de deelgemeenten. Samen met de verdwenen Borch, die in het centrum van Asse gesitueerd kan worden, en de sporen van ambachtelijke activiteiten (pottenbakkersoven en dakpanoven) getuigen ze van de rijke geschiedenis van Asse tussen 450 n.C. en 1500 n.C.

¹⁰⁰ M. Van Aelst, Lidl, persoonlijke communicatie.

E. Nieuwe Tijd

Binnen het plangebied zelf zijn geen restanten uit de Nieuwe Tijd gekend. Binnen het afgebakende gebied en in de onmiddellijke omgeving van het plangebied, voornamelijk in het historisch centrum van Asse, bevinden zich wel verschillende gebouwen uit deze periode zoals enkele hoven en hoeves, burgerhuizen en landhuizen, een klooster,... die getuigen van de rijke geschiedenis van Asse tussen in deze periode

De steenweg Brussel-Oostende (huidige N9, Kalkoven en Nerviërsstraat), die de noordoostgrens vorm van het plangebied, werd aangelegd in 1704.

F. Nieuwste Tijd

Binnen het plangebied bevinden zich de gebouwen van de *Couperie d'Assche* die opgericht werd als '*Couperie de poils Stevens*' rond 1900 en waarin vanaf 1986 de technische diensten van de gemeente Asse gehuisvest waren. Daarnaast bevinden zich binnen het plangebied ook twee woonhuizen die vanaf ca. 1900 op het beschikbare kaartmateriaal zichtbaar zijn. Al deze aanwezige gebouwen zullen gesloopt worden in het kader van de geplande bouw van een winkelfiliaal.

Uit de 20ste eeuw dateren ook drie bodemverontreinigingen met name van kwik, minerale olie en benzeen. De drie verontreinigingen zijn ontstaan op de betrokken percelen zelf. De vervuiling met kwik kan in verband gebracht worden met de activiteiten in de fabriek van Caytan, de vervuilingen met benzeen en minerale olie hangen wellicht samen de activiteiten op het terrein nadat de fabriek van Caytan buiten gebruik gesteld was.

1.2.2.6 Conclusie op basis van het uitgevoerde assessment

In dit hoofdstuk wordt, op basis van bovenstaand onderzoek, een antwoord gegeven op de gestelde vragen uit de inleiding:

- Met betrekking tot het landschappelijk kader:

✓ **Hoe kan het landschappelijk kader van het plangebied en de ruimere regio omschreven en gekarakteriseerd worden?**

=> Het plangebied, dat zich net ten noorden van het huidige centrum van Asse bevindt, maakt deel uit van het gebied Kalkoven, een plateau met een hoogte van ongeveer 81 m boven de zeespiegel. Het plateau wordt omgeven door een viertal beekjes. Het plangebied behoort tot het traditionele landschap 'Land van Meise-Asse'. Dit traditioneel landschap wordt gekenmerkt door een golvende topografie. Asse wordt van west naar oost doorsneden door de zogenaamde *cuesta* van Asse die de waterscheiding is tussen de noord- en zuidwaarts stromende beken. Deze rug vormt de bovendien de waterscheiding tussen het Denderbekken in het zuidwesten en het Beneden Scheldebekken in het noordoosten. Asse, en bijgevolg ook het plangebied, bevindt zich op de noordelijke grens van het Brabants leemplateau op de grens van twee landschappelijke streken: het zandleemlandschap en het leemlandschap. Op bodemkundig vlak bevindt het plangebied zich volgens de bodemkaart in de zogenaamde 'bebouwde zone' en in de zogenaamde 'vergraven zone'. Het betreft hier bodems van De dieperliggende gronden kenmerken zich echter als leembodems van het type Aba1. Het

kwartairpakket bestaat uit een laag zand tot zandleem waaronder zich een 60 cm dik pakket rolkeien bevindt dat afkomstig is van een kwartaire rivierterrasafzetting. Daaronder bevindt zich de tertiaire formatie van Sint-Huibrechts-Hern. Deze laag bestaat uit zeer fijn, grijsgroen zand, zandhoudende klei en een basislaag bestaande uit rolkeien.

✓ **Welke informatie kan de landschappelijke context van het plangebied en de ruimere regio leveren in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en de bewaringstoestand van (een) eventuele archeologische site(s) binnen het plangebied?**

=> Een dergelijk landschap, gekenmerkt door heuvels, beekdalen en beekjes met een vruchtbare grond en de aanwezigheid van talrijke grondstoffen in de ondergrond (klei, rolkeien, kalkzandsteen,...) kan niet anders dan interessant geweest zijn voor de mens in het verleden, vanaf de Prehistorie tot heden. Een dergelijk landschap vormde wellicht een sterke aantrekkingskracht voor menselijke bewoning. Het plangebied kan dan ook beschouwd worden als een interessante plek voor de mens in het verleden om zich te vestigen.

Het plangebied bevindt zich quasi aan de bovenzijde van het plateau. Hierdoor is er mogelijk een gedeelte van een eventuele aanwezige site geërodeerd waardoor alleen de diepste sporen nog bewaard gebleven zijn. Dat dit zo niet hoeft te zijn, bewijzen de talrijke opgravingen van de voorbije jaren in de onmiddellijke omgeving met een gelijkaardige ligging.

- Met betrekking tot het archeologisch kader:

✓ **Waaruit bestaat het archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio?**

=> De analyse van de gegevens uit de CAI enerzijds en de interne informatie van Agilas anderzijds voor wat betreft de aanwezigheid van archeologisch erfgoed tonen aan dat er:

- 1) binnen het plangebied bevinden zich mogelijk twee Romeinse waterputten die in een publicatie uit 1900 beschreven werden. De nog aanwezige gebouwen vienden hun oorsprong in de bedrijfsgebouwen van Lucien Caytan,
- 2) in een afgebakende zone van 1 km² rond het plangebied een grote hoeveelheid archeologische vondsten gekend zijn die dateren uit de Prehistorie, de Metaaltijden, de Romeinse periode, de Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd, met een sterke focus op de Romeinse periode.
- 3) net buiten het plangebied eveneens talrijke vondsten aanwezig zijn die gedateerd kunnen worden vanaf de Prehistorie tot de Nieuwste Tijd.

✓ **Welke informatie kan het archeologisch kader van het plangebied en de ruimere regio bieden in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid, de karakteristieken, de bewaringstoestand, de relatie met het landschap en de waarde van (een) archeologische site(s) binnen het plangebied.**

=> Op basis van het gevoerde onderzoek kunnen we besluiten dat het plangebied gelegen is in een gebied dat sinds de Prehistorie erg aantrekkelijk was voor de mens. Bovendien toont de analyse aan dat het plangebied deel uitmaakt van de gekende zone van de Romeinse vicus van Asse. Op alle percelen grenzend aan het plangebied werden in het verleden reeds Romeinse vondsten en/of structuren aangetroffen waarvan de bewaringstoestand goed tot zeer goed was. Dit betekent dat er, met een aan de zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, ook binnen het plangebied Romeinse resten aanwezig zijn/waren. Specifiek kan er voor deze zone gedacht worden aan de eventuele aanwezigheid van een Romeinse weg, een grafveld, woonhuizen of publieke gebouwen zoals een tempel. Ook restanten uit andere tijdsvakken (Prehistorie, Metaaltijden, Middeleeuwen, Nieuwe en Nieuwste tijd) kunnen niet uitgesloten worden.

- Met betrekking tot het erfgoedkader:

✓ **Welk ander erfgoed bevindt zich in de omgeving van het plangebied?**

=> Binnen het plangebied komen geen andere erfgoedwaarden voor.

Binnen het afgebakende gebied van 1 km² rond het plangebied komt slechts een beperkt aantal erfgoedobjecten voor. Diegene die voorkomen zijn voornamelijk landhuizen, burgerhuizen en een hoeve die herinneren aan het 18de en 19de-eeuwse verleden van Asse.

Net buiten het afgebakende gebied herinneren een groot aantal erfgoedobjecten aan de oudere en rijke geschiedenis van de gemeente die opklimt tot de 13de eeuw.

✓ **Welke informatie kan het erfgoedkader van het plangebied en de ruimere regio leveren in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en de bewaringstoestand van (een) eventuele archeologische site(s) binnen het plangebied?**

=> De aanwezige erfgoedwaarden in het historisch centrum van Asse tonen aan dat het plangebied in elk geval gelegen is in de onmiddellijke nabijheid van een zone die rijk is aan erfgoed. Een zone waarvan het plangebied zelf geen deel van uitmaakt. *Off-site* fenomenen die in relatie staan tot deze rijke erfgoedzone, kunnen in het plangebied wel voorkomen (zie historisch kader).

Met betrekking tot het historisch kader:

✓ **Hoe kan de historische context van het plangebied en de ruimere regio omschreven en gekarakteriseerd worden?**

=> Met betrekking tot het eigenlijke plangebied kan met 100% zekerheid enkel het historisch kader van de 20ste eeuw geschetst worden. Tussen 1900 en 1965 bevond zich op deze percelen de zogenaamde 'Couperie d'Assche' van Lucien Caytan. Vanaf 1986 werden de gebouwen ingericht als Technische Dienst van de gemeente Asse.

Op basis van de huidige kennis van Romeins Asse enerzijds en de vele vondsten op de aanpalende percelen en de percelen in de onmiddellijke nabijheid van het plangebied, kan met een aan de zekerheid grenzende waarschijnlijkheid gesteld worden dat het plangebied deel uitmaakte van de Romeinse nederzetting van Asse tussen het begin van de 1ste en het midden van de 4de eeuw n.C.

Tenslotte bevindt het plangebied zich in de randzone van middeleeuws Asse, waarvan de kern in het huidige centrum kan gesitueerd worden.

✓ **Welke informatie kan de historische context van het plangebied en de ruimere regio leveren in functie van de doelstellingen van het bureauonderzoek, in het bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en de bewaringstoestand van (een) eventuele archeologische site(s) binnen het plangebied?**

=> Op basis van de historische context kan gesteld worden dat 20ste-eeuwse sporen met zekerheid aanwezig zijn binnen het plangebied, evenals sporen en/of structuren uit de Romeinse periode en mogelijk ook sporen die verband houden met ambachtelijke activiteiten in de noordwestelijke randzone van middeleeuws Asse.

1.3. Verwachtingen voor het plangebied op basis van het historisch-archeologisch en landschappelijk onderzoek

1.3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de archeologische verwachtingen van het plangebied gegeven enkel op basis van het historisch, archeologisch en landschappelijk onderzoek. Dit betekent dat hier nog geen rekening gehouden werd met de invloed van de aanwezige gebouwen op het aanwezige erfgoed.

1.3.2. Verwachtingen

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat er mogelijk twee Romeinse waterputten aanwezig zijn binnen het plangebied die rechtstreeks in verband gebracht kunnen worden met de Romeinse vicus van Asse. Archeologische indicatoren, sporen, structuren en vondsten in de omgeving van het plangebied, zijn in grote mate aanwezig en kunnen wijzen op de aanwezigheid van archeologische sites binnen het plangebied (Fig. 70).

In het plangebied kunnen steentijd-artefactensites voorkomen. De gunstige ligging van het plangebied op een hoogte en in de nabijheid van enkele beken en hun bronnen zijn daarbij positieve indicatoren. De vaststelling dat dergelijke sites tot nu toe zelden werden aangetroffen in deze regio, maakt de trefkans laag. Maar indien dergelijke sites worden aangetroffen, is de wetenschappelijke waarde (potentieel op kennisvermeerdering) echter hoog.

Sporensites (nederzettingen, grafvelden, ...) vanaf het neolithicum tot en met de metaaltijden kunnen voorkomen in het plangebied. De gunstige topografische ligging van het plangebied is ook hier een positieve indicator. Hoewel sporensites uit deze periode nog maar weinig werden vastgesteld in de regio, geldt ook hier dat er een lage verwachting is, maar een hoog potentieel op kennisvermeerdering indien ze toch aanwezig zouden zijn.

Er kan wel met zekerheid worden aangetoond dat het plangebied deel uitmaakte van de Romeinse nederzetting van Asse. Dit betekent dat er binnen het plangebied met een aan de zekerheid grenzende waarschijnlijkheid Romeinse sporen en structuren aanwezig zijn. Omdat nog nooit eerder een dergelijke grote oppervlakte in de zuidelijke en westelijke nederzettingszone onderzocht kon worden, wordt de kennisvermeerdering erg hoog ingeschat voor deze zone.

De verwachting op aanwezigheid van sporensites en sites met vaste structuren (metselwerk) uit de middeleeuwen ligt voor dit plangebied ook vrij hoog. Hier zijn de topografische ligging, en de nabijheid van het middeleeuws centrum van Asse, de bijhorende ambachtelijke zone (met opgegraven pottenbakkersoven en baksteenoven op 370 m van het plangebied) en de aanwezigheid van Merovingische graven (opgegraven op 400 m van het plangebied) positieve indicatoren. Omdat grootschalig archeologisch onderzoek in deze zone van middeleeuws Asse nog grotendeels ontbreekt, wordt de kennisvermeerdering erg hoog ingeschat voor deze zone.

Op basis van het beschikbare kaartmateriaal uit de periode 1700-1900 blijkt dat het plangebied in deze periode niet bebouwd was. Dit sluit de aanwezigheid van *off-site* fenomenen zoals perceelsgreppels, veldwegen, hooimijten, veldoventjes, schuilhokken voor vee, afvalkuilen,... echter niet uit. De verwachting om sporen en structuren uit de Nieuwe en de Nieuwste tijd aan te treffen is relatief laag. Bij aanwezigheid van dergelijke restanten zal er echter wel een hoog kennispotentieel zijn.

Met zekerheid kan gesteld worden dat de bodem van het plangebied nog sporen herbergt van het 20ste-eeuws bedrijf van Caytan, vooral dan van de gebouwen die zichtbaar zijn op de beschikbare kaarten maar afwezig zijn op het terrein.

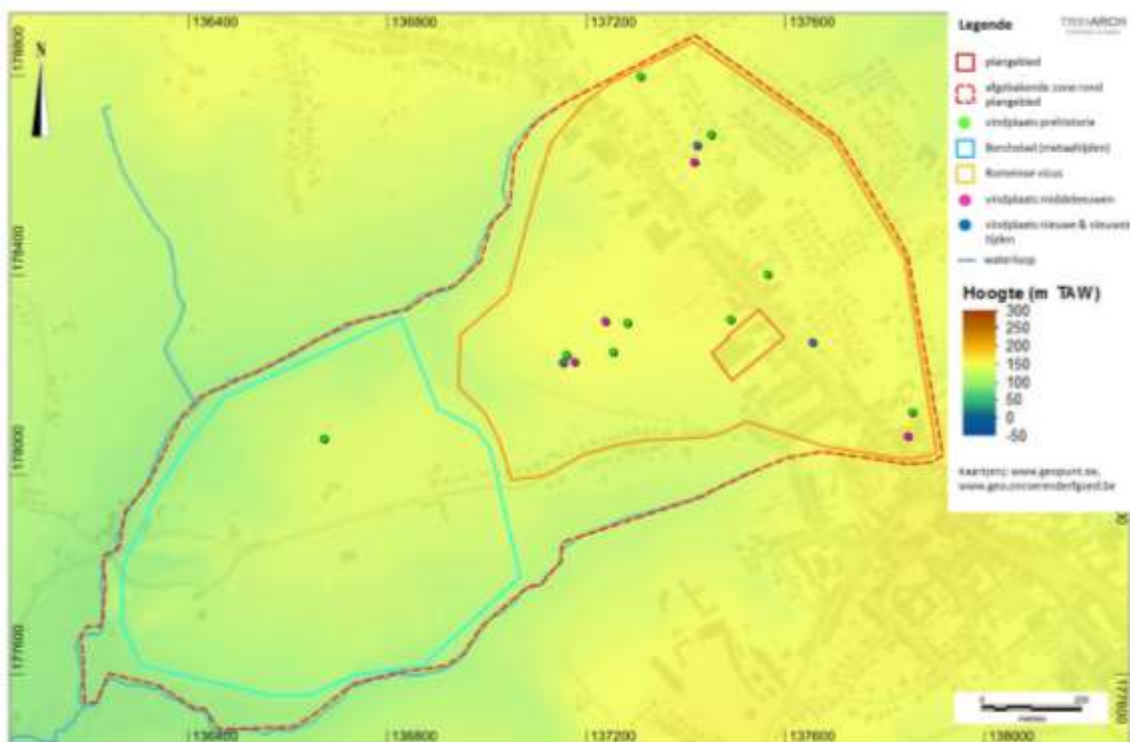

Fig. 70: Synthesekaart met aanduiding van het afgebakende gebied, het plangebied en de aanwezige vindplaatsen vanaf de prehistorie tot heden, geprojecteerd op het digitaal hoogtemodel en de hydrologische kaart (plan 34)
(© <http://www.geopunt.be> en <http://www.geo.onroerenderfgoed.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

1.3.3. Conclusie

Bovenstaande hoofdstukken tonen aan dat er een hoog potentieel bestaat om binnen het plangebied archeologische resten terug te vinden, voornamelijk sporen, structuren en vondsten uit de Romeinse periode. De potentiële aanwezigheid van archeologisch erfgoed uit de prehistorie, de metaaltijden, de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd is eerder laag (voor prehistorie, metaaltijden en Nieuwe tijd) tot matig (voor de Middeleeuwen) maar bij aanwezigheid zal de kenniswinst erg groot zijn.

1.4. Invloed van de aanwezige gebouwen op het bodemarchief van het plangebied (20ste en 21ste eeuw)

1.4.1. Beschrijving van de aard van de gebouwen

1.4.1.1 Perceel F905A15 en F905L15

Uit het historisch onderzoek blijkt dat dit terrein tussen 1712 en 1900 zeker niet bebouwd was. Rond 1900 werden de gebouwen voor de haarsnijderij opgericht. Hoewel het grondoppervlak van deze gebouwen op basis van het beschikbare kaartmateriaal en oude luchtfoto's afgelijnd kan worden, blijft het echter onduidelijk hoe diep deze gebouwen gefundeerd waren of in welke mate zij eventueel onderkelderd waren.

Op de luchtfoto van 1971 is te zien dat de verschillende loodsen aan de westzijde van het terrein vervangen werden door één grote loods, die nu nog steeds op het terrein aanwezig is. Over de aard en de diepte van de funderingen van deze loods kunnen geen uitspraken gedaan worden.

In 1986 nam de Technische Dienst van de gemeente Asse haar intrek in de bestaande gebouwen. Er kon niet achterhaald worden of de bestaande gebouwen in die periode geheel of gedeeltelijk vervangen werden. Op de luchtfoto's is wel te zien dat de configuratie van het terrein en de gebouwen behouden bleef. Het huidige hoofdgebouw is minstens gedeeltelijk onderkelderd. De diepte van de kelder kon echter niet achterhaald worden.

Het noordelijk gebouw is sinds het midden van de jaren '70 in gebruik als supermarkt met bijhorende asfaltparking aan de noordzijde van het gebouw.

1.4.1.2 Percelen F905M13, F905N13, F905C16

Uit het historisch onderzoek blijkt dat deze percelen tussen 1712 en 1900 zeker niet bebouwd waren. Wellicht in het begin van de 20ste eeuw werden er twee woonhuizen gebouwd. Beide huizen hebben een voortuin die bestaat uit een verhard pad, een graszone en een plantenzone. Over de achtertuinen kunnen geen uitspraken gedaan worden omdat deze op het ogenblik van de terreinprospectie niet toegankelijk en niet zichtbaar waren. Beide huizen zijn minstens gedeeltelijk onderkelderd. Over de diepte van deze kelders konden bij gebrek aan archiefmateriaal geen uitspraken gedaan worden.

1.4.2. Beschrijving van de invloed van de gebouwen op het eventuele bodemarchief

De invloed van de (nog) aanwezige gebouwen op het eventuele bodemarchief kan op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek niet exact bepaald worden omdat te veel technische gegevens niet voorhanden waren. Wel kan het volledige plangebied opgedeeld worden in een viertal zones op basis van hun specifieke invloed op het eventuele bodemarchief (Fig. 71).

1.4.2.1 Onderkelderde zones

De met zekerheid onderkelderde zones binnen het plangebied zijn de twee huizen (minstens gedeeltelijk onderkelderd) en de voorbouw (minstens gedeeltelijk onderkelderd). Over de diepte van

deze kelders kan niks met zekerheid gezegd worden. Twee andere ondergrondse constructies die met zekerheid gekend zijn, zijn de smeerput en de opgevulde ondergrondse dieseltank.

1.4.2.2 Bebouwde zones

Onder de bebouwde zones verstaan we die zones die momenteel nog bebouwd zijn of waarop tussen 1900 en 1965 een gebouw stond dat ondertussen afgebroken werd. Deze gebouwen zijn/waren naar alle waarschijnlijkheid niet onderkelderd. Hun invloed op het bodemarchief zal wellicht minimaal zijn. Alle bestaande kelders zullen uitgebroken worden. Dit zal wellicht enige impact hebben op het bodemarchief aanwezig rond de kelders (*infra*).

1.4.2.3 Verharde zones

Hieronder verstaan we de verschillende verharde zones zoals tuinpaden, opritten, de oprijlaan, de binnenkoer en de parking van de voormalige supermarkt Spar. De verhardingen werden met verschillende materialen aangelegd zoals grind, klinkers (perceel F905A15) en asfalt (perceel F905L15). Hun invloed op het bodemarchief zal wellicht minimaal zijn. Op enkele plaatsen werden putdeksels vastgesteld die wijzen op ondergrondse constructies zoals afvoerleidingen, rioleringsputten,... Hun impact op het eventuele bodemarchief zal wellicht groter zijn dan deze van de verhardingen.

1.4.2.4 Gevrijwaarde zones

Een in oppervlakte eerder beperkt gedeelte van het plangebied bestaat uit tuinzone (gras en bloemperken) die geen invloed heeft op het aanwezige bodemarchief.

Fig. 71: Luchtfoto van het plangebied met de aanduiding van de 'bebouwde zone' (plan 33)
(© <http://www.geopunt.be>, bewerkt door Triharch, Onderzoek en Advies bvba).

1.4.3. Verstoorde zone?

Eerder archeologisch onderzoek in Asse, op plaatsen die tot het recente verleden bebouwd waren¹⁰¹, toonde aan dat bebouwde zones niet noodzakelijk een volledig negatieve impact hebben op het aanwezige bodemarchief. Wel kan het zijn dat enkel de diepste sporen bewaard bleven, dat het bovenste gedeelte van sommige sporen verdwenen is of dat sommige sporen doorsneden werden door recentere structuren. Dit kan de interpretatie van de sporen en structuren wel enigszins bemoeilijken maar maakt het niet onmogelijk. Op die manier vraagt het opgraven van een dergelijke site wel meer aandacht van de onderzoekers. Deze nota pleit er dan ook voor om de bebouwde zones in het plangebied niet gelijk te stellen aan een 'een verstoorde zone' in de betekenis van een zone waar archeologisch erfgoed onvoldoende bewaard bleef door de aanwezigheid van een gebouw. Enkele een diepere kelder zou een volledig negatieve impact kunnen hebben op het bodemarchief. De indeling in verschillende zones werd visueel gemaakt op bovenstaand plan (Fig. 71).

¹⁰¹ Magerman, Lodewijckx, Pede, Van de Vijver 2011; Magerman, Van Couwenberghe, De Beenhouwer, Lodewijckx en Saerens 2019: in voorbereiding.

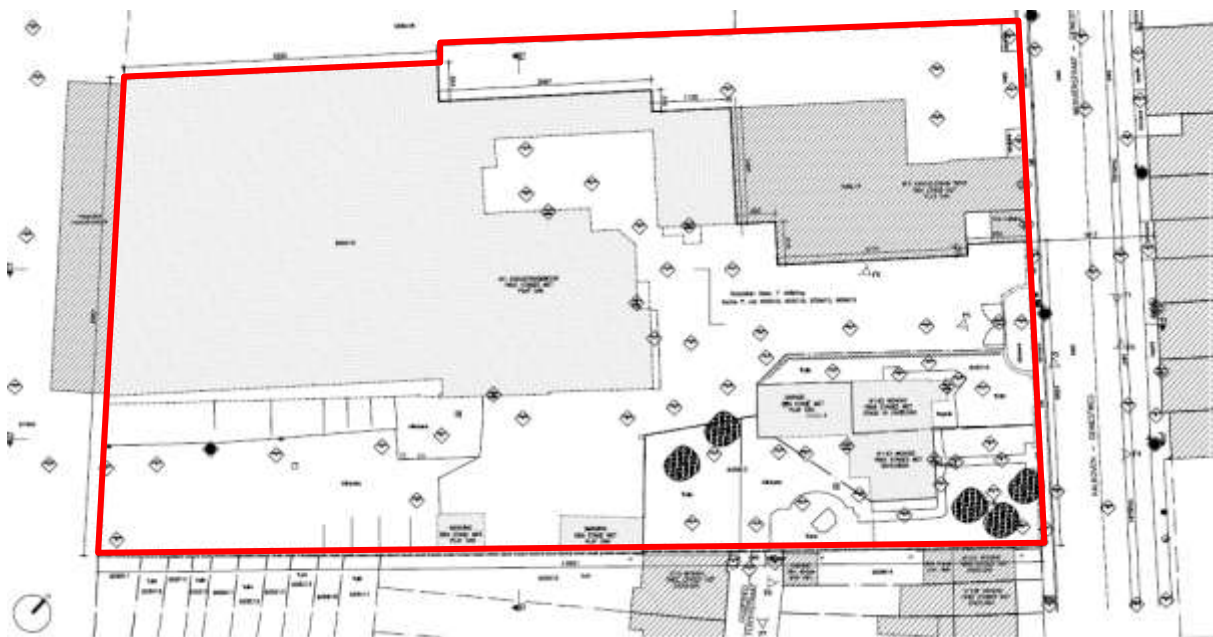
1.5. Invloed van de bouwplannen op het bodemarchief van het plangebied (Fig. 77)

1.5.1. Beschrijving van de aard van de bouwplannen

De initiatiefnemer wenst binnen het plangebied een nieuw grootwarenhuisfiliaal op te richten, bestaande uit:

- het eigenlijke grootwarenhuis,
- een loskade voor vrachtwagens,
- een parking,
- een groenzone
- een elektriciteitscabine (mogelijk twee)

In tegenstelling tot de reeds aanwezige gebouwen op het terrein die zich voornamelijk in het noordelijk en het centraal gedeelte van het terrein bevinden, zal het grootwarenhuis in het centrale en het zuidelijk gedeelte van het terrein worden ingeplant (Fig. 72a en b).

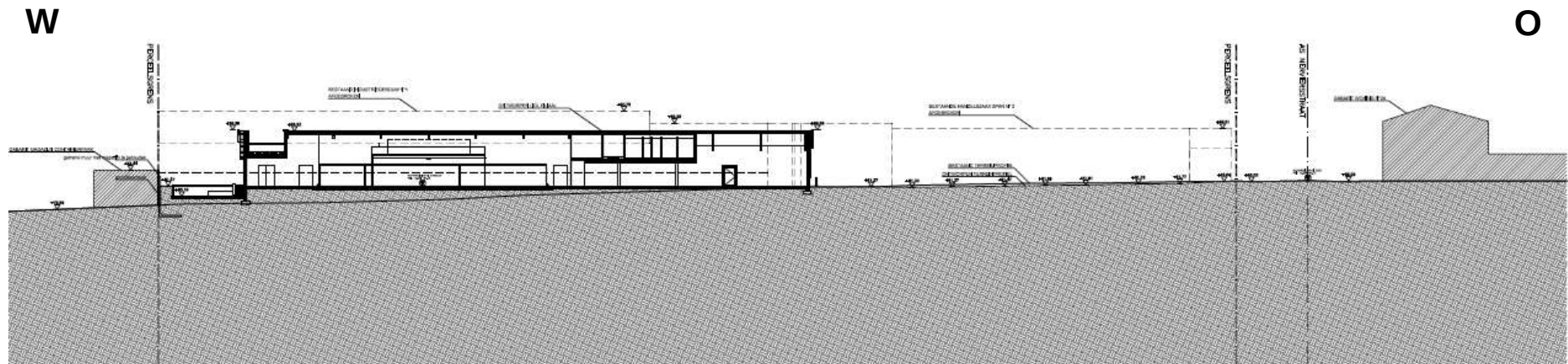
a.

Fig. 72a: Bestaande toestand: inplantingsplan/omgevingsplan (plan 38)
(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag 5/12/2017).

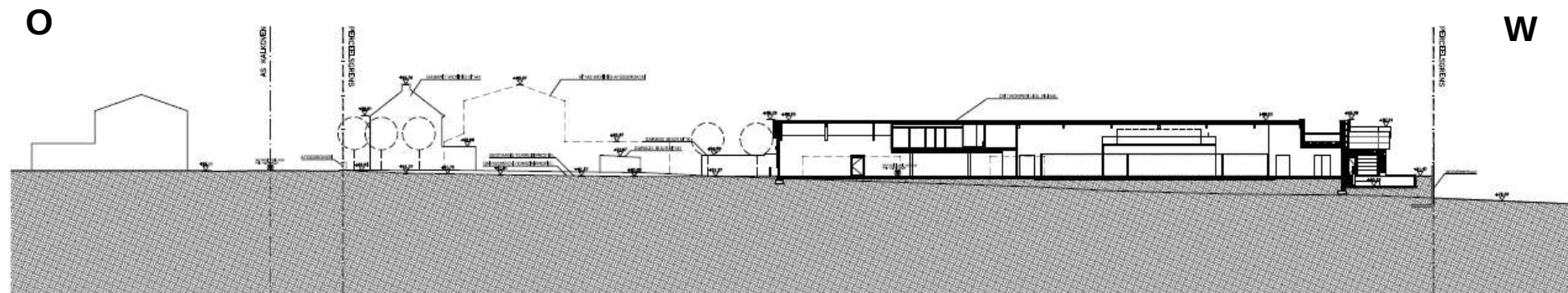

Voor het hele terrein geldt dat de volledige oppervlakte minstens 30 cm wordt afgegraven (= afgraven teelaarde). Het terrein werd opgedeeld in verschillende zones. In functie van de geplande bodemingrepen in het kader van de geplande bouwactiviteiten zal er per zone bijkomend grond afgegraven of opgehoogd worden. Het afgraven varieert van 0,05 m tot 0,85 m. Het ophogen varieert van 0,07 m tot 2,27 m in het meest westelijk en laagst gelegen gedeelte van het terrein. Bij deze en onderstaande bespreking van de af te graven en op te hogen grond werd geen rekening gehouden met de mogelijke bodemingrepen in het kader van de saneringsmaatregelen waardoor de reële impact op het bodemarchief kan afwijken van de hier besproken impact (*infra*).

Het winkelfiliaal zal in het zuidelijk gedeelte van het plangebied ingeplant worden. Het bruto grondoppervlak bedraagt 2219 m². Voor de fundering zal gewerkt worden met een combinatie van een plaatfundering en paalfunderingen die deels in de opgehoogde grond en deels onder het huidige maaiveld zullen worden aangelegd (Fig. 73a, b en c en 74a, b, c en d).

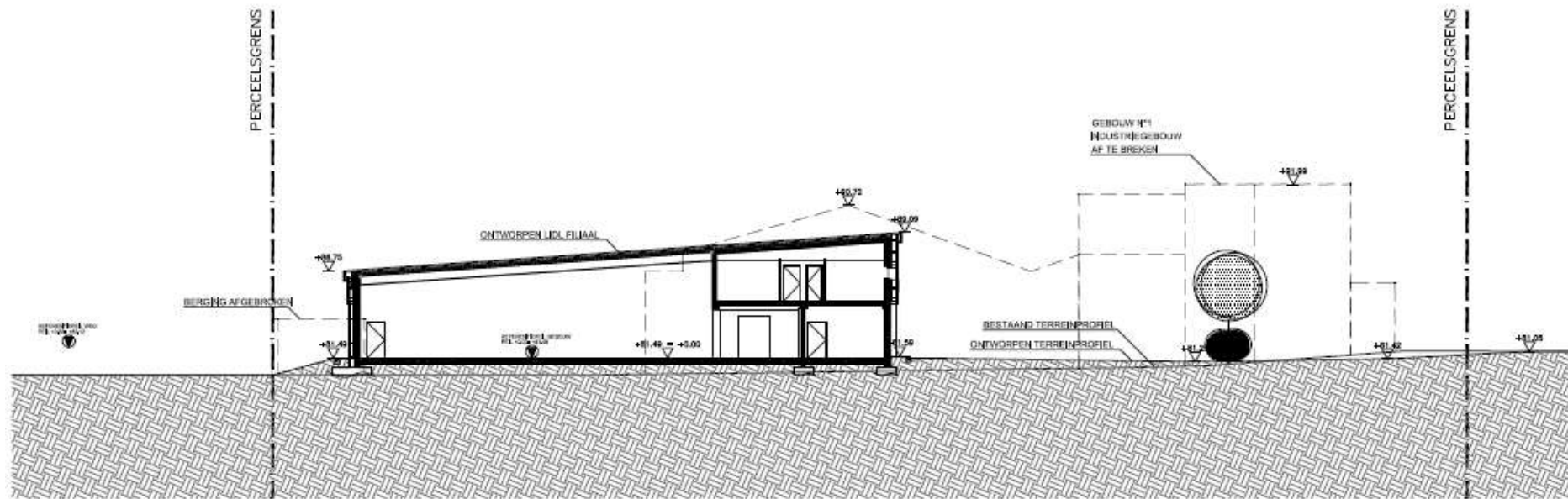

a.

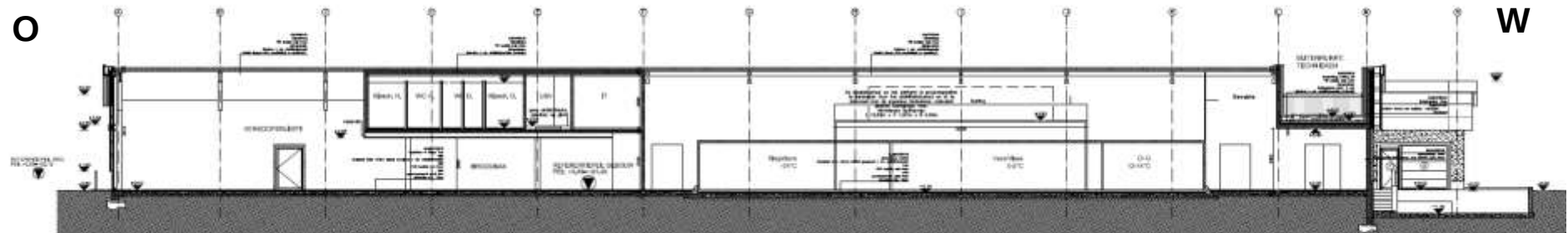
b.

N

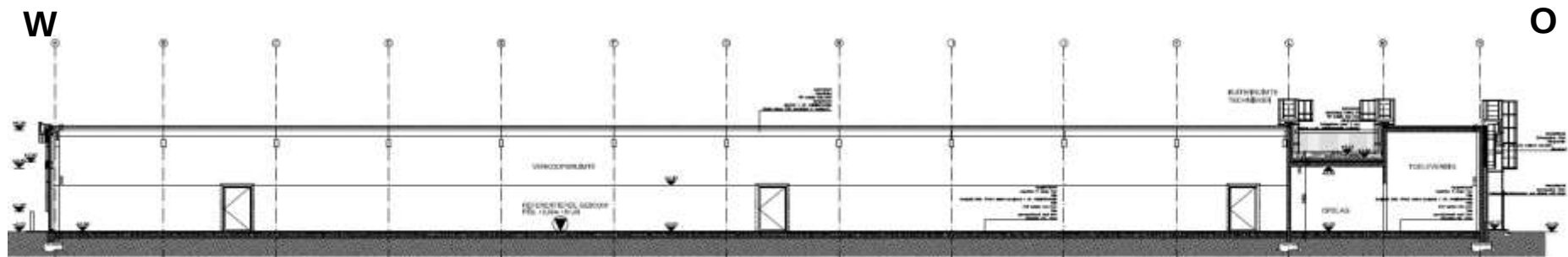

C.

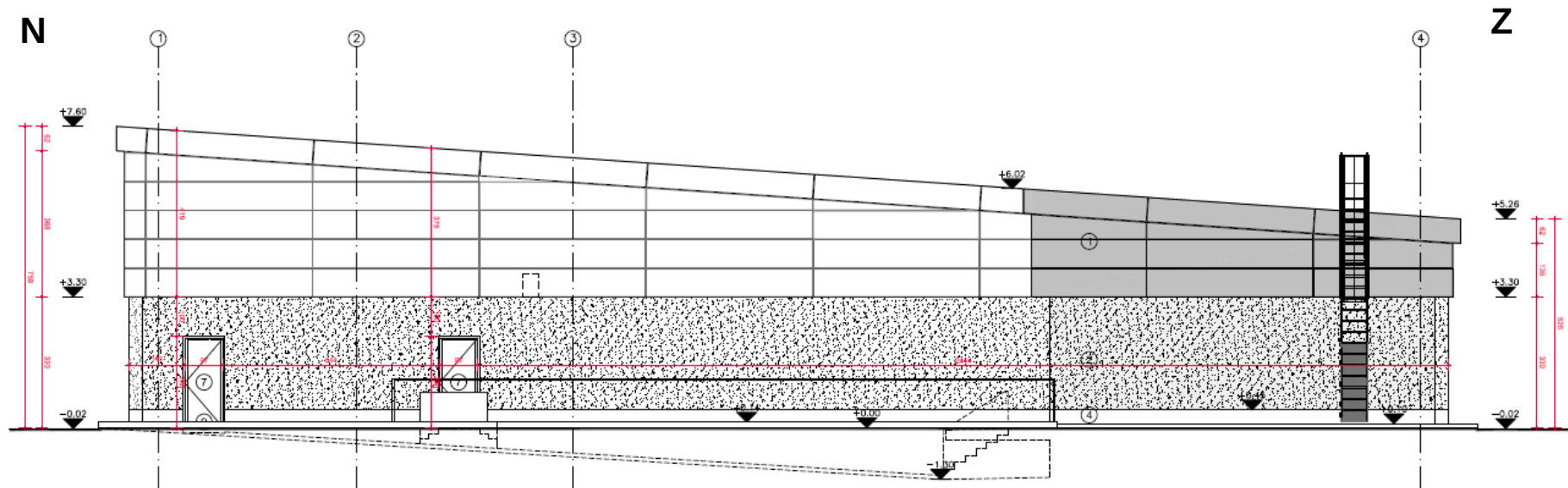
Fig. 73 a, b en c: Ontworpen toestand: terreinsnede (plan 42)
(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag 26/09/2018).

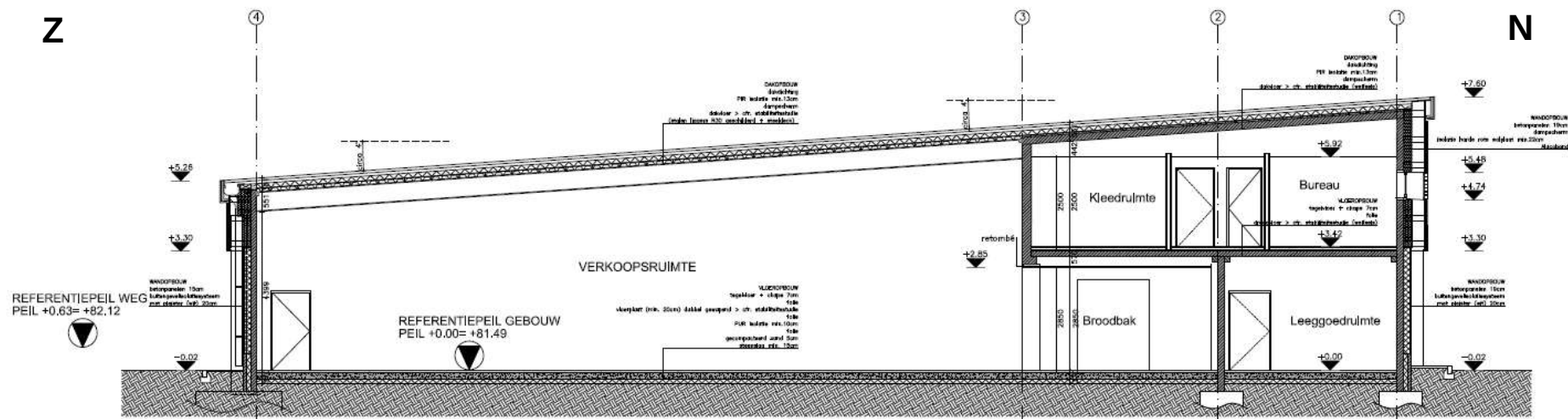
a.

b.

C.

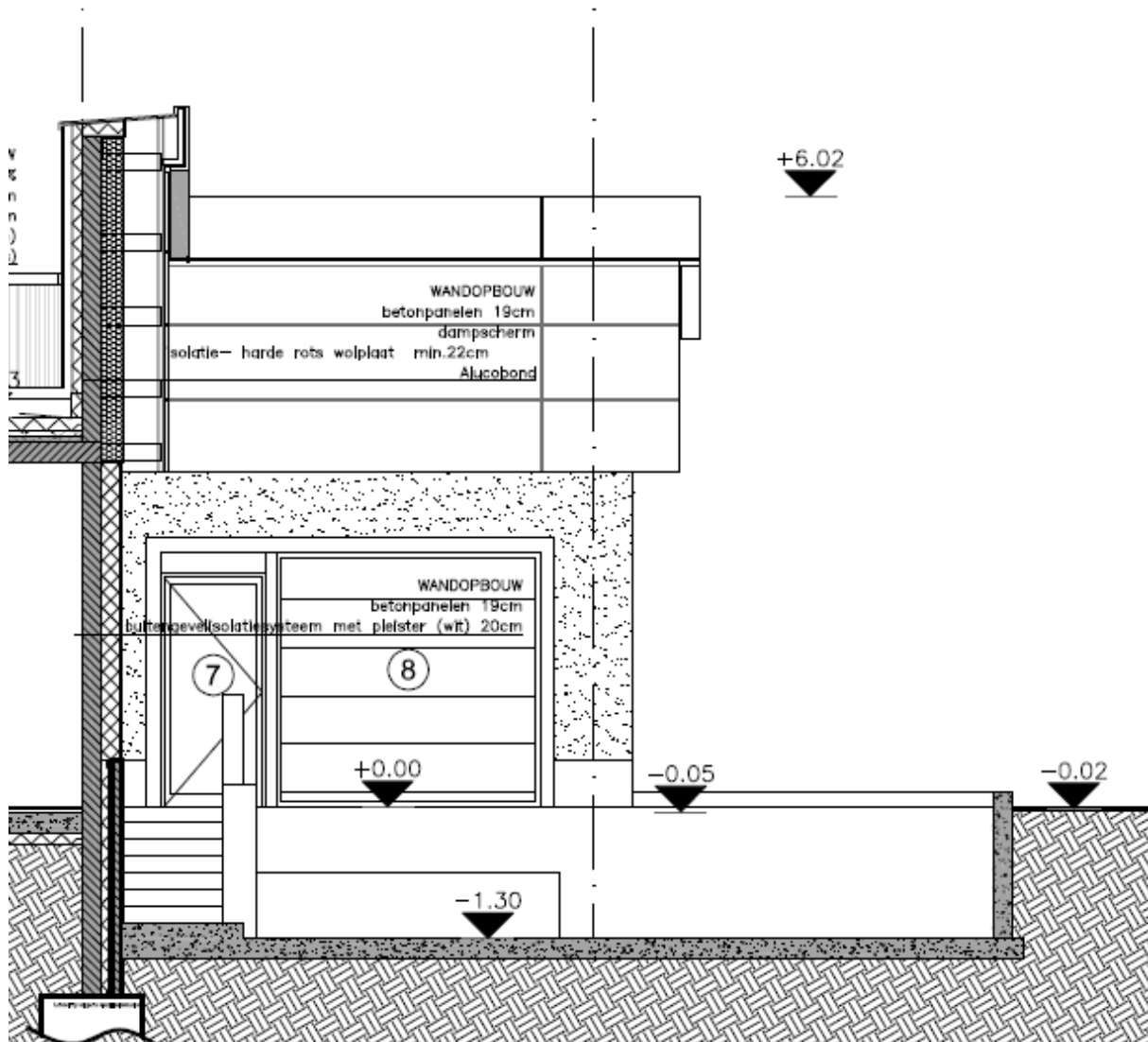
d.

Fig. 74a, b, c en d: Doorsnedes winkelfiliaal (a = voorgevel, b = achtergevel, c = zijgevel rechts, d = zijgevel links) (plan 43)

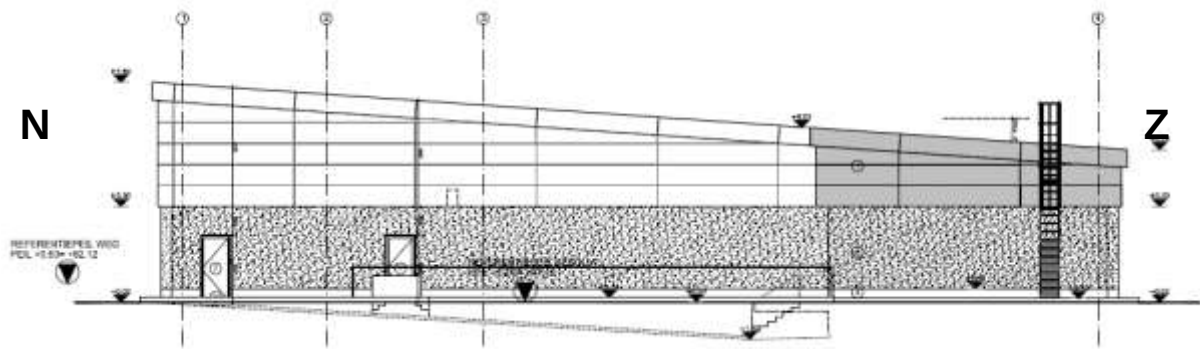
(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag 26 en 28/09/2018).

1.5.1.2 De loskade

De loskade voor vrachtwagens bevindt zich onmiddellijk ten westen van de winkelruimte. Voor deze zone is een gemiddelde afgraving van 1,30 m nodig. Gelet op het feit dat het terrein in het westelijk deel opgehoogd wordt ten opzichte van het huidige niveau wordt het deel voor de laad-en loszone volledig uitgegraven in de aangehoogde grond (Fig. 75).

a.

b.

Fig. 75a en b: Laad- en loszone ten westen van het winkelfiliaal (Detail plan 43a en plan 50)
(a = voorkant, b= westkant) (© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag 26/09/2018).

1.5.1.3 De parking

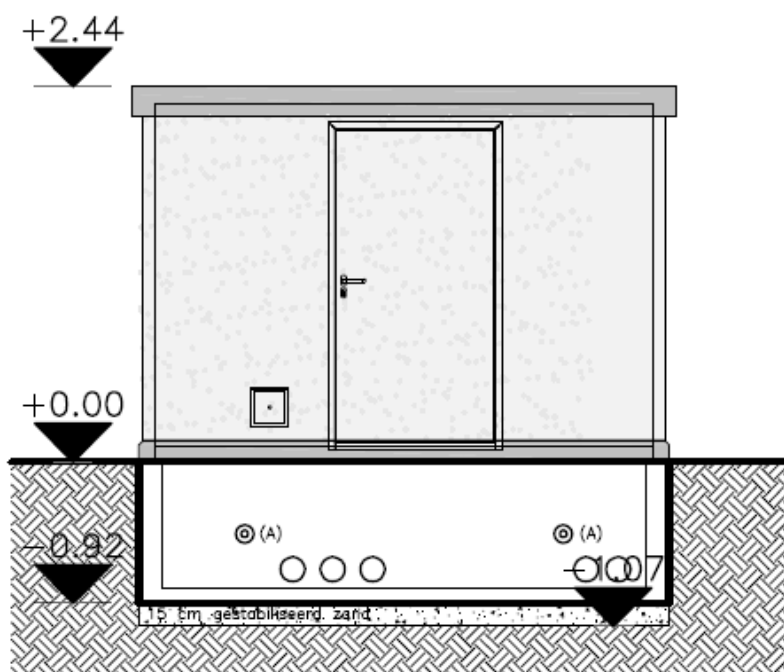
Ten noorden en ten oosten van de winkelruimte wordt een parking voorzien met 170 parkeerplaatsen. De oppervlakte van de parkeerzone wordt overal afgegraven met een diepte die varieert van 0,10 m tot 0,85 m (Fig. 72b). De totale oppervlakte van de verharde zone bedraagt 6.254 m².

1.5.1.4 De groenzone

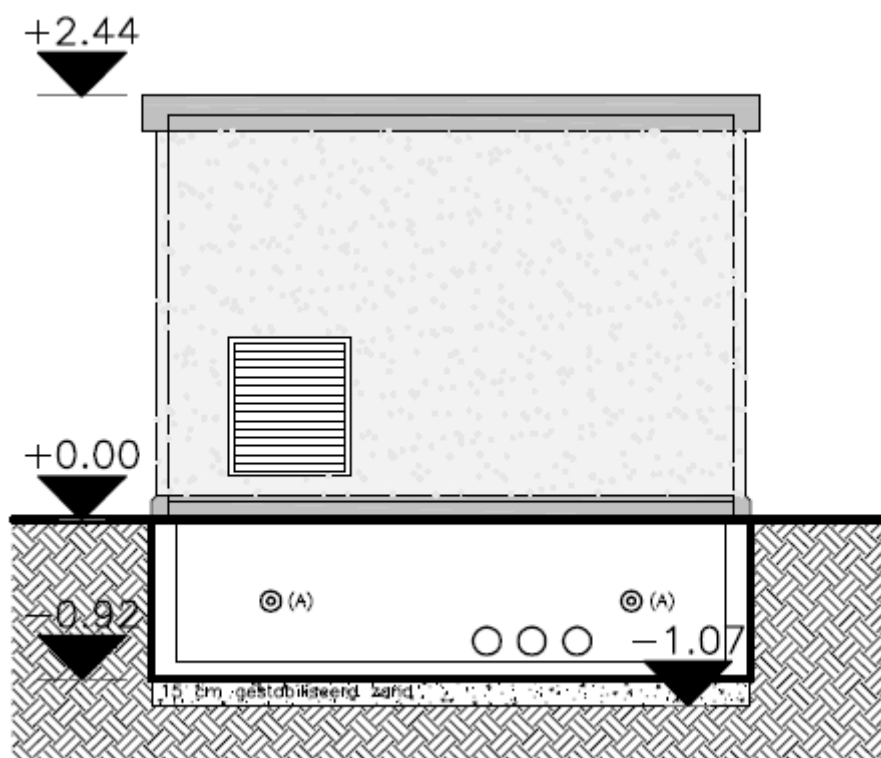
Volledig rondom het plangebied wordt een groenzone voorzien met een variabele breedte en een totale oppervlakte van 1.137m². De oppervlakte van de groenzone wordt standaard 0,30 m diep uitgegraven. Op sommige plaatsen wordt de grond daarna verder afgegraven (0,05 m tot 0,33 m), op andere plaatsen wordt de grond opgehoogd (0,15 m tot 2,27 m) (Fig. 72b).

1.5.1.5 De elektriciteitscabine(s)

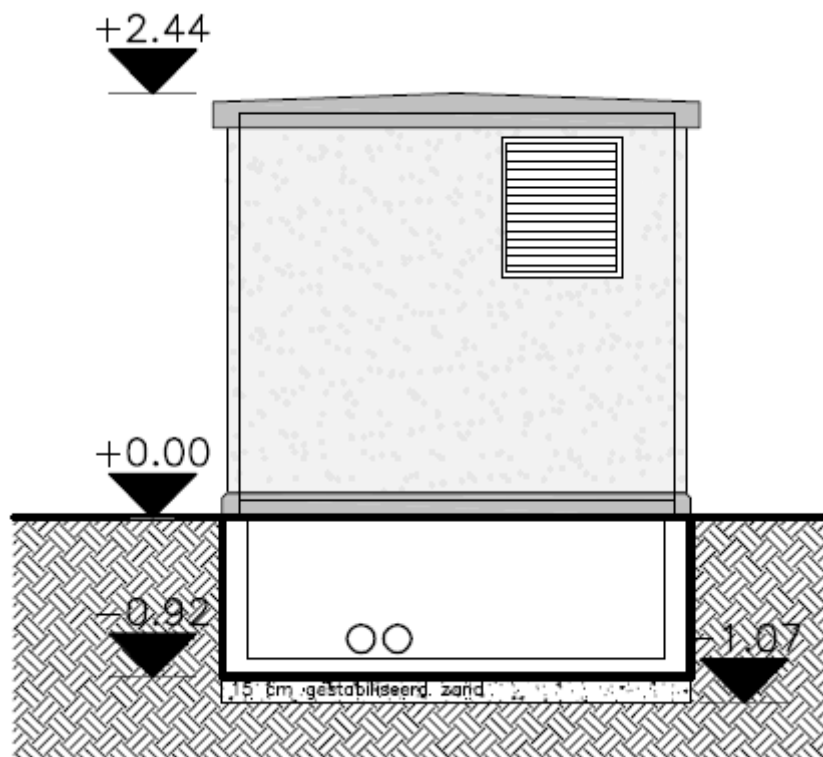
In de zuidoostelijke hoek van het plangebied wordt één nieuwe elektriciteitscabine en (wellicht) een hoogspanningscabine (Eandis) geplaatst. Het diepste punt van de fundering van de elektriciteitscabine bevindt zich op 1,07 m onder de nulpas op die plaats (Fig. 76a, b, c en d). Het diepste punt van de hoogspanningscabine bevindt zich 0,80 m onder de nulpas.

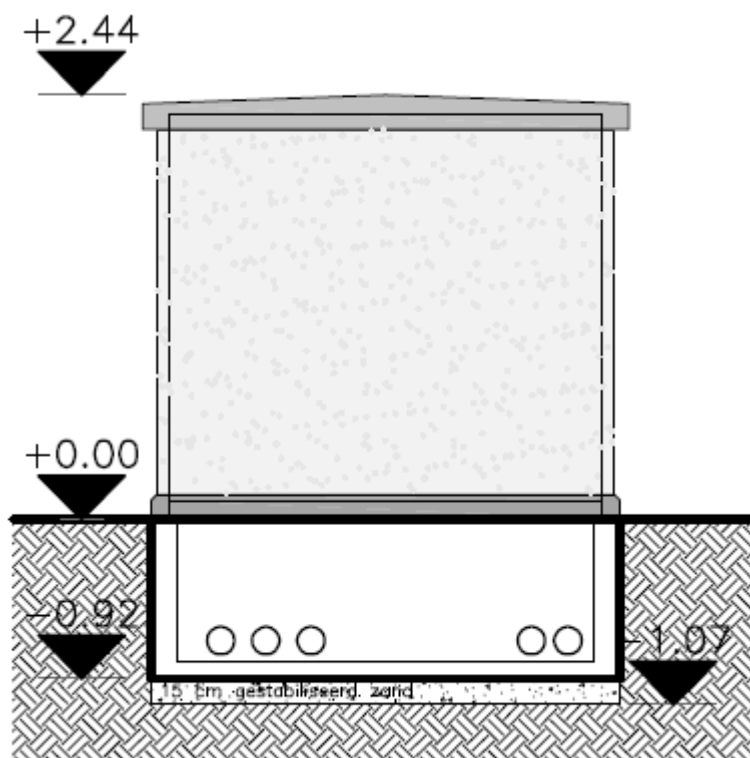
a.

b.

c.

d.

Fig. 76a, b, c en d: Elektriciteitscabine: aanzichten en snedes
(a = voorkant, b= achterkant, c= zijkant rechts, d= zijkant links) (plan 44)
(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag 26/09/2018).

1.5.1.6 Andere ondergrondse constructies

Andere ondergrondse constructies die, verspreid over het terrein, aangelegd zullen worden zijn:

- een pompput,
- verschillende soorten nutsleidingen,
- een regenwaterput,
- een septische put,
- wachtleidingen

De sleuven voor de nutsleidingen en de wachtleidingen en de zone van de regenwaterput, de septische put en de pompput zullen (plaatselijk) dieper uitgegraven worden, sommigen geheel of gedeeltelijk in opgehoogde grond.

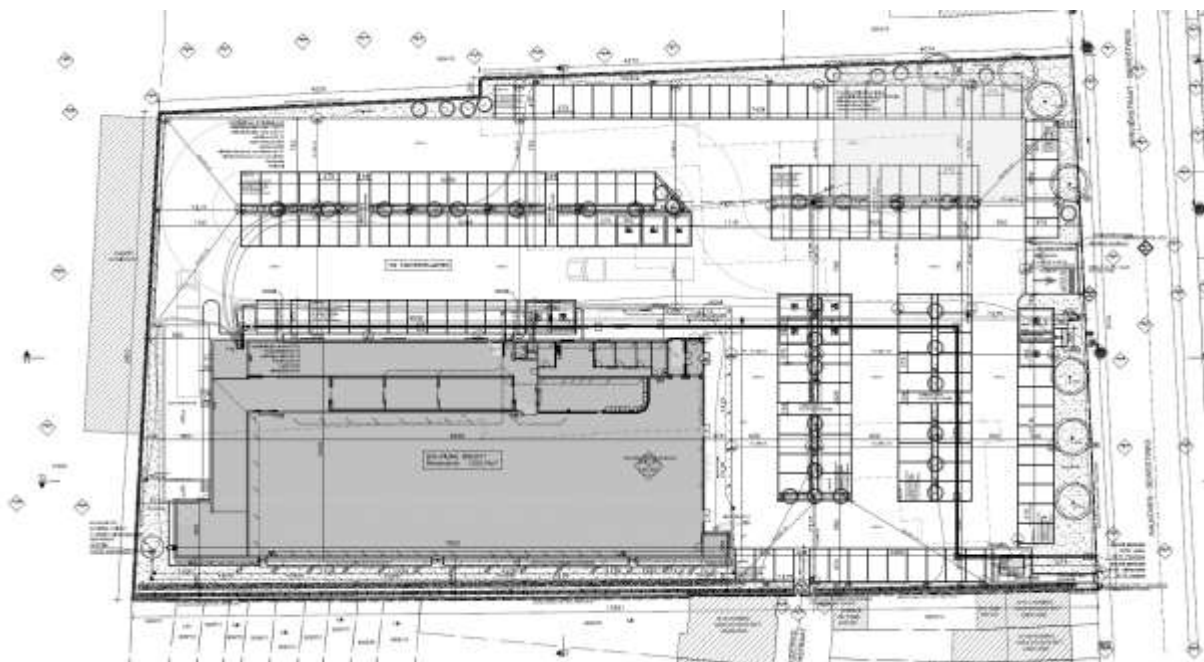

Fig. 77: Ontworpen toestand: inrichtingsplan met aanduiding van de nutsleidingen (Plan 41)
(© Rik De Vooght Architecten, plan bouwaanvraag 17/04/2018).

1.5.2. Beschrijving van de invloed van de bouwplannen op het eventuele bodemarchief

Bovenstaande beschrijvingen tonen met zekerheid aan de geplande bouwplannen, zowel de afbraak van de oude gebouwen als de inplanting van het nieuw gebouw en de bijhorende omgevingsplannen (parking, groenzone, loskade, nutsleidingen,...) een matig negatieve impact zullen hebben op het aanwezige bodemarchief.

De impact zal echter sterk afhankelijk zijn van de verschillende zones op het terrein. Zo zal de bodemimpact in de zones waar de afgravingen beperkter zijn of zones waar grond opgehoogd zal worden kleiner zijn dan in de zones waar de noodzakelijke afgravingen groter zijn.

Grosso modo kan gesteld worden dat de negatieve impact groter is in het zuidelijk deel en het centrale gedeelte van het plangebied (= zone van het winkelfiliaal, de elektriciteitscabine, de regenwater- en septische put en de meeste nutsleidingen).

De negatieve impact in het noordelijk gedeelte zal het kleinst zijn en dit omwille van de beperkte afgravingen op de plaats waar de parking en de groenzone zullen worden aangelegd. Ook in het westelijk deel van het plangebied zal de negatieve impact geringer zijn en dit omwille van de aanhogingen van het terrein.

Voor het centrale noordelijk gebied en de noordwestelijke zone kan de impact vooral bij de afbraakwerken van de bestaande gebouwen groot zijn. De aanleg van een parking en een groenzone in dit gebied zal minder impact op het bodemarchief teweegbrengen.

Gelet op het feit dat er geen kelders voorzien zijn onder het grootwarenhuisfiliaal, zal de negatieve bodemimpact al bij al beperkt zijn, met uitzondering van de volgende plaatsen waar de uitgravingen dieper zijn:

- funderingspalen van het winkelfiliaal,
- sleuven voor de verschillende nutsleidingen,
- regenwater- en septische put(ten),
- de elektriciteitscabine(s).

Een onzekere factor die de impact op het bodemarchief bepaalt, is de diepte van het archeologisch niveau. Eerder onderzoek binnen de zone van Romeins Asse toonde aan dat deze varieert van 0,30 m tot 1,00 m onder het huidige maaiveld. Dit betekent dat in het meest 'negatieve scenario', het archeologisch niveau al bereikt kan worden na het afgraven van de teelaarde.

Bijkomend geldt voor het hele plangebied dat rekening gehouden dient te worden met een archeologische buffer van 0,30 m.

Tenslotte zal de effectieve bodemimpact grotendeels bepaald worden door de verstoringsdiepte die nodig is in het kader van de saneringsmaatregelen. Op het ogenblik van het schrijven van deze archeologienota, kunnen hierover nog geen uitspraken gedaan worden.

1.6. Verwachtingen voor het plangebied rekening houdend met de aanwezige verstoringen

1.6.1. Zones waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Op basis van het bureauonderzoek kunnen niet met zekerheid zones aangeduid worden waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt. Ook voor de onderkelderde zones kan dit niet met zekerheid gesteld worden. Hiervoor kunnen twee redenen aangehaald worden. Ten eerste is de diepte van de kelders niet gekend en ten tweede kunnen diepere structuren zoals waterputten nog steeds bewaard zijn onder het niveau van de kelderaanraken.

1.6.2. Archeologische verwachting van het onderzoeksgebied

In het verleden werden er mogelijk twee Romeinse waterputten op perceel F905L15 vastgesteld. Het bureauonderzoek toonde echter aan dat het plangebied behoort tot het zuidelijk gedeelte van de Romeinse nederzetting van Asse. Op alle aanpalende percelen werden in het verleden sporen, structuren en objecten aangetroffen die met Romeins Asse in verband gebracht konden worden.

Hoewel de aanwezigheid van sites uit de prehistorie, de metaaltijden, de Middeleeuwen, de Nieuwe en de Nieuwste Tijd kleiner is, kan hun aanwezigheid binnen het plangebied niet uitgesloten worden.

Rekening houdend met:

- de terreintopografie (met name een hoogteverschil van 3,00 m tussen het oostelijk en het westelijk gedeelte),
- het niveau van het archeologisch niveau op enkele naburige percelen,

Kunnen we besluiten dat het archeologisch relevant niveau zich wellicht tussen 0,30 m en 1,00 m onder het huidige maaiveld bevindt.

1.7. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van het indienen van een bouwaanvraag voor de bouw van een grootwarenhuis met de bijhorende omgevingswerken (parking, laad- en loszone, groenzone, elektriciteitscabine en nutsleidingen) is de initiatiefnemer, in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 verplicht om een bekrachtigde archeologienota bij de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te voegen.

Het bureauonderzoek voor dit project toont aan dat het plangebied met zekerheid gelegen is binnen de zone van de Romeinse vicus van Asse. Ook sporen uit andere periodes, meer bepaald vanaf de Middeleeuwen tot heden en in mindere mate van de Prehistorie en de Metaaltijden zijn niet uit te sluiten. Omdat de impact van historische verstoringen op het potentieel aanwezig bodemarchief, de bewaringstoestand van het archeologisch erfgoed en de exacte diepte waarop het zich bevindt, momenteel onvoldoende gekend zijn, kunnen nog geen uitspraken gedaan worden over de reële aan- of afwezigheid van archeologische sites, het potentieel (gebrek) aan kennisvermeerdering en de exacte impact van de geplande werken op het bodemarchief. Verder vooronderzoek wordt dan ook aanbevolen.

Afhankelijk van de aard, de diepte en de timing van de noodzakelijke en voorafgaandelijke saneringsmaatregelen wordt een werfbegeleiding en/of een geofysisch onderzoek en/of een vooronderzoek aan de hand van proefputten voorop gesteld. De resultaten hiervan zullen, samen met de aard van de bedreiging door de bouwwerkzaamheden de verdere stappen bepalen voor eventueel vervolgonderzoek.

1.8. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van het indienen van een bouwaanvraag voor de bouw van een grootwarenhuis met de bijhorende omgevingswerken (parking, laad- en loszone, groenzone, elektriciteitscabine en nutsleidingen) is de initiatiefnemer, in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 verplicht om een bekrachtigde archeologienota bij de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te voegen.

Een archeologienota is het resultaat van een archeologisch vooronderzoek dat minstens bestaat uit een bureauonderzoek, waarvan dit rapport het resultaat is. Tijdens het bureauonderzoek wordt op basis van online beschikbare informatiebronnen en vakliteratuur, een analyse van cartografische bronnen en een terreinbezoek, nagegaan of er archeologisch erfgoed aanwezig zou kunnen zijn op het terrein, wat de waarde ervan zou kunnen zijn en hoe hiermee moet omgegaan worden bij de geplande werken. Het bureauonderzoek voor dit project toont aan dat het plangebied met zekerheid gelegen is binnen de zone van de Romeinse nederzetting van Asse. Ook sporen uit andere periodes, meer bepaald vanaf de middeleeuwen tot heden en in mindere mate van de Prehistorie en de Metaaltijden zijn niet uit te sluiten. Omdat er momenteel te weinig informatie beschikbaar is over de bewaringstoestand van het potentieel aanwezig archeologisch erfgoed en de exacte diepte waarop

het zich bevindt, wordt verder onderzoek aanbevolen om op deze vragen een antwoord te formuleren. De resultaten van dit vooronderzoek zullen, samen met de aard van de bedreiging door de bouwwerkzaamheden, de verdere stappen bepalen voor eventueel vervolgonderzoek (opgraving).

1.9. Bibliografie

1.9.1. Analoge bronnen

- P. Arts, M. Dugernier en J. Parijs (2015) *Plan MER. PRUP Afbakening Kleinstedelijk Gebied Asse Eindrapport (Rapport Antea Group)*, 83.

- L. Cornelis, N. Krekelbergh en Y. Perdaen (2014) Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Asse, Krokegemseweg (BAAC-Vlaanderen rapport Nr. 121) Gent.

- L. Debacker (2015) Eén ton scherven. Laatmiddeleeuwse pottenbakkersoven verrast Asse, *Ex situ* 7, 22-23.

- J. De Beenhouwer, A. Devroe, M. Arckens en K. Magerman (2014) *Resten van paalkuilen uit de midden-bronstijd. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem in Asse aan de Veegang (Fodio rapport 6)*, intern rapport, 33 pp.

- T. de Clippele (2006) Borchstad, een oppidum uit de IJzertijd?, in: K. Magerman en S. Saerens (red.) *Feniks 1 – Jaarboek van de archeologische vereniging van Asse, Agilas VZW*, Asse, 7-14.

- D. De Grave (1900) *Geschiedenis der gemeente Asse*, Asse.

- A. De Loë (1900) Découverte d'un nouveau puits Romain à Assche-la-Chaussée (Brabant), *Annuaire de la Société d'Archéologie de Bruxelles* 12, 34-35.

- R. De Maeyer (1940) *De overblijfselen der Romeinse villa's in België*, 1. *De archeologische inventaris*, Antwerpen.

- P. Geubels (1987) *Asse-Kalkoven in de Romeinse periode*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, R.U.Gent.

- J. Hus, S. Ech-Chakrouni en N. Van Liefferinge (2015) Archeomagnetische datering van een baksteenoven te Asse (VBR), *Archaeologia Mediaevalis* 38/2015, Gent, 129-133.

- K. Magerman (2005) *De vici. Een inventarisatie en functionele analyse van enkele zogenaamde vici in Vlaanderen tussen het begin van de 1^e eeuw n.C. en het einde van de 4^e eeuw n.C.*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, K.U.Leuven.

- K. Magerman, M. Lodewijckx, R. Pede en K. Van de Vijver (2011) *Asse-Nerviërsstraat. Eindverslag van het archeologisch onderzoek (januari – maart 2008 en november 2010)*, intern rapport, januari 2011, 246 pp.

- K. Magerman, R. Pede en M. Lodewijckx (2008) Een Merovingisch grafveld te Asse-Krokegemseweg (Vlaams-Brabant), *Archaeologia Mediaevalis* 31/2008, Namen, 89-91.
- K. Magerman, B. Van Couwenberghe, J. De Beenhouwer, M. Lodewijckx en S. Saerens (2019) Asse-Nerviërsstraat. Eindverslag van het archeologisch onderzoek (april 2009 – oktober 2010, mei-juni 2012, juni 2013), intern rapport (in voorbereiding).
- D. Michiels (2001) *Asse van IJzertijd tot Romeinse tijd. Een analytische bespreking van Asse en zijn deelgemeenten (Bekkerzeel, Kobbegem, Mollem, Relegem en Zellik)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, K.U.Leuven.
- J. Sergeant (2006) Vuurstenen artefacten aangetroffen bij prospecties op de Kalkoven (gemeente Asse), in: K. Magerman en S. Saerens (red.) *Feniks 1 – Jaarboek van de archeologische vereniging van Asse, Agilas VZW*, Asse, 3-4.
- M. Steenhoudt, A. De Raymaeker en M. Smeets (2014) *De archeologische begeleiding aan de Assesteenweg en de Terheidenboslaan te Asse (Archeo-rapport 234)* Kessel-Lo.
- L. Stroobant (1942) Assche, *Annales de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique* 72, 7, 72-83.
- N. Van Liefferinge (2017) *Het archeologisch onderzoek aan de Prieelstraat te Asse (Archeorapport 424)*, intern rapport, 121 pp.

1.9.2. Digitale bronnen

- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <https://geo.onroenderfgoed.be>
- <http://www.agilas.be/index.php/nl/romeins-asse>: K. Magerman (2016)
- <http://www.ascania.be/asca-special-caytan.html>: K. De Bouw (1986)
- <http://www.asse.be/product/147/historiek-ontstaan-asse>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal>
- <http://www.geopunt.be>
- <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/90D22342-B387-4366-A4E3-2D14BE128772>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <http://www.ngi.be/cartesius/legends/Legende3nl.html>
- <http://www.slideshare.net/vzwArma/planmer-prup-afbakening-kleinstedelijk-gebied-asse-eindrapport>.
- <http://www.vlaamsbrabant.be>
- <http://www.vlaamsbrabant.be/verkeer-mobiliteit/trage-wegen/atlas-der-buurtwegen/index.jsp>
- <http://www.vlaamsbrabant.be/wonen-milieu/wonen-en-ruimtelijke-ordering/projecten/kleinstedelijke-gebieden/asse/index.jsp>

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76645>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76663>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76669>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76670>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76671>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76674>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76674>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76674>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76690>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76724>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76740>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76753>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76754>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76755>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134033>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134032>
- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135083>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/76663>
- <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner#ModulePage>

1.9.3. Mondelinge en interne bronnen

- Agilas vzw 2017: interne informatie
- Crick 2006 en De Nil 2012: persoonlijke communicatie.
- De Clercq 2016: persoonlijke communicatie ABO.
- Daelman en Smets 2016: kaarten ABO
- Dondeyne 2016: persoonlijke communicatie.
- Heemkundige Kring Ascania, Jaak Ockeleij 2016: persoonlijke communicatie.
- Viane 2017: persoonlijke communicatie ABO.
- Van Aelst 2018: persoonlijke communicatie Lidl.

1.9.4. Archieven

- Archief Koninklijke Heemkundige Kring Ascania.

1.10. Bijlagen

1.10.1. Fotolijst

Fotonummer	Figuurnummer in rapport	Inhoud foto	Vervaardiging	Datum
1	Fig. 1	Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15	Digitaal	2/12/2016
2	Fig. 2	Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15	Digitaal	2/12/2016
3	Fig. 3	Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15	Digitaal	2/12/2016
4	Fig. 4	Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15	Digitaal	2/12/2016
5	Fig. 5	Woonhuis op perceel F905C16	Digitaal	2/12/2016
6	Fig. 6	Woonhuis op perceel F905M13 en F905N13	Digitaal	2/12/2016
21	Fig. 7a, b, c, d en e	Verschillende zichten op de gebouwen van voormalige supermarkt Spar op perceel F905L15	Digitaal	30/04/2018
7	Fig. 25	Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15	Digitaal	2/12/2016
8	Fig. 26	Voormalige werkliedencentrale op perceel F905A15	Digitaal	2/12/2016
9	Fig. 54	De opslagloods	Digitaal	2/12/2016
10	Fig. 55	De voorbouw	Digitaal	2/12/2016
11	Fig. 56	Zijbouw aan de hoofdbouw	Digitaal	2/12/2016
12	Fig. 57	Het L-vormig gebouw	Digitaal	2/12/2016
13	Fig. 58	Het verbindingsgebouw	Digitaal	2/12/2016
14	Fig. 59	Het apart rechthoekig gebouw	Digitaal	2/12/2016

15	Fig. 60	Asfalt- en klinkerverhardingen als toegangsweg	Digitaal	2/12/2016
16	Fig. 61	Asfalt- en klinkerverhardingen als toegangsweg	Digitaal	2/12/2016
17	Fig. 62	Toegangspuit naar de ondergrondse leidingen	Digitaal	2/12/2016
18	Fig. 63a en b	Gebouw op perceel F905C16	Digitaal	2/12/2016
19	Fig. 64	Gebouw op perceel F905M13 en F905N13	Digitaal	2/12/2016
20	Fig. 65	Zone met struikgewas en betonplaat in het westelijk deel van perceel F905L15	Digitaal	30/04/2018

1.10.2. Plannenlijst

Plannummer	Figuurnummer in rapport	Inhoud plan	Bron
1	12	Topografisch plan	www.ngi.be
2, 3 en 4	14, 15	Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen (DTM 1 m) & hydrologische kaart	www.geopunt.be
5	16	Bodemkaart	www.geopunt.be
6	17	Bodemgebruikskaart	www.geopunt.be
7	18	Bodembedekkingskaart	www.geopunt.be
8	19	Bodemaafdekkingskaart	www.geopunt.be
9	20	Kwartairgeologische kaart	www.geopunt.be
10	21	Tertiairgeologische kaart	www.geopunt.be
11	22	Bodemosiekaart	www.geopunt.be
12	23, 25	Afbakening rond plangebied	www.geopunt.be
13	24	CAI-vindplaatsen in afgebakend gebied	www.geopunt.be en www.geo.onroenderfgoed.be
14	27	Frickxkaart (1712)	www.geopunt.be
15	28	Kaart met bezittingen van markies De Cotereau (1713)	www.geopunt.be en archief Ascania

16	29	Ferrariskaart (1771-1778)	www.geopunt.be
17	30	Kadasterkaart (1823)	www.geopunt.be en archief Ascania
18	31	Atlas der Buurtwegen (1841)	www.geopunt.be
19	32	Vandermaelenkaart (1846- 1854)	www.geopunt.be
20	33	Popp-kaart (1842-1879)	www.geopunt.be
21	34	Kadasterkaart 1949	www.geopunt.be en archief Ascania
22	35	Kadasterkaart 1969	www.geopunt.be en archief Ascania
23	36	Topografische kaart 1860	www.cartesius.be
24	37	Topografische kaart 1881	www.cartesius.be
25	38	Topografische kaart 1883- 1939	www.cartesius.be
26	39	Topografische kaart 1952	www.cartesius.be
27	40	Topografische kaart 1961	www.cartesius.be
28	41	Luchtfoto 1951	www.geopunt.be
29	42	Luchtfoto 1971	www.geopunt.be
30	43	Luchtfoto 1979	www.geopunt.be
31	44	Luchtfoto 2000	www.geopunt.be
32	8, 53	Luchtfoto 2015	www.geopunt.be
33	72	Luchtfoto 2016 met aanduiding van de 'verstoorde' zones	www.geopunt.be
34	70	Synthesekaart	www.geopunt.be en www.geo.onroerenderfgoed.be
35	77	Luchtfoto 2016 met aanduiding van de proefputten	www.geopunt.be
36	10	Bestaande toestand: stratenplan	Plannen bouwaanvraag 5/12/2017
37	11a	Bestaande toestand:	Plannen bouwaanvraag 5/12/2017

		omgevingsplan	
38	72a	Bestaande toestand: inplantingsplan/omgevingsplan	Plannen bouwaanvraag 5/12/2017
39	12	Bestaande toestand: Terreinsnede	Plannen bouwaanvraag 5/12/2017
40	72b	Ontworpen toestand: omgevingsplan	Plannen bouwaanvraag 09/08/2018
41	77	Ontworpen toestand: inplantingsplan	Plannen bouwaanvraag 17/04/2018
42	73a, b en c	Ontworpen toestand: Terreinsnede	Plannen bouwaanvraag 26/09/2018
43	74a, b, c en d	Winkelfiliaal, snedes	Plannen bouwaanvraag 26/09/2018
44	76a, b, c en d	Hoogspanningscabine, aanzichten en snedes	Plannen bouwaanvraag 26/09/2018
45	66	Kwik in het vaste deel van de bodem en in het grondwater. Contour: kwik in de grond.	Plannen ABO
46	67	Kwik in het vaste deel van de grond en in het grondwater. Contour: kwik in het grondwater.	Plannen ABO
47	68	Minerale olie in het vaste deel van de bodem en in het grondwater. Contour: minerale olie in de grond.	Plannen ABO
48	69	Minerale olie in het vaste deel van de bodem en in het grondwater. Contour: minerale olie in het grondwater	Plannen ABO
49	11b	Kadasterplan met aanduiding van het plangebied	Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie en Plannen bouwaanvraag mei 2018
50	75a en b	Laad- en loszone ten westen van het winkelfiliaal	Plannen bouwaanvraag 26/09/2018

1.10.3. Kaartenlijst

Kaartnummer	Figuurnummer in rapport	Inhoud plan	Bron
1	9	Kaart Vlaams-Brabant met aanduiding Asse	http://www.vlaamsbrabant.be